

MODULERING VAN DE PUBLIEKE JEUGDINSTELLINGEN 3.0

2019-06-17

Het nieuwe decreet Jeugddelinquentierecht herdefinieert de opdracht van onze gemeenschapsinstellingen op een ingrijpende wijze. Iedere maatschappelijke reactie ten aanzien van jongeren die een delict plegen moet snel, transparant, herstelgericht en constructief zijn. Binnen de waaier van mogelijke maatregelen is gesloten begeleiding de meest ingrijpende maatregel die slechts als ultimum remedium dient genomen te worden.

De principes uit het decreet worden in dit handboek geconcretiseerd in een nieuw procesimplementatieplan voor de werking van de gemeenschapsinstellingen. Een coherent geheel van 5 modules vormen aldus het sluitstuk van een nieuwe aanpak van jeugddelinquentie.

Zo maken de gemeenschapsinstellingen ten volle deel uit van het traject van de jongere naar een positieve re-integratie in alle maatschappelijke levensdomeinen.

Jo Vandeurzen
Minister van Welzijn,
Volksgezondheid en Gezin

Stefaan Van Mulders
Administrateur-generaal
Agentschap Jongerenwelzijn

Katrien Verhegge
Administrateur-generaal
Agentschap Opgroeien

Modulering van de publieke jeugdinstanties 3.0

Voorwoord

Waarom ben ik hier? Wat gaat er met mij gebeuren? Hoe lang moet ik hier blijven?

Bij elke jongere die onder escorte van politie in een gemeenschapsinstelling binnen gebracht wordt, vliegen dergelijke vragen door het hoofd. Geen wonder, want een gedwongen traject in een gesloten instelling zet een normaal adolescentenleven ernstig op zijn kop. Naast het stopzetten van negatieve invloeden en gedrag, knipt het ook in positieve, ondersteunende en zorgzame connecties en leefwerelden.

In de afgelopen jaren hebben we ons gebogen over de noodzaak, het nut en de uitvoering van gesloten maatregelen met de focus op duidelijkheid, transparantie, onderbouwing en rechtswaarborgen. Dit resulteerde in een aantal conceptnota's rond differentiatie en modulering van ons aanbod. Het nieuwe decreet Jeugddelinquentie tekende bovendien krachtige lijnen uit over onze toekomstige opdrachten. Van daaruit werd, in een grote interne oefening, een nieuwe missie en visie ontwikkeld, die recht doet aan onze nieuwe opdracht en betere garanties inbouwt voor de jongeren en hun context.

Het decreet maakt komaf met de verwarrende mix van VOS- en MOF-jongeren die tot op vandaag nog samen in de gemeenschapsinstellingen verblijven. De plaatsing in publieke gesloten instellingen wordt naar voren geschoven als de zwaarste reactie die een jeugdrechtbank kan geven ten aanzien van jongeren die een delict plegen. Het is vanuit die geslotenheid dat een zuiver forensisch traject garanties kan inbouwen van helderheid, duidelijkheid, participatie en respect voor de rechten van jongeren in de afhandeling van de reactie op dit delict.

Voor een zeer kleine groep jongeren blijft momenteel nog de mogelijkheid tot uithandengeving bestaan, maar de focus voor de toekomst ligt op het ontwikkelen van een alternatief binnen het jeugdrecht.

Toch blijft er ook een klein VOS-aanbod binnen de gemeenschapsinstellingen aanwezig, duidelijk afgescheiden en in een bescheiden module: de gesloten herstelgerichte time-out, verankerd in het decreet Integrale Jeugdhulp. Deze module ontwikkelde zich in de afgelopen tien jaar in nauwe verbinding met private voorzieningen. Meer en meer werd immers duidelijk dat een gesloten traject haar slaagkansen aanzienlijk verhoogt wanneer de private voorziening niet alleen na het gesloten verblijf aan de slag gaat, maar ook al *tijdens* en *samen met*. De garantie van een tijdelijke ondersteuning in het verdere traject, in de vorm van een herstelgerichte time-out, versoepelt de samenwerking en creëert wederzijds vertrouwen in moeilijke trajecten. Dit is een aanbod dat we niet kunnen deleten, zeker niet nu private partners aan de slag gaan met de opbouw van gesloten VOS-trajecten in hun eigen voorzieningen. Er is maar één regel: zolang voorzieningen bereid blijven om met de jongere verder aan de weg te timmeren, kunnen ze via een time-out in de gemeenschapsinstellingen een virtuele ruimte creëren om samen met de jongere de vastgelopen hulpverlening en het eigen aanbod kritisch te bekijken en hun wederzijds engagement te hernieuwen.

De uitgangspunten van het decreet jeugddelinquentierecht kleuren sterk onze strategische doelen, die u later in de tekst nog tegen komt. Als antwoord op de vraag hoe deze gesloten begeleiding dan wel kan zorgen voor een recidive-verminderend én welzijnsbevorderend resultaat, leggen we enkele duidelijke accenten in onze werking.

- Geslotenheid begint met zichzelf in vraag te stellen. Elke jongere heeft recht op een korte oriëntatiefase waarin een risicoanalyse onderbouwing biedt voor de afweging naar minder ingrijpende reacties, zo snel als mogelijk.
- Bij een verder gesloten traject zullen jongeren en hun context maximaal betrokken worden bij de verdere verkenning van hun situatie, maar ook bij elke stap en keuze die gemaakt wordt in hun traject.
- Nauwe samenwerking met partners voor, tijdens en na een verblijf zorgen voor een blijvende focus op de re-integratie van de jongere in een betrouwbaar en zorgend netwerk.
- Jongeren zijn gebaat met een programma op maat dat oog heeft voor het versterken van veerkracht en het verminderen van kwetsbaarheid, maar dat ook de jongere leert op een meer aanvaardbare wijze te handelen overeenkomstig de normen van onze samenleving.
- En tot slot moeten we hier zelf maximale randvoorwaarden voor creëren. Die liggen binnen een veilig leef-, leer- en werkklimaat voor onze jongeren en onze begeleiders. U ziet in de verdere tekst heel wat aandacht voor begeleidershouding, leefklimaat en methodisch werken in functie van deze doelstelling.

Voor het ontwikkelen van deze uitgangspunten konden we een beroep doen op veel hulpvaardige handen. Vanuit academische hoek werden bouwstenen aangereikt, private partners gingen een discussie rond geslotenheid niet uit de weg en de eigen campussen bouwden verder op best practices. Daarnaast willen we ook onze collega's binnen Jongerenwelzijn maar ook externen, zoals het Kinderrechtencommissariaat, de magistratuur en Zorginspectie, bedanken voor hun opbouwende kritische kijk op de nieuwe ontwikkelingen.

Dit verhaal is niet af, maar het is een verhaal met ambitie. Het wil dienen als fundament van ons kwaliteitsbeleid en zo onze collega's inspireren en meenemen in een nieuwe aanpak. Het wil uitdagen en vragen oproepen bij lezers en partners, maar ook handen uitreiken voor een vruchtbare samenwerking.

Maar het wil vooral opkomen voor elke jongere in dat allerdonkerste uur tijdens een rit naar Everberg, Mol, Ruiselede, Wingene, Beernem of Tongeren, wanneer elk perspectief verdwenen lijkt. En hem of haar de hand reiken voor een gezamenlijk traject.

Ik wens u veel leesplezier,

Magda Massoels
Afdelingshoofd Gemeenschapsinstellingen
Brussel, 17 juni 2019

Inhoud

Voorwoord	0
1. Beleidscontext.....	5
1.1 Decreet jeugddelinquentierecht.....	5
1.1.1 De weg naar een jeugddelinquentiedecreet	5
1.1.2 Algemene uitgangspunten	7
1.1.3 Positionering en aanbod gemeenschapsinstellingen.....	8
1.1.4 Positionering en aanbod Vlaams detentiecentrum	8
1.2 Decreet integrale jeugdhulp	9
1.2.1 Algemene uitgangspunten	9
1.2.2 Positionering en aanbod gemeenschapsinstellingen.....	9
2. Missie en visie	11
2.1 Missie	11
2.2 Visie vanuit het decreet jeugddelinquentierecht	11
2.3 Visie vanuit het decreet integrale jeugdhulp.....	12
3. Strategie ten aanzien van jeugdige delictplegers	13
3.1 Uitgangspunten.....	13
3.1.1 Eerst de noodzaak tot verdere geslotenheid onderzoeken.....	13
3.1.2 Geslotenheid als forensisch orthopedagogische ruimte	14
3.1.3 Samenwerken in functie van een naadloos traject.....	15
3.1.4 Flexibel en op maat werken.....	16
3.1.5 Contextgericht werken.....	16
3.1.6 Participatief en emancipatorisch werken	17
3.1.7 Krachtgerichte basis- en begeleidingshouding	17
3.1.8 Transparantie	18
3.2 Trajectmatig werken	19
3.2.1 De gemeenschapsinstelling als schakel in een breder traject	19
3.2.2 Trajectmatig werken: van geslotenheid terug naar de samenleving.....	25
3.2.3 Coördinatie van het traject	27
3.3 Het forensisch aanbod	30
3.3.1 Delictgericht werken	30
3.3.2 Herstel.....	33
3.4 Het onderwijsaanbod.....	35
4. Strategie ten aanzien van jongeren met een blokkerend of geblokkeerd hulpverleningstraject	37
4.1 Uitgangspunten.....	37
4.1.1 Herstelgericht werken in de module <i>time-out</i>	37

4.1.2	Contextgericht werken in de module <i>time-out</i>	37
4.2	Trajectmatig werken	38
5.	Methodisch werken	39
5.1	Tegelijk inzetten op begeleider, programma, organisatie en implementatie	39
5.2	Het belang van de begeleider in effectieve interventies	41
5.3	Werken met methodieken	42
5.3.1	Het belang van methodieken	42
5.3.2	Gefundeerd kiezen voor methodieken	43
6.	Kwaliteitsbeleid	46
6.1	Kwaliteitshandboek	47
6.2	Evalueren	48
6.3	Verbetertrajecten	49
6.4	Borgen	49
7.	Organisatorische voorwaarden	50
7.1	Programmacoördinatie	50
7.2	Ondersteunende diensten en veiligheid	50
8.	Modules binnen het forensisch aanbod	52
8.1	Oriëntatie	52
8.1.1	Doel en termijn	52
8.1.2	Procestekening	54
8.1.3	Procesbeschrijving	55
8.1.4	Onderwijs	67
8.2	Begeleiding	73
8.2.1	Doelen	73
8.2.2	Termijnen	74
8.2.3	Procestekening: begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden	75
8.2.4	Procesbeschrijving: begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden	76
8.2.5	Onderwijs	93
8.2.6	Procestekening: begeleiding met een respectieve duur van 2, 5 of 7 jaar	99
8.2.7	Procesbeschrijving: begeleiding met een respectieve duur van 2, 5 of 7 jaar	100
8.3	Begeleiding na uithandengeving	118
8.3.1	Procestekening	119
8.3.2	Procesbeschrijving	120
9.	Module herstelgerichte time-out	136
9.1	Procestekening	137
9.2	Procesbeschrijving specifieke hulpverleningsinterventie	138

9.2.1	Informatieverzameling en -verstrekking.....	138
9.2.2	Uitklaringsgesprek.....	140
9.2.3	Vorbereiding engagementsgesprek.....	141
9.2.4	Engagementsgesprek	143
9.3	Procesbeschrijving onderwijs	144
9.3.1	Urgente schoolopdrachten	144
9.3.2	Onderwijsaanbod.....	145
9.3.3	Informatieoverdracht onderwijs.....	146
10.	Bronvermelding	147

1. Beleidscontext

1.1 Decreet jeugddelinquentierecht

1.1.1 De weg naar een jeugddelinquentiedecreet

In april 2015 keurt de Vlaamse regering de **conceptnota** goed met de contouren en een plan van aanpak voor een Vlaams beleid inzake een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie. Daarin wordt het bieden van een duidelijke maatschappelijke reactie aan jongeren die strafbare feiten plegen centraal gesteld, zonder evenwel de aandacht voor de link met een meer duurzame aanpak van vaak onderliggende problematieken uit het oog te verliezen. Aandacht voor complementaire trajecten en afstemming met integrale jeugdhulp worden daarin uitdrukkelijk als belangrijk kwesties meegenomen. Ook het inbouwen van flexibele differentiatie en wisselwerking tussen enerzijds het publiek aanbod van de gemeenschapsinstellingen en anderzijds het aanbod van private voorzieningen en diensten voor Herstelgerichte en Constructieve Afhandeling wordt als uitdrukkelijke ambitie in functie van het realiseren van naadloze trajecten vooropgesteld.¹

Vanuit de overtuiging dat een onderbouwde Vlaamse visie met betrekking tot jeugddelinquentie niet los te koppelen is van een breder perspectief zowel op jongeren, de samenleving, en op de wijze waarop beleid hierop inspeelt, werd in een interuniversitaire **omgevingsanalyse**² met betrekking tot het Vlaams jeugd(delinquentie)recht ruimte gemaakt voor een brede analyse van de Vlaamse context.

In de analyse van de maatschappelijke situatie van de jeugd wordt daarbij uitdrukkelijk stilgestaan bij de evolutie tijdens de adolescentie wanneer toegenomen autonomie en vrijheid gepaard gaan met toegenomen verwachtingen en druk om *autonoom* te handelen en de *juiste* keuzes te maken.

Op maatschappelijk vlak wordt evenzeer gewezen op het belang om aandacht te blijven houden voor de verbinding met bredere sociale problematieken zoals armoede en sociale uitsluiting wanneer het gaat over visie op het vlak van jeugddelinquentie en het beleid dat vanuit dergelijke visie ontwikkeld wordt.

De vaststelling wordt gemaakt dat in het beleid van maatschappelijk kwetsbare jongeren de meest kwetsbaren niet steeds bereikt worden. Jongeren die er niet in slagen te beantwoorden aan het ideaalbeeld van *autonome jongeren die mits juiste ondersteuning ook de juiste keuzes zullen maken* dreigen daarbij extra kwetsbaar te worden wanneer de *individuele keuzes* die ze maken niet in een bredere context geplaatst worden.

In de omgevingsanalyse wordt het **recht op ondersteuning** van jongeren en hun ouders dan ook als centraal streven, als vertrek- en eindpunt naar voor geschoven bij het uitwerken van visie en beleid inzake jeugddelinquentie; een recht op ondersteuning voor minderjarigen en hun omgeving opdat de sociale grondrechten van betrokken jongeren en hun context verwezenlijkt kunnen worden. Het belang van een voldoende brede en proactieve invulling van deze ondersteuning wordt benadrukt. Het is een noodzakelijke voorwaarde om invulling te geven aan het streven om in onze samenleving

---

¹ Conceptnota Vlaamse regering april 2015: Contouren en plan van aanpak voor een Vlaams beleid inzake een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie

² Omgevingsanalyse Vlaams Jeugdrecht, oktober 2015, consortium KULeuven, UGent, VUB, Keki

te voorzien in gelijke en gelijkwaardige levensvoorwaarden en de gelijke menselijke waardigheid van alle betrokkenen te erkennen.

In het daaropvolgende **maatschappelijk debat** met alle betrokken stakeholders werd een gedeelde visie rond de aanpak van jeugddelinquentie uitgeschreven. In zes *besluitteksten* werden de essentiële bouwstenen voor dergelijke aanpak geformuleerd.

Het verlaten van het *beschermingsmodel* als unieke basis voor de aanpak van jeugddelinquentie, waarin jongeren in essentie beschouwd werden als *handelingsonbekwaam* ten voordele van een **mens- en kindbeeld** waarin jongeren benaderd worden als personen die in hun groei naar volwassenheid kansen krijgen om te groeien in verantwoordelijkheid, is daarbij een algemeen gedragen gegeven. Er wordt verduidelijkt dat het daarbij niet alleen en vooral gaat over de individuele verantwoordelijkheid van de betrokken minderjarige. Er is sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid. Het actief betrekken van het perspectief van ouders, maar ook van de bredere samenleving wordt daarbij uitdrukkelijk benoemd.

Jongeren benadrukken dat straffen en helpen of ondersteunen niet los staan van elkaar. Ouders wijzen er op dat ze het maximaal en evenwaardig betrekken van jongere en ouders op elk moment uiterst belangrijk te vinden.³ Deze geest, waarin de onderbouwde en specifieke aanpak met betrekking tot jeugddelinquentie uitdrukkelijk verbonden wordt met de bredere context, vinden we terug in de **uitdrukkelijke verbinding tussen enerzijds het decreet jeugddelinquentierecht en anderzijds het decreet integrale jeugdhulp**:

De essentiële ambitie van het jeugddelinquentierecht betreft het voorzien in een duidelijke, maatschappelijk normbevestigende reactie op delicten gepleegd door minderjarigen waarbij de verantwoordelijkheid van de jonge dader niet ontweken wordt. Deze reactie is helder afgescheiden van, maar vlot combineerbaar met jeugdhulp wanneer nodig. Het jeugddelinquentierecht omvat dan ook slechts een deel van het jeugdrecht, namelijk de reactie op jeugddelinquentie, inclusief de afhandeling op niveau van het Openbaar Ministerie. Het kader met betrekking tot jeugdhulpverlening, ook voor minderjarige (vermoedelijke) delictplegers, krijgt vorm in het decreet met betrekking tot de integrale jeugdhulp.⁴

Daarnaast wordt het belang van de link met de bredere context evenzeer uitgewerkt binnen het decreet jeugddelinquentierecht zelf:

De wijze waarop het begrip ‘verantwoordelijkheid’ van en voor minderjarige delictplegers en van andere bij het jeugddelict betrokken partijen invulling krijgt, staat niet op zich. Het is niet los te koppelen van hoe we breder denken over en kijken naar kinderen en jongeren. Het is niet los te koppelen van de wijze waarop we in Vlaanderen invulling willen geven aan het samenleven van mensen en de mate waarin en de wijze waarop een samenleving inzet op het actief ondersteunen van jongeren in opgroeien tot verantwoordelijke burgers.

---

³ Besluittekst werkgroep 1: algemene beginselen; besluitteksten in het kader van traject jeugdrecht; 2016

⁴ Memorie van toelichting decreet jeugddelinquentierecht (JDR); VR2018 1307 DOC.0823/3BIS, p. 2

1.1.2 Algemene uitgangspunten

Maximale rechtswaarborgen voor de betrokken minderjarige

Het versterken van rechtswaarborgen binnen de context van de reactie op een jeugddelict is een logische keuze die samengaat met het erkennen van jongeren als groeiend in verantwoordelijkheid. Aandacht voor het legaliteitsbeginsel, het vermoeden van onschuld, het voorzien in rechtsbijstand, aspecten van proportionaliteit en subsidiariteit zijn hierbij belangrijk.

Naast dergelijke formele aspecten, wordt binnen de context van rechtswaarborgen uitdrukkelijk gewezen op het belang van de wijze waarop de reacties op jeugddelinquentie uitgevoerd worden. Naast het grotendeels van toepassing maken van het decreet rechtspositie op (vermoedelijke) delictplegers, wordt het verder uitbouwen van aanvullende rechtswaarborgen en kwaliteitseisen binnen een gesloten kader in een specifiek wettelijk kader als perspectief vooropgesteld.

Een snelle, duidelijke, afgebakende reactie

De reactie op gepleegde jeugddelicten moet snel, duidelijk en afgebakend zijn. Duidelijk zowel voor jongere, ouders en opvoedingsverantwoordelijken, slachtoffers en samenleving.

Het (her)bevestigen van een maatschappelijke norm waarbij de jongere wordt gewezen op zijn verantwoordelijkheid, wordt daarbij omschreven als centrale doelstelling. Duidelijkheid over de grond waarop ingegrepen wordt, de maatregel of sanctie die opgelegd wordt en de duur daarvan, het waarom van een bepaalde maatregel of sanctie en de inhoud ervan.

Constructieve en herstelgerichte reacties

Er wordt sterk ingezet op het bieden van kansen voor herstelgerichte en constructieve reacties op een jeugddelict. Een constructieve reactie is gericht op het tegemoet komen aan de belangen en behoeften van alle betrokken partijen. Het inbrengen van maximale ruimte voor eigen inbreng en actieve participatie wordt daarbij uitdrukkelijk benoemd. Aandacht in de reactie voor mogelijkheden van de betrokken jongere en opvoedingsverantwoordelijken, voor de wijze waarop betrokkenen de reactie ervaren, voor wat betrokkenen kunnen leren uit de reactie zijn eveneens belangrijke aspecten. Wat ouders betreft wordt hierbij uitdrukkelijk verwezen naar de ruimte en aandacht voor actieve ondersteuning en betrokkenheid bij de reactie op het delict en dit doorheen het ganse traject. Het bieden van voldoende ruimte voor het nemen van initiatief door de betrokken jongere zelf en het actief ondersteunen van jongeren in het opgroeien tot verantwoordelijke burgers zijn centrale pijlers in het constructief gehalte van het jeugddelinquentierecht.

Herstelgericht denken en handelen werden als centraal gegeven in de reactie op het jeugddelict opgenomen en uitgewerkt. Aandacht voor herstel tussen dader en slachtoffer staan daarbij voorop. Wat de minderjarige (vermoedelijke) delictpleger betreft, is het inzien van de gevolgen van zijn acties en het mee verantwoordelijkheid opnemen in herstel van schade een uiterst belangrijk proces. Er wordt benadrukt dat herstelgericht werken ook mogelijk en wenselijk is binnen een context van dwang. De gerichtheid op schade en het herstel daarvan wordt beschouwd als een belangrijk aspect van het constructieve gehalte van een sanctie dat in belangrijke mate kan bijdragen tot de zinvolheid en focus van de opgelegde reactie.

Subsidiaire aanpak waarbij geslotenheid enkel als ultiem middel wordt ingezet

Naast het geven van prioriteit aan een herstelgerichte afhandeling binnen het aanbod aan reacties, wordt het inzetten van gesloten begeleiding uitdrukkelijk gesitueerd als meest ingrijpende reactie op het delict. Op basis van een systematische en onderbouwde screening wordt zorgvuldig ingeschat in welke mate dergelijke ingrijpende, vrijheidsberovende modaliteit noodzakelijk is als reactie op het jeugddelict en voor welke duur.

1.1.3 Positionering en aanbod gemeenschapsinstellingen

Bij de verdere uitwerking van het aanbod in de gemeenschapsinstelling laten we ons leiden en inspireren door de specifieke uitgangspunten zoals deze in het decreet jeugddelinquentierecht worden meegegeven:

- Gesloten begeleiding binnen de gemeenschapsinstellingen wordt omschreven als een geïndividualiseerd, residentieel, forensisch traject voor een minderjarige (vermoedelijke) delictpleger waarbij actief wordt toegewerkt naar re-integratie in de samenleving;
- Het aanbod is exclusief gesloten;
- Binnen het vrijheidsberovende kader van de *gesloten begeleiding* moet voluit ingezet worden op het constructief en herstelgericht werken met de minderjarige (vermoedelijke) delictpleger en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Maximale gerichtheid op het ondersteunen en stimuleren van de minderjarige (vermoedelijke) delictpleger en de ouders of opvoedingsverantwoordelijken in het actief opnemen van verantwoordelijkheid, evenals een gerichte focus op talenten en mogelijkheden, en ruimte voor participatie zijn daarbij belangrijk;
- De doelgroep is enerzijds en in hoofdzaak gericht op minderjarige (vermoedelijke) delictplegers. Daarnaast wordt, duidelijk afgescheiden qua werking, voorzien in een aanbod herstelgerichte time-out voor VOS-jongeren binnen een gerechtelijke maatregel;
- Het aanbod wordt gemoduleerd: er worden modules binnen gesloten begeleiding voorzien met een duur van respectievelijk 3, 6 en 9 maanden;
- Voor een uiterst beperkte doelgroep en binnen strikte voorwaarden, wordt voorzien in aanbod van langere duur van maximaal 2, 5 of 7 jaar, afhankelijk van de leeftijd waarop de minderjarige het delict pleegde. Dit aanbod wordt uitgebouwd als alternatief voor uithandengeving.

1.1.4 Positionering en aanbod Vlaams detentiecentrum

De uithandengeving houdt in dat de jongeren niet langer onder de bepalingen van het jeugddelinquentierecht vallen maar de gewone strafrechtelijke procedure voor meerderjarige delictplegers zullen doorlopen, en bijgevolg ook volgens het strafrecht kunnen gevonnist worden. Qua strafuitvoering is de Wet op de externe rechtspositie van de veroordeelden op hen van toepassing. Voor minderjarige jongeren die na een beslissing tot uithandengeving worden toevertrouwd aan het

Vlaams detentiecentrum blijven de rechtsprincipes en wetsbepalingen die de rechtspositie voor minderjarigen vrijwaren, van kracht.

Voor de meerderjarige gedetineerden geeft het Vlaams detentiecentrum uitvoering aan de volgende wetsbepalingen:

- Het decreet Hulp- en Dienstverlening aan Gedetineerden
- Basiswet van 12/01/2015 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van gedetineerden
- Wet van 17/05/2016 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende voorwaarden

De missie, visie en strategie zoals neergeschreven in het vervolg van deze tekst gelden mutatis mutandis ook voor het Vlaams detentiecentrum. Het verblijf van de jongere in het Vlaams detentiecentrum moet veilig zijn en zo veel als mogelijk het reguliere vrije leven benaderen, waarin kansen ontstaan die opportuniteiten bieden voor competentieverhoging op diverse levensdomeinen, waar de jongeren opleiding, onderwijs en vorming kunnen volgen, waar ontspanning en vrije tijd mogelijk is, en tewerkstelling aangeboden wordt. Daarenboven faciliteren we een systematische en onderbouwde voorbereiding op een terugkeer naar het leven in de vrije samenleving, zonder delinquent gedrag. We willen de jongere hierbij aanmoedigen zijn verantwoordelijkheid op te nemen en hem de keuze laten tot deelname aan een waaier van hulp- en dienstverleningsactiviteiten, al dan niet in groep, georganiseerd door diensten in de vrije samenleving die hun aanbod ter beschikking stellen van elke burger, ook de gedetineerde burger. Tezelfdertijd ondersteunen we de mogelijkheden om een geïndividualiseerd traject af te leggen waarin ruimte is voor zelfontplooiing en realisatie van een concreet reclasseringsplan dat het fundament vormt voor een delictvrije re-integratie in de samenleving.

1.2 Decreet integrale jeugdhulp

1.2.1 Algemene uitgangspunten

Integrale jeugdhulp biedt aan minderjarigen, hun ouders of hun opvoedingsverantwoordelijken, en de betrokken personen uit hun leefomgeving die daar behoefte aan hebben, hulp en zorg op maat die met een grote mate aan flexibiliteit aan de hulpvraag proberen te beantwoorden.⁵

1.2.2 Positionering en aanbod gemeenschapsinstellingen

De module *time-out* gemeenschapsinstellingen binnen de context van het decreet integrale jeugdhulp wordt als volgt omschreven:

Binnen de module time-out wordt aan jongeren bij wie de hulpverlening in een minder gestructureerde en beveiligde setting dreigt te blokkeren de kans gegeven om toe te werken naar een hervatting van

---

⁵ Artikel 5, Decreet integrale jeugdhulp.

de dialoog met de betrokken voorziening. De gemeenschapsinstelling stelt zich in deze dialoog op als neutrale bemiddelaar en zorgt ervoor dat de engagementen van beide partijen worden uitgesproken en geconcretiseerd. De module time-out biedt een sterk gestructureerd en gemonitord programma waarbinnen de jongere op maat van zijn mogelijkheden en beperkingen intensief wordt voorbereid op een herstart van het lopend begeleidings- of behandelingstraject.⁶

Dit aanbod is niet rechtstreeks toegankelijk, duurt 14 dagen, de minimale leeftijd is 12 jaar en de maximale leeftijd is 18 jaar. De gegarandeerde terugkeer naar de voorziening of dienst van herkomst in de beschikking van de jeugdrechter is een voorwaarde voor toegang tot het aanbod.

---

⁶ Omschrijving aanbod gemeenschapsinstellingen in Moduledatabank jeugdhulpverlening

2. Missie en visie

In dit hoofdstuk komen volgende aspecten aan bod:

- Missie: waar staan we voor?
- Visie: wat willen we bereiken in de context van het decreet jeugddelinquentierecht?
- Visie: wat willen we bereiken in de context van het decreet integrale jeugdhulp?

2.1 Missie

Startend vanuit geslotenheid samen kansen creëren.

De missie om *startend vanuit geslotenheid*, samen kansen te creëren, is onze algemene opdracht, en dat zowel binnen de modules vanuit het decreet jeugddelinquentierecht als vanuit het decreet integrale jeugdhulp. De wijze waarop we deze generieke missie vertalen in expliciete doelstellingen, is daarentegen verschillend, afhankelijk van het kader van hetzij de reactie op het delict, hetzij jeugdhulp.

2.2 Visie vanuit het decreet jeugddelinquentierecht

Vanuit de keuzes van de jongere en zijn context slaan we samen de brug naar een betere toekomst door het risico op herval te beperken en de levenskwaliteit te verhogen.

Door het voorkomen van verder norm-overschrijdend gedrag van de jongere, maar ook vanuit een breder, sterktegericht perspectief, willen we toewerken naar een re-integratie in de samenleving. De gepleegde delicten en problemen die zich gesteld hebben, kunnen leiden tot afwijzing, breuken, maatschappelijke uitsluiting. Daartoe is het (opnieuw) verbinden van de jongere met zijn context een essentieel gegeven. Daarom zetten we zowel in op het voorkomen of verminderen van toekomstig slachtofferschap als op het herstellen of creëren van een netwerk. In deze verbinding wordt de jongere aangemoedigd en bekrachtigd om zijn persoonlijke levensdoelen op een sociaal aanvaardbare manier na te streven. Ook de pedagogische aansprakelijke omgeving wordt gestimuleerd tot actieve participatie en het opnemen van verantwoordelijkheid in dit proces. Kwestie is dat de jongere op een pro-sociale manier weer de regie over zijn eigen leven in handen kan nemen. We maken daarbij gebruik van krachten en oplossingscapaciteiten van de jongere, zijn ouders en van andere relevante steunfiguren in de leefomgeving.

2.3 Visie vanuit het decreet integrale jeugdhulp

Wanneer het hulpverleningstraject van de jongere dreigt vast te lopen of vastgelopen is, bieden we de kans aan de jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken en de betrokken private voorziening om afstand te nemen van hun situatie en via dialoog en reflectie de draad terug op te nemen binnen het lopende hulpverleningstraject.

Time-out is een specifieke hulpverleningsinterventie waarbij de dagelijkse interactie tussen de jongere en zijn onmiddellijke omgeving tijdelijk wordt onderbroken. De gemeenschapsinstellingen bieden een gestructureerde en beveiligde pedagogische omgeving. Hierdoor ontstaat de nodige rust en ruimte waarin de jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken en de betrokken private voorziening een terugkeer voorbereiden, daarin ondersteund door de gesloten setting en bemiddeling van de gemeenschapsinstelling.

Time-out is een instrument waarmee de jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken en onmiddellijk betrokken hulpverleners in de private voorziening hun relatie ten opzichte van elkaar kunnen herbekijken. Op basis hiervan gaan deze partijen opnieuw een engagement aan om de lopende hulpverlening verder te zetten.

In het derde en vierde hoofdstuk expliciteren we, vertrekkend van onze missie en visie, onze strategie. We leggen uit hoe we de doelen die we vanuit onze positie en opdracht vooropstellen, proberen te realiseren. We doen dit eerst voor jeugdige delictplegers en vervolgens voor jongeren met een blokkerend of geblokkeerd hulpverleningstraject.

3. Strategie ten aanzien van jeugdige delictplegers

In dit derde hoofdstuk komen achtereenvolgens volgende componenten aan bod:

- De uitgangspunten van ons strategisch handelen
- Wat betekent trajectmatig werken?
  - De gemeenschapsinstelling als een schakel in een breder traject
  - Het traject binnen de gemeenschapsinstelling: via geslotenheid terug naar de samenleving
  - De coördinatie van het traject
- Het forensisch aanbod
  - Wat betekent delictgericht werken?
  - Werken aan herstel
- Onderwijs binnen een gesloten setting

Om de vooropgestelde doelstellingen uit de visie te realiseren, starten we samen met elke jongere een traject dat:

- Eerst de noodzaak tot verdere geslotenheid onderzoekt;
- Het cliëntsysteem nauw betreft;
- Samenwerkt met professionele partners voor, tijdens en na verblijf;
- De jongere veerkrachtiger en minder kwetsbaar maakt;
- De jongere op een meer aanvaardbare wijze leert functioneren en zo toewerkt naar actieve participatie in de samenleving.

We doen dit via een veilige werk-, leef-, leeromgeving waarin individuele ontwikkeling en groei van elke jongere binnen een positief relationeel klimaat centraal staan.

3.1 Uitgangspunten

3.1.1 Eerst de noodzaak tot verdere geslotenheid onderzoeken

Om ten volle recht te doen aan de decretaal vooropgestelde subsidiaire aanpak waarbij geslotenheid, omwille van zijn uitzonderlijk ingrijpend karakter, enkel als ultiem middel mag worden ingezet (cf. 1.1.2), onderzoeken we in de oriëntatiefase op een systematische en onderbouwde manier of het inzetten van de module gesloten begeleiding wenselijk en noodzakelijk is.

Naast dit juridisch uitgangspunt, moeten we ook rekening houden met de robuuste empirische vaststelling dat het plaatsen van jongeren met een laag recidiverisico in een gesloten residentiële omgeving averechts werkt. Dit betekent dat de kans op nieuwe delicten en toekomstig slachtofferschap bij deze groep toeneemt als gevolg van de detentiemaatregel.

3.1.2 Geslotenheid als forensisch orthopedagogische ruimte

Een plaatsing in een gemeenschapsinstelling betekent een tijdelijke, door de jeugdrechter noodzakelijk geachte begrenzing van een jongere die een delict heeft gepleegd of hiervan verdacht wordt. Deze vorm van vrijheidsberoving maakt het op zich lastiger om criminogene processen doelmatig aan te pakken. Gedragsverandering, herstel en verbetering van levenskwaliteit trachten te realiseren is beduidend moeilijker binnen een gesloten residentiële omgeving dan wanneer dit gebeurt in de samenleving. Het is daarom belangrijk zowel organisatorisch als relationeel maximale openheid te scheppen binnen de (tijdelijke) geslotenheid. Die begrensde openheid noemen we de *forensisch orthopedagogische ruimte*. Ze installeert een veilig, ontwikkelingsbevorderend en motiverend werk-, leer- en leefklimaat en creëert ook de nodige observatie- en begeleidingsmogelijkheden.

De forensisch orthopedagogische ruimte is dynamisch. Naarmate het traject van een jongere binnen de gemeenschapsinstelling vordert, kan in samenspraak met de jeugdrechter beslist worden, in functie van toenemende mogelijkheden tot zelfsturing en ondersteuning door ouders en ruimere context, om die ruimte te vergroten (of bij een terugval eventueel tijdelijk te verkleinen). In de praktijk verloopt dit veranderingstraject meestal circulair en cyclisch.

Voorbeelden hiervan zijn de intentionele en geleidelijke uitbouw van extramurale activiteiten en het ontplooiën van een gedeeld traject vóór, tijdens en na het verblijf, waarbij de forensisch orthopedagogische ruimte wordt uitgebreid naar het professioneel sociaal netwerk rondom de jongere en zijn natuurlijke context.

We gaan ervan uit dat het progressief en weloverwogen vergroten van de forensisch orthopedagogische ruimte gunstig inwerkt op de motivatie van de jongere en zijn context om actief mee te werken aan het bereiken van de gezamenlijk geformuleerde begeleidingsdoelen.

Binnen de werking van een gemeenschapsinstelling dekt het openen en regelen van ruimte in forensisch orthopedagogische zin verschillende ladingen die we hieronder kort bespreken.

- 1) We gaan uit van een responsieve en empathisch ondersteunende opstelling van de begeleider die aandacht heeft voor de signalen van de jongere en, in een persoonlijk contact met de jongere, voorbij het zichtbare gedrag op zoek gaat naar betekenis in achterliggende omstandigheden, beweegredenen en behoeften.
- 2) Elke jongere moet de kans krijgen het goed te doen en initiatief te nemen. Dit vergt een open dialoog met de jongere, aandacht ook voor het perspectief en de rechten van de jongere en het vertrekken vanuit een respectvolle, en sterktegerichte insteek. Respect voor de persoon mag echter nooit losstaan van respect voor de normatieve context en de eventuele slachtoffers of toegebrachte schade, en veronderstelt het consequent afkeuren van criminele attitudes en gedragspatronen, het uitdragen en voorleven van pro-sociale waarden en het aanmoedigen van herstel.
- 3) Er wordt vanuit een positieve verwachting en transparant gecommuniceerd wat er gebeurt indien de jongere niet bereid is om op een verantwoordelijke manier met openheid om te gaan, en sancties, die de forensisch orthopedagogische ruimte tijdelijk verkleinen, worden onmiddellijk, proportioneel en met de nodige motivatie gegeven. Dit laatste impliceert dat altijd eerst de ruimte wordt verkend voor oplossingen op basis van samenwerking en overleg en dat huisregels hanteerbaar, begrijpelijk, door iedereen gekend en, binnen afgebakende grenzen, bespreekbaar moeten zijn.

- 4) We verstrekken op het juiste moment en op de juiste manier informatie aan de jongere, zijn ouders en het ruimer sociaal netwerk zodat zij op elk ogenblik in het individueel traject van de jongere begrijpen of leren begrijpen wat er gebeurt, waarom dit gebeurt en wat zij kunnen of mogen verwachten. Daarbij wordt steeds ruimte gemaakt voor reacties en reflecties vanuit hun beleving van dit traject.
- 5) Verblijf in een gemeenschapsinstelling brengt samenleven in groep met zich mee. Dit biedt tal van leeransen maar houdt ook het risico in van een negatieve groepsdynamiek en onderlinge deviante beïnvloeding. De begeleider moet door zijn coachende, voorbeeld stellende aanwezigheid in staat zijn om groepsprocessen voldoende te structureren en positieve interacties en pro-sociaal gedrag te stimuleren of te versterken. Dit is een voortdurende evenwichtsoefening omdat de groep ook de ruimte moet krijgen om zelf verantwoordelijkheid te nemen en creatieve oplossingen te zoeken bij problemen of incidenten.
- 6) De plaatsing in een gemeenschapsinstelling brengt onvermijdelijk een breuk met zich mee in de relatie met de eigen leefomgeving, in de eerste plaats de ouders. Het stimuleren en ondersteunen van het contact tussen de jongere en zijn ouders is dan ook essentieel. Daardoor ontstaat ruimte om met de ouders de moeilijkheden (in de opvoeding) van de jongere in kaart te brengen en overzichtelijk te maken. Deze ruimte biedt tevens de mogelijkheid om de sterktes van het gezin en de onderlinge verbondenheid terug zichtbaar en voelbaar te maken en om tot een transfer van leerervaringen te komen. Ouders krijgen op deze manier ook kansen om hun verantwoordelijkheid op te nemen en mee richting te geven aan het begeleidingstraject.

3.1.3 Samenwerken in functie van een naadloos traject

Het gelijktijdig en aaneensluitend inzetten van een doelgericht begeleidingsaanbod op maat van de concrete noden en verwachtingen van de jongere en zijn context biedt maximale kansen om op een effectieve en intensieve manier toe te werken naar een re-integratie in de samenleving.

Samenwerken in een traject vergt een grote flexibiliteit in het denken en handelen van elke betrokken actor. Flexibiliteit en een actieve bereidheid om, vanuit eigen referentiekaders en vanuit een onderscheiden rol, actief op zoek te gaan naar gedeelde taal, naar afgestemde acties. Het samenwerken in een traject vraagt flexibiliteit in het denken en handelen van iedere actor en een open staan voor het perspectief van de ander. Binnen een open en respectvolle cultuur wordt iedere actor geacht om eigen overtuigingen en handelwijzen kritisch te kunnen en willen herbekijken, en zo nodig aan te passen.

Meer dan enkel combineren van aanbod, wordt beoogd om samen, of heel sterk onderling afgestemd, invulling te geven aan een intensieve begeleiding van jongere en context. Samen met gemeenschapsinstelling en private partner; samen met betrokken jongere en zijn context, samen met de betrokken consulent en jeugdrechter, samen met andere relevante betrokkenen die hierin van betekenis kunnen zijn.

3.1.4 Flexibel en op maat werken

Jongeren die in een gesloten gemeenschapsinstelling geplaatst worden en hun context hebben nood aan en recht op een doelgericht aanbod dat afgestemd is op hun specifieke situatie. Het flexibel combineren van een gericht publiek en privaat aanbod voor jongere en context, op maat van het individuele traject van de jongere en zijn context, staat dan ook centraal. Flexibiliteit betreft in dezen bijvoorbeeld de bereidheid om actief op zoek te gaan naar wat nodig en mogelijk is op het vlak van aanpassingen van eigen werkwijze en organisatie met het oog op een kwaliteitsvol gedeeld traject. En dat zowel op het niveau van de concrete begeleiding van jongere en context als op organisatieniveau.

3.1.5 Contextgericht werken

Het begrip *context* vullen we breed in. Contexten zijn ook voortdurend in beweging. Het gaat om personen of instanties die van betekenis zijn in het leven van de jongere, relevante derden en over netwerken waarin personen ingebed zijn. Het gaat over de ouders, het gezin, familie, over externe sociale systemen (school, werk, buurt) , en ook over de soms onvatbare peergroep van de jongere, die vaak meer invloed uitoefent dan de formele sociale systemen. Het gaat vooral om een ongelimiteerde, voortdurend wisselende en complexe beïnvloedingswisselwerking.

Het gaat over wat er tussen mensen gebeurt, over gedragingen die bekrachtigd, ontmoedigd en voorgedaan worden, over uitwisseling en cultivering van ideeën en kernovertuigingen, over de invloed van sociale perspectieven en maatschappelijke normen, over hoe er geoordeeld wordt in (geledingen van) de samenleving. Daarin zit het idee vevat dat lineair causale verklaringen, een individuele benadering en dito responsabilisering niet volstaan. De jongere is ingebed in een ruim sociaal kader, in een breed systeem, waarin hij beïnvloedt en beïnvloed wordt. De jongeren en gezinnen kunnen pas werkelijk begrepen worden in de context van hun interacties en relaties. Mensen verhouden zich tot elkaar en beïnvloeden elkaar. Persoonlijke betekenisverlening en identiteitsvorming worden mee begrepen in het licht van collectieve en sociale verhalen. Ook het plegen van delicten en problemen die mensen ervaren, kaderen in de sociale verbindingen en systemen waarin mensen leven.

We betrekken zo maximaal mogelijk personen of instanties die van betekenis zijn in het leven van de jongere of die dit mogelijks in de toekomst zouden kunnen en willen zijn. Ouders of andere opvoedingsverantwoordelijken worden ondersteund en begeleid in functie van het voorkómen van verder norm-overschrijdend gedrag van de jongere en in het stimuleren van oplossingsgerichte competenties en krachten bij de jongere. Waar mogelijk werken wij met hen, maar ook andere betrokkenen in de context (familie, school, werk, vrienden, buurt...), samen bij het in kaart brengen en aanpakken van criminogene noden en het versterken van beschermende factoren. Door met de context van de jongere samen te werken, zetten we bovendien in op het opnieuw verbinden van de jongere met zijn leefomgeving. In deze verbinding wordt de jongere aangemoedigd en bekrachtigd om zijn persoonlijke levensdoelen op een sociaal aanvaardbare manier na te streven. Het contextgericht werken focust zich op aanklampend (samen)werken, participatief betrekken en motiveren van de context en het bieden van contextversterkende ondersteuning en begeleiding in de domeinen die alle betrokkenen samen aanduiden als belangrijk.

3.1.6 Participatief en emancipatorisch werken

Alle betrokken actoren werken samen aan het verder versterken van de mogelijkheden van participatief en emancipatorisch werken. We gaan dergelijk participatief denken, spreken en handelen op een aantoonbare en voor de betrokken jongere en zijn context voelbare manier uitwerken en aanbieden.

Participatief werken staat niet op zich maar is integendeel nauw verbonden met de keuze om bij het werken met minderjarige (vermoedelijke) delictplegers maximaal in te zetten op krachten, mogelijkheden en aspiraties van deze jongeren en hun context in het toewerken naar re-integratie in de samenleving.

We beschouwen het appel op actieve betrokkenheid en aandacht voor werkelijke inspraak van de minderjarige (vermoedelijke) delictplegers én hun context als wezenlijke componenten bij het in de praktijk brengen van een doelgericht forensisch en constructief aanbod.

We ontwikkelen instrumenten aan de hand waarvan inspraak en participatie op het niveau van elk traject, binnen elke leef- en leergroep en binnen elke campus zichtbaar gerealiseerd worden: handelingsplan, bewonersvergadering, bevraging van beleving van jongeren en contexten tijdens en na verblijf...

Participatief werken is echter niet te herleiden tot dergelijke instrumenten. Het gaat over een visie en attitude die de formeel opgezette structuren overstijgt. Een participatieve basishouding en toewerken naar een participatieve cultuur binnen onze gestructureerde en hiërarchische setting staan hierbij centraal. Luisteren naar jongeren en hun ouders, effectief rekening houden met hun beleving en hun standpunten, jongeren en hun context benaderen als volwaardige actoren die het verloop, de richting en de inhoud van het traject meebepalen...; het zijn belangrijke invullingen van de participatieve basishouding die we willen hanteren in de bejegening en begeleiding. De zorg voor een positief leef- en leerklimaat en een cliëntgerichte organisatiecultuur waarbinnen jongeren en hun context hun zeg hebben in beslissingen die van invloed zijn op hun (verder) leven scheppen hiervoor de juiste randvoorwaarden.

3.1.7 Krachtgerichte basis- en begeleidingshouding

Samen met de consultants van de sociale dienst van de jeugdrechtbank, de private voorzieningen benadrukken we als gemeenschapsinstelling het belang van het hanteren van een krachtgerichte basis- en begeleidingshouding.

Die gerichtheid op krachten, op mogelijkheden, op kansen van de betrokken jongeren en hun (ruime) context wordt zichtbaar gemaakt in gehanteerde kaders en methodieken.

Gemeenschapsinstellingen, private voorzieningen, en sociale diensten van de jeugdrechtbank, delen de overtuiging dat doelgericht werken rond het delict en kracht- en oplossingsgericht werken elkaar niet uitsluiten maar integendeel sterk te verbinden zijn. We delen eenzelfde blik op de minderjarige, vanuit ieders finaliteit en rol.

Een effectief geloof in en focus op de krachten en mogelijkheden van de betrokkenen moet voelbaar en zichtbaar zijn in de wijze waarop we samenwerken met de betrokken jongeren en hun contexten.

De kernelementen hierin zijn:

- Het essentieel belang van werkrelaties, zowel met gezinnen als met andere partners in de hulpverlening
- Een kritische onderzoekshouding
- Werken met wat goed werkt; dit wordt mee bepaald door de medewerkers en het gezin zelf

De wijze waarop we dat doen, en de mate waarin dat zo beleefd wordt door de betrokkenen vormt dan ook een evident onderdeel van dialoog met alle betrokkenen in een gedeeld traject op het trajectoverleg en op de voorziene rondetafels (cf. infra).

3.1.8 Transparantie

We formuleren samen heldere engagementen. Voor de jongere en zijn context, alsook voor alle andere betrokken actoren, is het immers van groot belang om een goed zicht te hebben op wie, wat, wanneer, waarom en vanuit welke rol en opdracht doet.

We streven permanent naar maximale duidelijkheid over de concrete werkwijze van het specifiek aanbod, de mogelijkheden en grenzen van inspraak, de wijze van besluitvorming, bereikbaarheid en beschikbaarheid, intensiteit, frequentie en duur van het afgestemde aanbod.

3.2 Trajectmatig werken

3.2.1 De gemeenschapsinstelling als schakel in een breder traject

Het realiseren van op elkaar aansluitende trajecten door middel van een flexibele differentiatie en wisselwerking van het publieke aanbod (gemeenschapsinstellingen) en het private aanbod in de reactie op het jeugddelict, werd al in de aanloop naar een decreet jeugddelinquentierecht uitdrukkelijk als belangrijk uitgangspunt vooropgesteld.⁷ Het is daarbij belangrijk om steeds te verduidelijken welk (deel van welk) traject we voor ogen hebben.

Naast naadloze trajecten in het kader van het decreet jeugddelinquentierecht, is een vlotte afstemming en combinatie van enerzijds de reactie op het delict en anderzijds een aanbod vanuit het decreet integrale jeugdhulp uitdrukkelijk voorzien. Meer zelfs, het vlot kunnen combineren van beide sporen wordt beschouwd als een essentieel gegeven bij het concreet invullen van het constructief gehalte van de reactie op het delict.

Dit heeft tot gevolg dat er diverse trajecten kunnen ontstaan met verschillende mogelijke combinaties. Combinaties van aanbod binnen eenzelfde decreet, combinaties van aanbod van beide decreten. Combinaties waarin aanbod gelijktijdig aangeboden wordt en combinaties waarin aanbod achtereenvolgens ingezet wordt; of zowel gelijktijdig als achtereenvolgens in een traject.

Bij wijze van illustratie worden een paar relevante voorbeelden aangegeven van mogelijke combinaties. Het is de bedoeling om dit kader verder uit te werken in de komende jaren. Onder meer het lopende project rond het actualiseren van het *Draaiboek gedeelde trajecten*, waarin gesloten begeleiding gecombineerd wordt met privaat aanbod in de bijzondere jeugdzorg is relevant in dit opzicht.⁸ Ook de wijze waarop aanbod van de gesloten gemeenschapsinstelling al dan niet gecombineerd wordt met het aanbod van de diensten voor Herstelgerichte en Constructieve Afhandeling (HCA) wordt in de komende periode verder uitgeklaard binnen het subsidieerbare kader en in dialoog met de betrokken actoren.

Naadloze trajecten in het kader van het decreet jeugddelinquentierecht

Het combineren van reacties op een jeugddelict wordt uitdrukkelijk voorzien via de mogelijkheid tot cumulatie aan maatregelen.⁹ Dergelijke combinatie is zowel mogelijk tijdens de voorlopige als tijdens de definitieve rechtspleging. Wanneer verschillende reacties worden gecombineerd, wordt de maximale duur van elk van de reacties steeds uitdrukkelijk aangegeven.

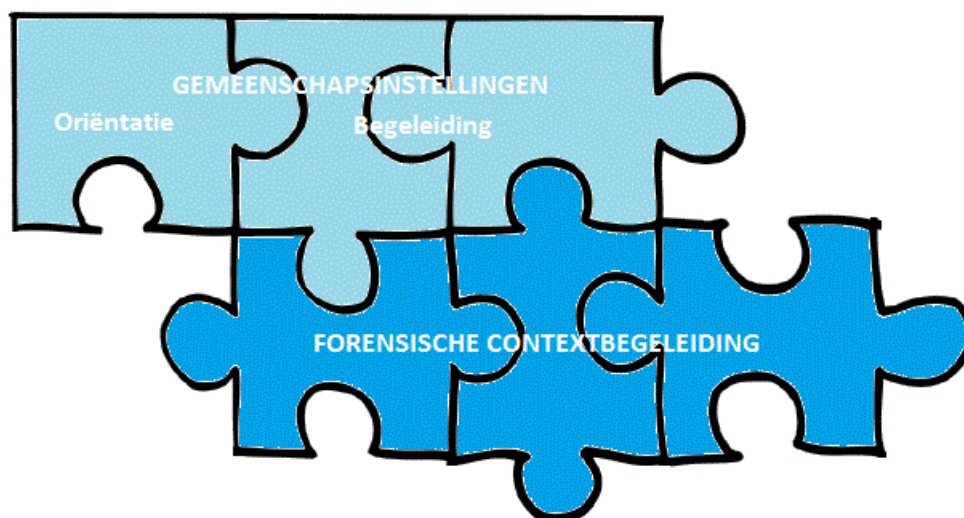
---

⁷ Conceptnota Vlaamse regering april 2015, p. 6: 5. Een flexibele differentiatie en wisselwerking van het private en publieke aanbod

⁸ Vertrekkend van het bestaande, generieke draaiboek gedeelde trajecten 2017, wordt op heden een actualisatie uitgewerkt waarin het kader van het decreet jeugddelinquentierecht verwerkt wordt. Opnieuw is dergelijk draaiboek het resultaat van intensieve publiek-private afstemming en samenwerking.

⁹ Decreet JDR, Artikel 15

Gesloten begeleiding + forensische contextbegeleiding

Het combineren van gesloten begeleiding met delictgerichte contextbegeleiding is een uiterst belangrijk voorbeeld. Dat het van belang is om ouders of opvoedingsverantwoordelijken actief te betrekken in de reactie op een jeugddelict wordt in het decreet meermaals uitdrukkelijk benadrukt:

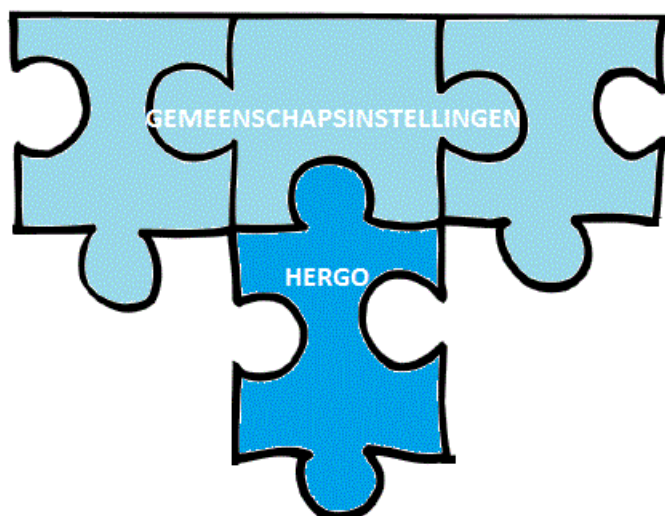
Er is sprake van een gedeelde, gedragen verantwoordelijkheid. Ouders of opvoedingsverantwoordelijken moeten betrokken worden in de opvolging van de reactie, maar waar nodig moet ook ten aanzien van hen kunnen gereageerd worden. Met dit artikel hebben we de ambitie om ook effectief met de context van de minderjarige aan de slag te gaan, delictgericht te werken.¹⁰

De sterke focus op re-integratie in de samenleving start vanaf het moment van opname in de gesloten instelling. De publieke en private partners streven er dan ook naar hun gedeeld forensisch traject zo vroeg als mogelijk te laten beginnen. Op die manier kunnen zij vanuit verschillende perspectieven en maximaal afgestemd op elkaar voluit toewerken naar een hernieuwde en autonome participatie van de jongere aan de samenleving.

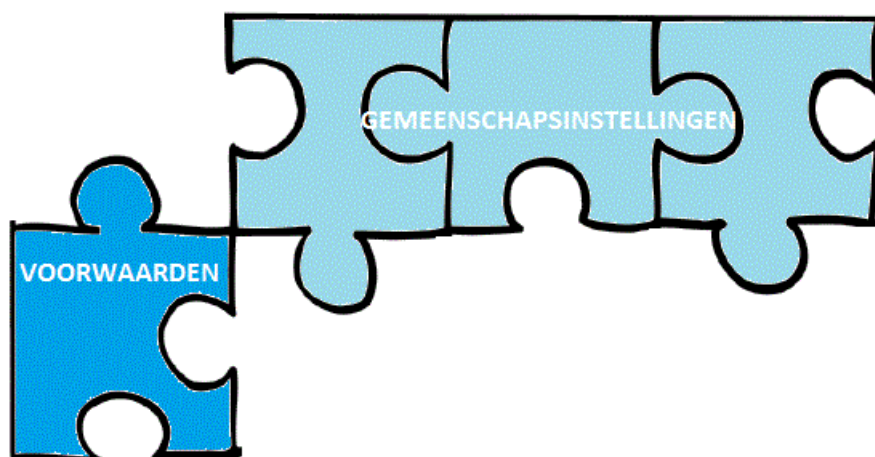
De concrete realisatie van dit ambulante aanbod zal in de verdere implementatie van het decreet Jeugddelinquentierecht nauwgezet gemonitord worden in functie van een adequaat beleid en aanbod op dat vlak. Rekening houdende met de verantwoordelijkheden van de verschillende betrokken actoren (gemeenschapsinstelling, consulent, toegangspoort) zetten we de capaciteit contextbegeleiding zo rationeel en efficiënt mogelijk in.

¹⁰ Memorie van toelichting bij het decreet JDR

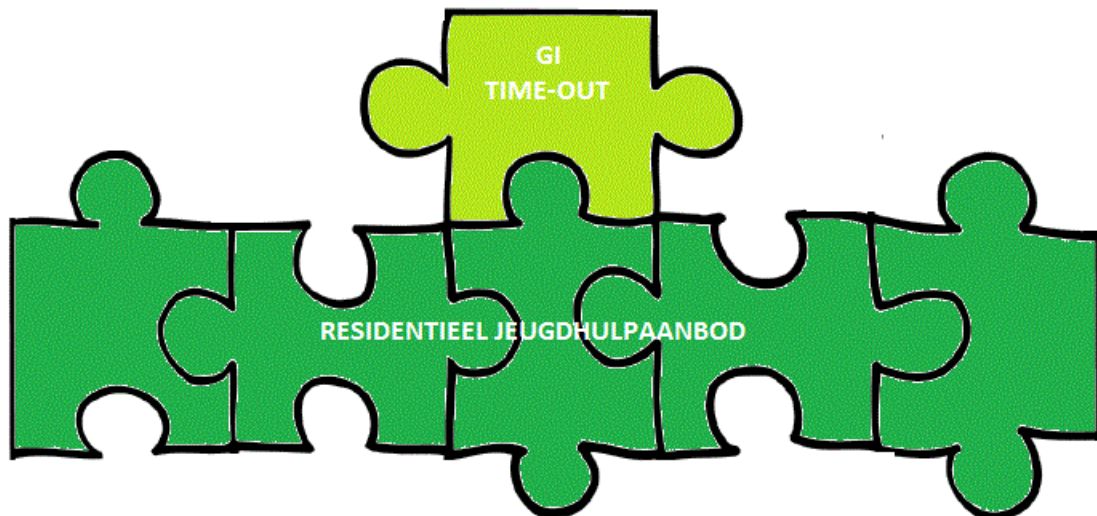
Gesloten begeleiding + HCA-aanbod (bv. Herstelgericht groepsoverleg of Bemiddeling)

Het combineren van gesloten begeleiding met een gericht aanbod waarin een private voorziening uitdrukkelijk de bemiddeling tussen dader en slachtoffer op zich neemt is een tweede bijzonder relevant voorbeeld voor mogelijks wenselijke combinaties van reacties binnen de context van het jeugddelinquentierecht.

Voorwaarden worden niet nageleefd, waarna gesloten begeleiding gestart wordt

Het werken met voorwaarden wordt in de context van het decreet jeugddelinquentierecht beschouwd als een belangrijke manier om een aanbod van jeugdhulp te verbinden aan de reactie van het jeugddelict. Werken met voorwaarden geeft aan de jongere de kans om zich vooralsnog te engageren, als alternatief voor een opgelegde maatregel of sanctie.

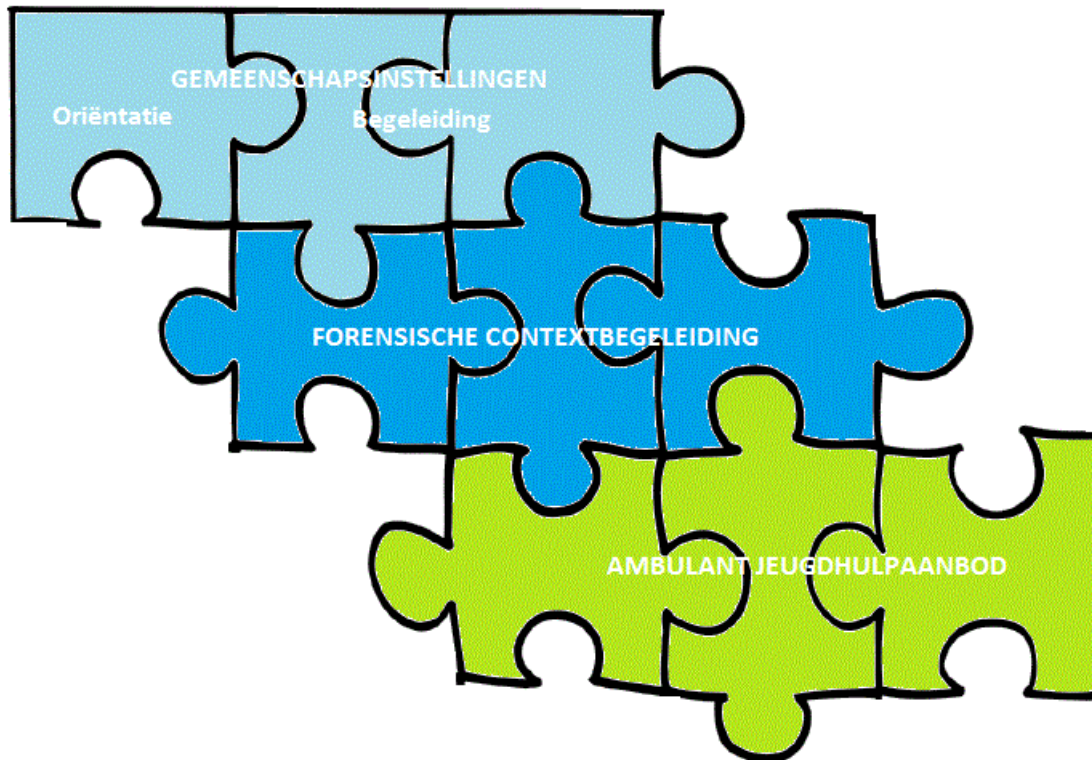
Het opleggen van *gesloten oriëntatie* voor de maximale duur van één maand, of van *gesloten begeleiding* voor een maximale duur van drie maanden, worden voorzien als mogelijkheden wanneer de voorwaarden niet nageleefd worden.

*Naadloze trajecten in het kader van het decreet integrale jeugdhulp***Herstelgerichte time-out gemeenschapsinstelling + (context)begeleiding jeugdhulp**

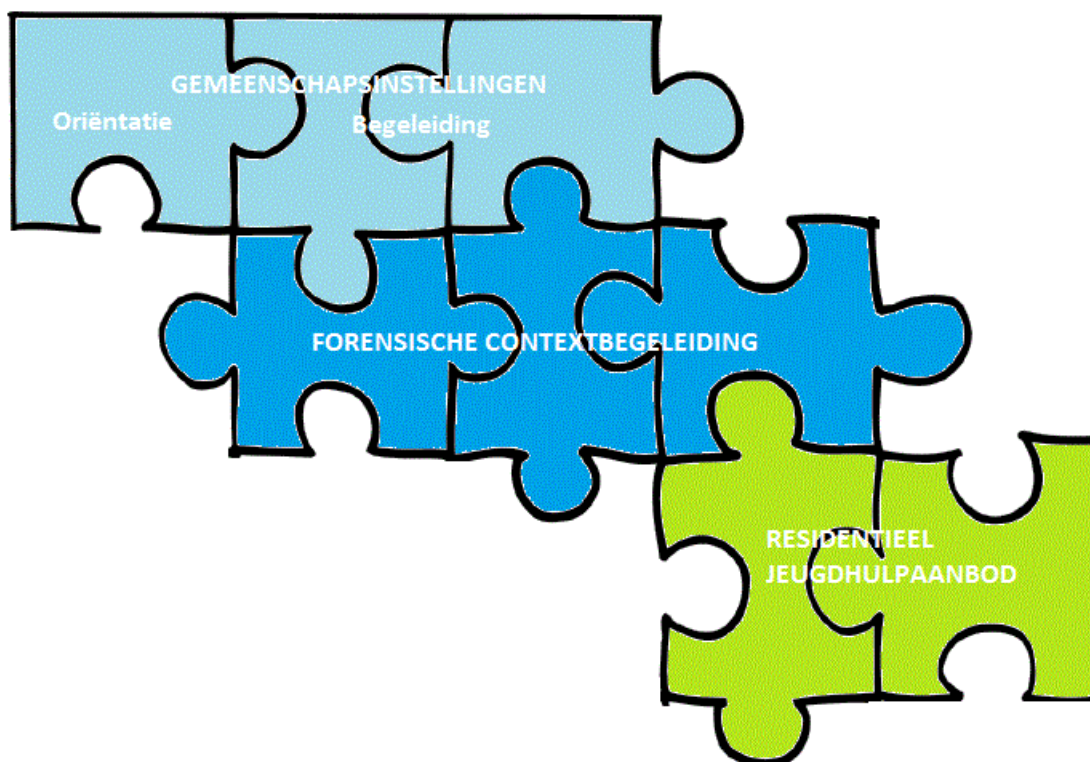
In wat voorafging werd al uitdrukkelijk ingegaan op visie en uitgangspunten van het herstelgerichte time-out-aanbod van de gemeenschapsinstellingen. In tegenstelling tot de modules gesloten oriëntatie en gesloten begeleiding, is de module herstelgerichte time-out van de gemeenschapsinstellingen uitdrukkelijk gesitueerd binnen het aanbod van de jeugdhulpverlening. De introductie van een dergelijke kortdurende module is expliciet bedoeld om als overbrugging te fungeren in een lopend traject binnen de jeugdhulpverlening.

Naadloze trajecten met combinaties in het kader van het decreet jeugddelinquentierecht en het decreet integrale jeugdhulp

Gesloten begeleiding + opstart van ambulante jeugdhulp

Wanneer jongeren van hun vrijheid beroofd worden en wanneer zou blijken dat er nood is aan een gericht jeugdhulpaanbod, is het uitdrukkelijk mogelijk om dit aanbod te combineren met de gesloten begeleiding. Relevante voorbeelden binnen deze context zijn het jeugdpsychiatrisch outreach-aanbod en het opstarten van een contextbegeleiding vanuit het decreet integrale jeugdhulp.

(Gesloten begeleiding EN forensische contextbegeleiding) + residentiële jeugdhulp

Een plaatsing in een gemeenschapsinstelling als vrijheidsberovende reactie op een jeugddelict, waarbij hulpverlening niet de eerste finaliteit is, geldt als enige residentiële mogelijkheid binnen de context van het decreet jeugddelinquentierecht. Wanneer de jongere na de bepaalde termijn van de gesloten begeleiding nood heeft aan verdere residentiële begeleiding, zal dit aangeboden moeten worden binnen de context van de jeugdhulp. Het garanderen en realiseren van een naadloze aansluiting van gesloten begeleiding op daaropvolgende residentiële jeugdhulp is daarbij een belangrijke zorg.

3.2.2 Trajectmatig werken: van geslotenheid terug naar de samenleving

Binnen de werking van de gemeenschapsinstellingen zelf is er eveneens sprake van een traject. Daarin kunnen we in essentie vier fasen onderscheiden.

F1-F2-F3-F4

Fase 1: gesloten oriëntatie

Een eerste fase betreft het verblijf van maximaal één maand in het oriëntatiecentrum. Hier staat het formuleren van een gemotiveerd advies met betrekking tot de vraag naar de noodzaak van verdere gesloten begeleiding in de reactie op het gepleegde delict centraal.

Fase 2: gesloten begeleiding – intramurale fase

Indien uit de oriëntatiefase blijkt dat een gesloten begeleiding inderdaad noodzakelijk is, en de jeugdrechter bekrachtigt dit advies, dan begint een tweede fase binnen de context van de gemeenschapsinstellingen: de jongere start de module begeleiding, hetzij voor een duur van drie, zes of negen maanden. Deze start van de begeleiding na oriëntatie is uitdrukkelijk gesloten, de jongere kan gedurende deze periode onmogelijk op eigen initiatief de instelling verlaten. De samenwerking met private externe partners wordt in deze fase zo snel als mogelijk opgestart.

De beslissing tot gesloten begeleiding brengt een sterke mate van discontinuïteit met zich mee op uiteenlopende levensdomeinen. Het is onze opdracht om samen met private partners, de betrokken jongere en zijn opvoedingsverantwoordelijken het intramurale traject op te bouwen, rekening houdend met wat voorafging aan de plaatsing en wat daarop volgt, krachten te versterken en te bestendigen, alternatieve strategieën op te zetten om obstakels te overwinnen en gestelde doelen te bereiken. Het perspectief, de ervaring en expertise van diverse actoren (jongere, ouders en belangrijke opvoedings- en steunfiguren, consulent, reeds betrokken hulpverleners...) zijn, samen met de opdracht van de jeugdrechtbank, noodzakelijk en waardevol in de opbouw van een kwaliteitsvol individueel traject.

Vanuit de principes van casemanagement en participatie en met het oog op het behalen van de vooropgestelde doelen uit het handelingsplan wordt tijdens het traject samengewerkt met private partnervoorzieningen en belanghebbenden zodat we tot een passend aanbod komen dat gericht is op het:

- In kaart brengen van krachten en obstakels bij de jongere en zijn omgeving;
- Vergroten van inzichten/competenties/vaardigheden: training, (leer)projecten...(die in deze fase exclusief intramuraal worden aangeboden);
- Verbinden van de jongere met zijn ruimere context (omvat zowel het voorkomen of verminderen van toekomstig slachtofferschap als het herstellen of creëren van een netwerk) en transfer van het geleerde.

Fase 3: gesloten begeleiding - gradueel opbouwen van extramurale elementen in het traject

Actief toewerken naar re-integratie in de samenleving impliceert het aanbieden van kansen om de verworven inzichten en competenties te oefenen in de eigen leefomgeving en de ruimere samenleving. Op maat van de specifieke cliënt en zijn omgeving wordt invulling gegeven aan een geleidelijke overgang naar de buitenwereld. Er wordt verder gewerkt rond bovenstaande doelstellingen.

Fase 4: verdere begeleiding na de fase van gesloten begeleiding in de gemeenschapsinstelling

De ambulante begeleiding door een partner-voorziening, die al zo vroeg als mogelijk geïnitieerd werd bij de start van de gesloten begeleiding, loopt verder na het afsluiten van de residentiële fase binnen de context van de gemeenschapsinstellingen. Er wordt vooropgesteld dat elk gesloten traject een

vervolg moet vinden in een open context met betrokken hulpverlening dicht bij de eigen leefomgeving. In deze fase kan de ondersteuning van de gemeenschapsinstelling niet meer bestaan in residentiële opvang binnen de context van het jeugddelinquentierecht. Wanneer een lopend traject binnen de context van de niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp dreigt te blokkeren of geblokkeerd is, behoort het inzetten van een time-out binnen de gemeenschapsinstelling met een maximale duur van veertien dagen tot de mogelijkheden.

3.2.3 Coördinatie van het traject

Aspecten van regie en besluitvorming

In elk traject verloopt de besluitvorming in samenspraak met alle betrokken actoren. We zetten in op een frequente en open dialoog tussen alle betrokkenen.

Vanuit de sociale dienst jeugdrechtbank en de jeugdrechter worden zorgen (en krachten) geformuleerd. In het kader van die zorgen stelt de jeugdrechter in samenwerking met de consulent van de sociale dienst jeugdrechtbank doelstellingen op. De jeugdrechter en de consulent brengen duidelijkheid over de algemene opdracht (waar naartoe wordt gewerkt) en duur van verblijf en begeleiding. Zij baseren zich daarvoor op een zinvolle synthese van de informatie die in de oriëntatiefase over betrokken jongere en zijn context verzameld werd en de voorhanden verslaggeving vanuit de sociale dienst jeugdrechtbank.

De jongere zelf en zijn context zijn volwaardige actoren in dit proces. Ondanks, of beter, net omwille van, de gedwongen en sterk gestructureerde context gaan we op zoek naar het maximaal betrekken van de jongere en zijn context (cf. 3.1.6 Participatief en emancipatorisch werken en 3.1.7 Krachtgerichte basis- en begeleidingshouding). Het uitklaren rond welke doelen de jongere en de betrokken contextactoren zelf aan de slag willen en kunnen gaan, en hoe deze doelen zich verhouden tot de doelformulering van de sociale dienst jeugdrechtbank en de jeugdrechter is een belangrijke opdracht waarin de gemeenschapsinstelling en de private partner een ondersteunende rol opnemen.

De betrokken gemeenschapsinstelling en de private voorziening geven concreet invulling aan de algemene doelen door het uitwerken van een programma op maat binnen de krijtlijnen zoals bepaald door de jeugdrechter en consulent. Private organisatie en gemeenschapsinstelling engageren zich om consulent en jeugdrechter actief te informeren over het verloop van het gedeeld traject en de wijze waarop gewerkt wordt (intra muros, extra muros...).

Wanneer sprake is van wijzigende krijtlijnen in het traject, of op bepalende momenten in het traject, worden de jeugdrechter en consulent actief geconsulteerd en betrokken. Minstens bij de start van het traject- bij de bespreking van het handlingsplan en vóór het beëindigen van de fase van verblijf in de gemeenschapsinstelling, wordt hiertoe een rondetafel georganiseerd (cf. infra).

Voor het slagen van een hulpverleningstraject is een nauwe en constructieve samenwerking tussen gemeenschapsinstelling, consulent, private voorziening en de afdeling Continuïteit en toegang (ACT) noodzakelijk. De consulent zorgt voor het aanleveren van kwaliteitsvolle informatie met betrekking tot de vraag en de reeds geboden hulp, relevante diagnostiek en een voorstel tot indicatiestelling in de vorm van een A-document. Vanuit ACT hanteert men, ook bij uitstroom van jongeren uit een gemeenschapsinstelling, de uitgangspunten van de bestaande werkingsprocessen.

Naast de grondige kennis van de integrale jeugdhulp in een regio, kan ACT een sterkere rol en mandaat opnemen in complexe of geblokkeerde trajecten. Dit kan bijvoorbeeld door het escaleren van een casus waardoor het vinden en organiseren van jeugdhulp beter gewaarborgd wordt, maar er zijn op dit vlak nog andere mogelijkheden die verder zullen uitgewerkt worden op basis van de Verbeternota (2018) *Geblokkeerde ontwikkelingstrajecten bij jongeren: beheersen, interveniëren, voorkomen*.

De wijze waarop rond elk van de gedeelde domeinen samengewerkt wordt en wie, wat opneemt op welke manier, wordt vertaald in het handelingsplan. De wijze waarop we als professionelen onderling samenwerken, wordt afgestemd op het trajectoverleg en komt ter evaluatie en eventuele bijsturing op de rondetafel.

Het handelingsplan is het zichtbare resultaat van een intensieve dialoog tussen alle betrokkenen. Het omvat heldere doelen en maakt in de taal van de jongere concreet op welke wijze begeleiding en verblijf voor de gemeenschapsinstelling en private partner concreet vorm krijgen, op welke manier de vooropgestelde doelen nagestreefd worden en op welke manier en met wie de begeleiding en het verblijf geëvalueerd worden.

Handelingsplanning

Het handelingsplan maakt expliciet duidelijk op welke manier we zullen werken aan de (veranderbare) factoren die samenhangen met het norm-overschrijdend gedrag om zo het risico op recidive te verminderen en het welzijn en de levenskwaliteit van de jongere verbeteren. We brengen daarbij de levensdoelen die de jongere motiveren mee in rekening, alsook de sterktes die ingezet kunnen worden om de vooropgestelde doelstellingen op een sociaal aanvaardbare en persoonlijk betekenisvolle wijze te realiseren.

Het handelingsplan is forensisch onderbouwd, conform het hierna beschreven begeleidingsmodel dat gestoeld is op een integratie van het Risk-Need-Responsivity model (RNR) en het Good Lives Model (GLM). Deze modellen vormen de basis voor een gefundeerde risicotaxatie en een delict- en sterkteanalyse, en vereisen het in kaart brengen van de persoonlijke drijfveren, individuele en contextfactoren.

In het planningsproces gebeurt de vertaalslag van deze analyses naar de praktijk waarbij een verklarende uitleg voor het normoverschrijdend handelen van deze specifieke jongere aangrijpingspunten levert voor een werkzaam en proportioneel antwoord op de moeilijkheden die zich stellen. Dit proces resulteert in het formuleren van individuele doelstellingen, werkpunten, acties die ons handelen binnen de forensisch orthopedagogische ruimte en ons forensisch aanbod (cf. infra) zullen bepalen.

Het opstellen van het handelingsplan gebeurt in samenspraak en overleg met jongeren en ouders, eventuele andere betekenisvolle contextfiguren, consulent en de betrokken partnervoorziening(en).

Het handelingsplan geeft niet alleen vorm en richting aan het aanbod binnen de gemeenschapsinstelling maar zorgt bovendien voor inbedding van het intramuraal aanbod in een breder traject. Om die reden is ook de consulent een belangrijke partner in het planningsproces.

Belangrijk bij de overgang van de jongere van de gemeenschapsinstelling naar een begeleiding in en door een private voorziening is dat we werken met een *gedeeld* handelingsplan waarbij acties,

werkpunten en doelstellingen op korte termijn (tijdens het verblijf in de gemeenschapsinstelling) en op iets langere termijn (in functie van een effectieve overgang naar privaat aanbod) worden geformuleerd.

Handelingsplanning verloopt cyclisch en is voorwerp van voortdurende evaluatie en bijsturing in het kader van traject-overleggen en rondetafels.

Trajectoverleg en rondetafel

Een breed trajectoverleg of rondetafel vindt plaats onder voorzitterschap van de trajectcoördinator¹¹ waarbij de minimale verwachting is dat de jongere, de context, de private partner(s) en andere betrokken professionals van de gemeenschapsinstelling aanwezig zijn.

De consulent neemt in elk geval deel aan de rondetafels bij aanvang en beëindiging van het verblijf van de jongere in de gemeenschapsinstelling. De noodzakelijke aanwezigheid van de consulent op andere rondetafels wordt per casus bepaald in overleg met alle belanghebbenden.

Tijdens een eerste rondetafel wordt een (aanzet tot) handelingsplan opgemaakt op basis van voornoemde forensische analyses.

Hierop volgend worden met een vaste regelmaat traject-overleggen georganiseerd onder voorzitterschap van de trajectcoördinator. Samen met de jongere en andere betrokken professionals van de gemeenschapsinstelling wordt het handelingsplan tussentijds geëvalueerd en indien nodig bijgestuurd. De aanwezigheid van de context, de externe partner(s) en de consulent bij dit trajectoverleg is wenselijk.

De rondetafels vallen, omwille van praktische redenen, op vaste momenten. Op deze manier is het tijdig duidelijk wanneer de consulent, de externe partner(s) en de context zich moeten vrijmaken voor dit breed trajectoverleg. Niettemin kan er reeds vroeger een stap vooruit gezet worden in het traject.

Inhoudelijk vertrekt een trajectoverleg steeds van de vraag wat een jongere nodig heeft en ambieert met het oog op een optimale uitstroom uit de gemeenschapsinstelling. Dit uitgangspunt genereert een aantal bijkomende vragen: Waar moet en wil de jongere, rekening houdend met zijn context, aan werken in functie van herhalpreventie en verbetering van de levenskwaliteit? Welk aanbod sluit het best aan bij de individuele kenmerken van de jongere en zijn directe omgeving? Welke werkpunten moet de gemeenschapsinstelling prioritair aanpakken? Aan welke werkpunten kan of moet een private hulpverleningspartner tijdens het verblijf in de gemeenschapsinstelling tegemoet komen? Welke werkpunten kunnen wachten en eventueel in het kader van vervolghulp worden behandeld?...

---

¹¹ De functie van trajectcoördinator wordt uitgeoefend door de psycholoog of pedagoog van een gemeenschapsinstelling.

3.3 Het forensisch aanbod

3.3.1 Delictgericht werken

Handelen op drie niveaus

Jongeren in gemeenschapsinstellingen doorlopen niet alleen een begeleidingstraject gericht op re-integratie en herstel maar worden ook dagelijks uitgenodigd en opgenomen in een normaliserend proces waar opvoeding, onderwijs en zorg centraal staan. De basis van het werk in de groep en de klas ligt in het algemeen pedagogisch en didactisch handelen dat gericht is op welzijnsbevordering, ontwikkeling en scholing van jongeren, zodat zij opgroeien tot (jong)volwassenen die zelfstandig kunnen functioneren in de samenleving. Het forensisch orthopedagogisch handelen – de specifieke benadering van jonge delictplegers met een matig tot hoog recidiverisico - komt daar bovenop. Aandacht hebben voor het pedagogisch en didactisch basisklimaat zorgt ervoor dat het grootste deel van het handelen in de leefgroep of klas wordt opgenomen in de cyclus van kwaliteitsontwikkeling en -toetsing en verhoogt de werkzaamheid van het planmatig aanbod op de meer gespecialiseerde niveaus in aanzienlijke mate ¹².

Binnen **het eerste niveau** bevindt zich het structurerend en ondersteunend leefklimaat dat veilig is, vertrouwen wekkend, respectvol, waarderend, ontwikkelingsbevorderend en perspectief biedend. Dit gaat over de leefgroep, de klas, het atelier... waar continu gehandeld wordt in een op samenwerking en verantwoordelijkheid gerichte aanpak, en waar er voortdurend aandacht is voor de behoeften van de jongere en de groep in het licht van de geldende maatschappelijke waarden en normen. Dit klimaat krijgt vorm door een permanente zorg voor logistiek en infrastructuur (cf. performantieprogramma), de manier waarop relaties worden aangegaan en waarop hier-en-nu met situaties wordt omgegaan. Concreter gaat het dus om de onder 3.1.2 en 3.1.7 beschreven begeleidershouding, de manier waarop (verwacht wordt dat) jongeren met elkaar omgaan, het stimuleren en ondersteunen van interacties met de ouders en het ruimer sociaal netwerk, de definiëring van de regels en grenzen, de dagelijkse activiteiten, voeding, lichaamszorg en de fysieke omgeving... Dit klimaat is een basisvoorwaarde om het begeleiden en leren op de twee andere niveaus mogelijk en zinvol te maken.

Het tweede niveau gaat over groepsaanpakken die gericht zijn op specifieke aspecten van het handelingsplan. Voor de gemeenschapsinstellingen gaat dit over het inzetten van handelingsplan-gestuurde activiteiten en methodieken¹³ in de context van zogenaamde leergroepen.

Op het derde niveau gaat het in algemene zin om het individueel bijkleuren, aanpassen en aanvullen van het handelen op het eerste en tweede niveau. Ook hier is dus sprake van aandacht voor het

---

¹² De Nederlandse orthopedagoog Jacobus Kok spreekt in dit verband over drie graden van opvoedingsstrategieën die we hier vertalen naar drie niveaus van handelen binnen de forensisch orthopedagogische ruimte.

¹³ Een methodiek definiëren we als een aanpak die wordt geleid door een theoretisch en praktisch weldoordachte, doel(groep)gerichte en systematische werkwijze. Een methodiek is uitgeschreven in een handleiding of een ander geheel van richtlijnen, afspraken, en (vuist)regels waardoor zij aan de cliënt op een heldere en begrijpelijke manier kan worden uitgelegd; zij overdraagbaar en verbeterbaar is; er meer eenheid in de uitvoering mogelijk is; duidelijk is welke activiteiten, middelen of instrumenten ervoor nodig zijn; duidelijk is welke kenmerken zij heeft in termen van frequentie, intensiteit en duur.

basisklimaat en de inzet van handelingsplan-gestuurde activiteiten en methodieken, maar nu op een individuele schaal en vanuit het oogpunt van de individuele kenmerken van de jongere.

Een integratief begeleidingsmodel gericht op recidivebeperking en verbetering van levenskwaliteit

De gemeenschapsinstellingen kiezen voor een geïntegreerde implementatie van het Risk-Need-Responsivity model (RNR) dat gebaseerd is op uitgebreid empirisch onderzoek naar de kenmerken, omstandigheden en processen bij mensen en hun omgeving die bijdragen aan het plegen van delicten en daardoor ook ten aanzien van recidive een voorspellende waarde kunnen hebben¹⁴, en het Good Lives Model (GLM) dat de kennis van het RNR-model meeneemt en verduidelijkt hoe we met deze kennis aan de slag kunnen gaan vanuit een sterktegericht perspectief waarbij de jongere in de eerste plaats wordt benaderd als een persoon met interesses, talenten en vaardigheden die, gestuurd door een eigen agenda en eigen bekommernissen, op zoek is naar een kwaliteitsvol leven.

Het RNR-model stelt dat we in de begeleiding van delictplegers aandacht moeten hebben voor acht groepen van factoren of domeinen die normoverschrijdend handelen oorzakelijk aansturen en waarvan er zeven veranderbaar zijn. De eerste vier zijn statistisch gezien, en dus op groepsniveau, de belangrijkste. Bij de vier overblijvende is het verband met normoverschrijdend handelen nog wel betekenisvol, maar minder sterk.

De vier belangrijkste zijn (*Big 4*):

1. Antisociale relaties
2. Antisociaal persoonlijkheidspatroon
3. *Voorgeschiedenis van antisociaal handelen* (niet veranderbaar domein)
4. Antisociale cognities

De volgende vier zijn belangrijk, maar wegen minder door (*Moderate 4*):

5. Familiale en intiem-relatieve context
6. Vrijtijdsbesteding
7. Problemen op school of werk
8. Middelenmisbruik

Bovenstaande groepen van factoren mogen in de begeleiding niet los van elkaar worden gezien en het relatieve belang ervan moet voor elke individuele jongere telkens opnieuw beoordeeld worden in het casemanagement. Ze interageren met elkaar en veroorzaken effecten in twee richtingen (bv. een gebrekkige zelfregulatie heeft een negatief effect op ouderschapsvaardigheden en zwakke sturende ouderschapsvaardigheden hebben een negatief effect op het versterken van zelfcontrole). De acht domeinen vormen echter een efficiënte rode draad en toetssteen die de begeleiding richting en focus geeft.

De ruggengraat van het RNR-model als begeleidingsmodel zijn de drie centrale principes risico, behoefte en responsiviteit.

---

¹⁴ In het vervolg van de tekst noemen we dit criminogene noden/factoren/processen/domeinen.

Het risicoprincipe stelt dat de begeleidingsintensiteit vooraf moet worden ingeschat om onderscheid te maken tussen wie geen, weinig of veel begeleiding nodig heeft. Wie weinig criminogene factoren met zich meedraagt, hoeft niet (intensief) begeleid te worden; wie in veel criminogene processen verwickeld is, dient intensief opgevolgd en begeleid te worden. Er is binnen het RNR-model dus een hechte relatie tussen de kans op recidive en het begeleidingsengagement. Risicotaxatie is de operationalisering van dit risicoprincipe.

Het behoefteprincipe betekent dat we onze begeleidingsinspanningen prioritair richten op de hoger beschreven criminogene domeinen met aandacht voor de precieze samenhang tussen deze domeinen.

Het responsiviteitsprincipe gaat over de samenhang of *klik* tussen ons begeleidingsaanbod en de leerstijl en mogelijkheden van de jongere en zijn leefomgeving. In algemene zin betekent dit dat we er rekening mee houden dat methoden gebaseerd op sociaal cognitief leren of deze met een (cognitief-)gedragsmatige oriëntatie krachtiger blijken in de begeleiding van delictplegers. In meer specifieke zin benadrukt dit beginsel dat ons aanbod naar vorm en inhoud is afgestemd op de individuele eigenschappen van de jongere en zijn context, zoals leeftijd, geslacht, intelligentie, sociaal-emotionele ontwikkeling, begeleidingsmotivatie, culturele identiteit, persoonlijkheidskenmerken, complicerende psychopathologie...

Responsiviteit slaat ook op de begeleidingsomgeving en is in ons geval nauw verbonden met de uitgangspunten van en de drie handelingsniveaus – inzonderheid het derde - in de forensisch orthopedagogische ruimte.

Responsiviteitsfactoren verklaren niet hoe het komt dat een jongere een delict pleegt, maar zijn wel essentieel om de leergeschiedenis van de jongere te begrijpen en samen met hem en zijn netwerk optimaal in te spelen op veranderingsmogelijkheden.

Het Good Lives Model helpt ons om de RNR-principes te bekijken vanuit het perspectief en de beleving van de jongere en zijn omgeving. Het koppelt recidivebeperking als centraal doel van het RNR-model aan het verlangen van elke jongere om een leven te bereiken dat voldoening geeft en voor hemzelf betekenisvol is. De geïntegreerde toepassing van beide modellen voorkomt dat onze aandacht blind en eenzijdig gaat naar het verminderen van delinquent gedrag op zich, en dat we de levensdoelen die de jongere koestert als persoon uit het oog verliezen. Oog hebben voor deze levensdoelen vergemakkelijkt ook het in rekening brengen van aanwezige sterktes zodat het recidivevoorkomend begeleidingsaanbod hierop kan bouwen en de noodzakelijke veranderingen ten aanzien van de criminogene processen kan opnemen binnen een ruimer re-integratietraject. Deze bredere, persoonsgerichte kijk op delictplegers zet bovendien aan tot een meer geïndividualiseerde begeleiding en heeft ertoe geleid dat GLM de specifieke responsiviteit als principe beter doordacht en uitgewerkt heeft dan het RNR-model dat omwille van integere uitvoering en kostenefficiëntie traditioneel steeds heeft ingezet op begeleidingsmethodieken die sterk geprotocolleerd zijn en dikwijls in groep worden aangeboden.

Op basis van een uitgebreide review van wetenschappelijk onderzoek komt GLM tot elf categorieën van basisbehoeften (*primary goods*) die kunnen worden gezien als identiteitsondersteunende waarden in het leven van elke mens: (1) leven (met inbegrip van gezond leven en functioneren), (2) kennis, (3) uitblinken in spel, (4) uitblinken in werk, (5) uitblinken in zelfsturing, (6) innerlijke rust (vrij zijn van negatieve emoties en stress), (7) vriendschap (inclusief intieme en familierelaties), (8) verbondenheid (met een ruimere sociale groep) (9) zingeving (betekenis en doel in het leven vinden), (10) geluk, en (11) creativiteit.

De levensdoelen waarover GLM spreekt zijn secundair (*secondary goods*) en worden nagestreefd om basisbehoeften in het hier-en-nu te helpen realiseren. Het succesvol beëindigen van bijvoorbeeld een leerstage kan tegemoet komen aan de behoefte aan kennis of uitblinken in werk, terwijl deel uitmaken van een sportteam tegemoet kan komen aan de behoefte aan vriendschap.

De criminogene processen uit het RNR-model beschouwt het GLM als interne of externe obstakels die het inlossen van basisbehoeften kunnen bemoeilijken.

Normoverschrijdend handelen betekent in deze ordening dat jongeren de keuze maken om op een sociaal onaanvaardbare manier achter de vervulling van hun basisbehoeften aan te gaan en daarbij handelen op grond van een antisociaal levensplan. Bv. om vriendschappen en relaties op te bouwen doet een jongere een beroep op of bedient hij criminele groepen; om een zekere innerlijke rust te bereiken gebruikt hij illegale drugs en gaat hij diefstallen plegen om dat gebruik te bekostigen.

Het GLM vraagt uitdrukkelijk van praktijkwerkers om samen met de jongere en zijn omgeving prosociale levensplannen (*good lives plans*) uit te werken, waarvan op basis van risicotaxatie, onderzoek van specifieke responsiviteit en analyse van vier types van mogelijke tekortkomingen in het bestaande levensplan kan worden aangenomen dat ze de jongere helpen om persoonlijk betekenisvolle levensdoelen te bereiken die tegelijk ook sociaal aanvaardbaar zijn.

De aandacht binnen GLM voor persoonlijke levensdoelen speelt een belangrijke rol in het versterken van de begeleidingsmotivatie bij de jongere en zijn context. Iemand zal eerder geneigd zijn om mee te werken aan een begeleiding en dit ook vol te houden wanneer hij hiervan de meerwaarde voor zichzelf ziet. Een te sterke focus op criminogene noden, zonder duidelijk zicht te bieden op de reden waarom en de manier waarop die aangepakt moeten worden en zonder aandacht voor andere factoren die jongeren belangrijk vinden voor het verbeteren van hun levenskwaliteit en welbevinden, kan de motivatie voor verandering of bereidheid tot begeleiding belemmeren.

3.3.2 Herstel

Zowel herstelrechtelijk werken als herstelgericht werken zijn belangrijke begrippen die sterk verbonden zijn met de context van een gemeenschapsinstelling. Het is evenwel uiterst belangrijk het onderscheid te maken tussen beide begrippen.

Herstelrechtelijk werken

Het verder versterken van de mogelijkheden van een herstelrechtelijke reactie als volwaardige reactie op het delict, is een centraal element in het nieuwe jeugddelinquentierecht. In het bijzonder bemiddeling en herstelgericht groepsoverleg zijn daarin centrale voorbeelden. In deze vormen worden maximale kansen geboden aan de dialoog tussen (vermoedelijke) dader en slachtoffer. Vrijwilligheid en een duidelijke positionering van dergelijk aanbod als volledig losstaand van andere reacties op het delict is hierbij cruciaal.

Ook het introduceren van het positief project en de mogelijkheid om leerprojecten in te zetten als reactie op het delict zijn relevant als het gaat over een visie die vertrekt vanuit herstel van schade en aandacht voor dader, slachtoffer en samenleving.

Herstelgericht werken

Wanneer we het hebben over herstelgericht werken binnen een pedagogische context, ligt de nadruk op het creëren, behouden en herstellen van relaties tussen mensen. Zo bijvoorbeeld beschouwen we werken rond herstel als een uiterst zinvolle benadering bij het omgaan met conflicten tijdens het verblijf en begeleiding in de setting van de gemeenschapsinstelling.

Daarnaast is een sterke gerichtheid op schade en herstel belangrijk bij het invullen van een constructieve reactie op het plegen van een delict dat de aanleiding was voor de plaatsing in de gemeenschapsinstelling. Ze draagt in significante mate bij tot de zinvolheid en focus van de opgelegde reactie. Zowel in individueel gericht aanbod als in de vorm van leergroepen wordt uitdrukkelijk ingezet op dit gegeven.

Het zijn in eerste instantie de diensten voor Herstelgerichte en Constructieve Afhandeling (HCA' s) die regionaal in Vlaanderen instaan voor het uitbouwen en aanbieden van specifieke herstelrechtelijke en herstelgerichte reacties op het delict.

Wanneer een minderjarige (vermoedelijke) delictpleger een gesloten begeleiding opgelegd krijgt, zal de gemeenschapsinstelling zelf sowieso herstelgericht met de betrokken jongere aan de slag gaan. Daarnaast is het mogelijk dat de diensten voor Herstelgerichte en Constructieve afhandeling gelijktijdig met de gesloten begeleiding een aanbod doen of uitvoeren. Zo bijvoorbeeld biedt het inzetten van een HCA-dienst, ook tijdens een gesloten begeleiding in de gemeenschapsinstelling, maximale garanties dat bij het aangaan van de dialoog tussen (vermoedelijke) dader en slachtoffer de posities van dader en slachtoffer maximaal gerespecteerd worden.

3.4 Het onderwijsaanbod

De gemeenschapsinstellingen garanderen een sterk onderwijs dat de onderwijsdoelen kan realiseren in een goede afstemming met de thuischolen van de jongeren. Hiervoor heeft school de nodige ruimte en daadkracht om het aanbod af te stemmen op de noden van de leerlingen en om de personele middelen hiervoor optimaal in te zetten. De Kinderrechtencommissaris roept immers op tot meer aandacht voor het onderwijs in de gemeenschapsinstellingen, waarbij het gesloten verblijf geen pauze in de schoolcarrière van de jongeren mag betekenen. Meer aandacht moet uitgaan naar de aansluiting op de externe school van iedere leerling.

Het onderwijs dat binnen de gemeenschapsinstellingen wordt verstrekt, valt onder de noemer huisonderwijs. Huisonderwijs is decretaal gericht op de ontplooiing van de volledige persoonlijkheid en de talenten van de jongere, bereidt de jongere voor op een actief leven als volwassene, heeft eerbied voor de culturele waarden van de jongere en van de anderen en bevordert het respect voor de grondrechten van de mens.

Het referentiekader¹⁵ voor de onderwijsinspectie vertaalt dit als volgt: *De onderwijsinspectie beschouwt dit huisonderwijs als een volwaardig onderwijsalternatief waarbij het recht op onderwijs van de jongere niet in het gedrang mag komen.* Voor de concretisering van de vier bovenstaande decretale criteria hanteert de onderwijsinspectie de ontwikkelingsdoelen, de eindtermen en de opsomming van verplichte leergebieden en vakken. De Vlaamse overheid heeft immers via deze ontwikkelingsdoelen en eindtermen een invulling gegeven aan wat zij als minimumdoelen beschouwt voor het onderwijs.

Het onderwijs in de gemeenschapsinstellingen heeft dus als primaire opdracht de schoolloopbaan verder te zetten. Hoewel onderwijs een belangrijk domein is binnen de recidivevoorkomende en welzijnsbevorderende opdracht van de gemeenschapsinstellingen, moet de school niet volledig meegezogen worden in deze forensische bril. Een autonome focus van de school op competenties, leerdoelen, aansluiting op school of werk en studiebekrachtiging is te verkiezen. De gemeenschapsinstelling staat sterker in haar focus op het voorkomen van recidive, wanneer het onderwijs stevig focust op eindtermen en de samenwerking met de scholen van de leerlingen.

Anderzijds staat het onderwijs ook niet los van de gemeenschapsinstellingen. Naast haar primaire ontwikkelingsbevorderende en socialiserende opdracht draagt het onderwijs bij aan de missie en de visie en gaat daarin hand in hand met het forensisch aanbod. Het domein school of werk kan immers elementen bevatten die criminogeen zijn. Naast het verbeteren van schoolresultaten en leermotivatie moet er voldoende aandacht uitgaan naar en ingespeeld worden op eventueel storend gedrag in en rond de klas, problemen met leerkrachten of medeleerlingen, spijbelgedrag en – voor de leerlingen uit deeltijdse onderwijssystemen – het niet zoeken naar een arbeidsplaats. En hierin verschilt het onderwijs in de gemeenschapsinstellingen niet van andere scholen die een zorgbeleid, een geïntegreerd beleid op leerlingbegeleiding, moeten ontwikkelen met aandacht voor de onderwijsloopbaan, het leren en studeren, het psychisch en sociaal functioneren en de preventieve gezondheidszorg.

De realisatie van deze primaire en forensische doelstellingen wordt aangestuurd vanuit één, multidisciplinair opgesteld, handelingsplan en geconcretiseerd in een passend onderwijsaanbod waar

---

¹⁵ https://www.onderwijsinspectie.be/sites/default/files/atoms/files/HUO_GI_gesloten_jeugdinst.pdf

de jongere vanuit een stimulerende leeromgeving werkt aan leerinhouden, motivatie, schoolse attitudes én schoolse, gedragsmatige en interpersoonlijke vaardigheden.

Excelleren in school en werk is immers een basisbehoefte waar het onderwijs in de gemeenschapsinstellingen in belangrijke mate aan tegemoet komt.

4. Strategie ten aanzien van jongeren met een blokkerend of geblokkeerd hulpverleningstraject

Voor jongeren binnen een hulpverleningstraject dat dreigt geblokkeerd te raken, kunnen de gemeenschapsinstellingen ingezet worden voor een time-out.

4.1 Uitgangspunten

De uitgangspunten van ons handelen in de module time-out zijn in essentie dezelfde als bij onze andere modules. We verwijzen daarom naar de uitgangspunten die neergeschreven zijn van 3.1.3 tot en met 3.1.8. We verduidelijken enkel nog onze specifieke aanpak rond herstel- en contextgericht werken in de module time-out.

4.1.1 Herstelgericht werken in de module *time-out*

In de module *time-out* ligt de focus uitdrukkelijk op de verantwoordelijkheid van alle betrokkenen in het herstellen van schade (materieel-emotioneel-relatieve). Deze nadruk op herstel heeft tot gevolg dat onderwijs- en begeleidings- of behandelactiviteiten voor de duur van de time-out naar de achtergrond worden geschoven.

4.1.2 Contextgericht werken in de module *time-out*

Ouders of opvoedingsverantwoordelijken worden steeds betrokken bij het inschakelen van de module *time-out*. Vanuit de gemeenschapsinstelling worden de private voorziening en de consulent actief bevroegd over de manier waarop zij de ouders of opvoedingsverantwoordelijken zullen betrekken bij de specifieke interventies die moeten leiden tot een daadwerkelijk engagement om de lopende hulpverlening verder te zetten. Binnen de module *time-out* kan de gemeenschapsinstelling aanbieden de ouders of opvoedingsverantwoordelijken een plaats te geven binnen de twee schakelmomenten in de module (cf. infra). De voorziening kan echter verkiezen om de ouders of opvoedingsverantwoordelijken op een andere manier te betrekken en dit op te nemen via haar lopende contextbegeleiding. Indien er beslist wordt om de ouders niet te betrekken wordt de motivering hiervoor doorgesproken met de jongere en de gemeenschapsinstelling. De ouders worden op de hoogte gebracht van de motivering.

De ruimere of reeds lopende contextbegeleiding wordt doorheen gans de time-out periode intensief opgenomen door de private voorziening.

4.2 Trajectmatig werken

De module *time-out* is een schakel in een breder hulpverleningstraject waarin de dialoog tussen de jongere en begeleidende voorziening op dat moment moeizaam verloopt.

Door het voorzien van tijd en ruimte en een gerichte focus op de verantwoordelijkheid van alle betrokkenen worden kansen geboden om de lopende hulpverlening terug op te nemen.

5. Methodisch werken

5.1 Tegelijk inzetten op begeleider, programma, organisatie en implementatie

Een recente, grondige literatuurstudie van Roos Steens (2018)¹⁶ bracht een gevestigde kennisbasis aan het licht over wat werkt in de begeleiding van jeugdige delictplegers. Effectieve interventies behoren volgens deze studie zowel in te zetten op de begeleider, het programma, de implementatie, als de organisatie.

Wat de **begeleider** betreft wordt gestipuleerd dat hij:

- investeert in een positieve werkrelatie met de jongere en zijn context en deze werkrelatie regelmatig toetst;
- modelgetrouw werkt;
- proactief werkt, dat betekent dat hij flexibel inspeelt op de noden van de jongere en zijn situatie;
- beschikbaar is.

Ook wat het **programma** betreft worden heldere criteria geformuleerd. Het programma:

- is afgestemd op het risico op recidive bij de jongere, dit risico wordt in kaart gebracht;
- stelt de criminogene noden van de jongere centraal, deze worden in kaart gebracht en vastgehouden doorheen het begeleidingsproces;
- is responsief, het is afgestemd op de eigenheid (leerstijl, vaardigheden en motivatie) van de jongere;
- is cognitief-gedragsmatig, het gaat aan de slag met denkpatronen, gedrag en vaardigheden van de jongere;
- is contextgericht, het heeft oog voor de verschillende contexten waarin een jongere zich beweegt en gaat actief aan de slag met het gezin en de andere contextfactoren.

Opdat interventies effectief zouden zijn is het evenzeer op het vlak van de **organisatie** noodzakelijk dat:

- er structurele ruimte is voor intervisie en supervisie;
- de begeleider getraind wordt in een krachtgerichte basishouding én dat wordt voorzien in een vaardigheidstraining.

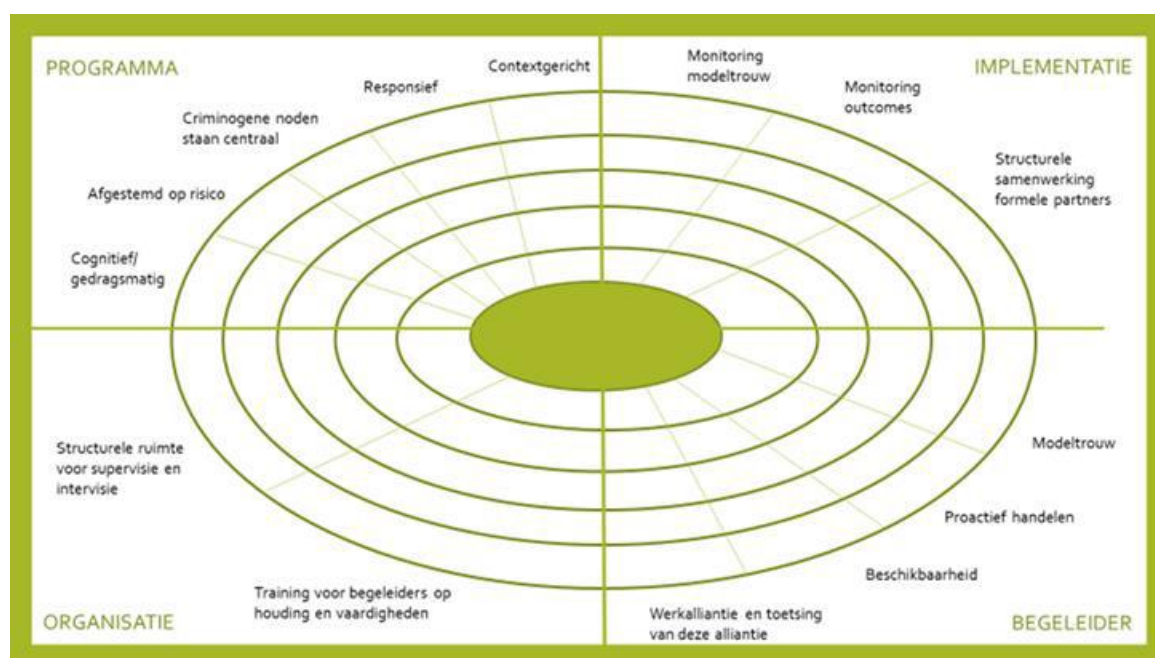
Last but not least zijn er op het vlak van **implementatie** een aantal uiterst belangrijke voorwaarden:

---

¹⁶ Steens, R. (2018). *Zicht op ambulante methoden jeugddelinquentie*. Onderzoek in opdracht van Agentschap Jongerenwelzijn vanuit de Academische Werkplaats in Jeugdzorg Emmaüs, pp. 40-41.

- er is een structurele monitoring van de modeltrouw;
- er is een structurele monitoring van de outcomes, deze worden aangegrepen als input voor een voortdurend leerproces;
- er is een structurele samenwerking met formele samenwerkingspartners.

Op basis van haar studie ontwikkelde Roos Steens een toetsingsinstrument dat we hieronder weergeven. Dit instrument laat ons toe om de alledaagse praktijk te toetsen aan de huidige wetenschappelijke inzichten. Zo kan een score tussen 0 en 5 worden gegeven om aan te duiden in hoeverre er aandacht is voor de programma-, implementatie-, organisatorische- en begeleidercomponenten. Deze score kan via een stip op de figuur worden gemarkeerd en alle stippen kunnen vervolgens worden verbonden tot een figuur. Hoe groter de figuur, hoe dichter de praktijk aanleunt bij de huidige inzichten uit de literatuur. Dit geeft iedere praktijkwerker meteen een beeld van de krachten en doorgroeimogelijkheden van zijn huidige benadering en brengt zo leerkansen in beeld.

Binnen dit hoofdstuk zoomen we in op twee uiterst belangrijke componenten: enerzijds hoe we de criteria met betrekking tot de begeleider verder invullen binnen de context van de gemeenschapsinstellingen en anderzijds de wijze waarop we in de gemeenschapsinstellingen kijken naar het werken met concrete methodieken. Het is echter uitdrukkelijk onze intentie om de focus te houden op élk van de voormelde criteria om de werkzaamheid van onze interventies te verhogen en te waarborgen.

Een aantal belangrijke aspecten werden eerder al behandeld bij de bespreking van onze uitgangspunten (onder 3.1). Zo bijvoorbeeld het belang van een krachtgerichte basishouding voor wat de organisatie betreft en het belang van contextgericht werken binnen het programma. Ook het belang van structurele samenwerking met formele partners werd uitdrukkelijk besproken zowel in dit rapport als in het *Draaiboek gedeelde trajecten*. In een volgend hoofdstuk over kwaliteitsbeleid is de

manier waarop we borgen wat we vooropstellen een essentieel gegeven. De link met de factor implementatie en de structurele monitoring van wat we doen ligt hierbij voor de hand.

5.2 Het belang van de begeleider in effectieve interventies

Het toetsingsinstrument van Steens leert ons dat de begeleidercomponent beschouwd wordt als een belangrijke factor die een gunstige invloed heeft op de werkzaamheid van methodieken. Een begeleider die een positieve werkrelatie aangaat met de jongere en zijn context, zich beschikbaar opstelt en flexibel inspeelt op de noden van de jongere, werkt mee aan het vergroten van de effectiviteit van de gebruikte methodieken. Bovendien is het hierbij van belang dat de begeleider modelgetrouw werkt.

Het in de steigers zetten van een **positieve werkrelatie** met de jongere en zijn context is een kerntaak van een begeleider. Het is aan de begeleider om in zijn contact met de jongere én binnen het gesloten kader (begrensd) openheid te installeren. Een begeleider mag niet samenvallen met de *stroomwereld* waarin een jongere leeft (namelijk een justitieel, gesloten kader waarin hij onderworpen wordt aan strakke regelgeving) maar stelt zich open voor de *leefwereld* van de jongere (met name zijn inbedding in het gezin van herkomst, het sociale netwerk, de school en vrijetijdsbesteding, enzovoorts). Een begeleider maakt deel uit van de maatschappij en schaart zich daardoor achter de beslissing van de jeugdrechter om consequent op te treden tegen alle vormen van delinquent gedrag. We verwachten van een begeleider dat hij dit standpunt ten alle tijd transparant kan communiceren naar de jongere. Als begeleider in een gemeenschapsinstelling reageer je normatief, begrensd en controleer je jongeren en sanctioneer je. Tegelijkertijd is het van even groot belang dat de begeleider de jongere tracht te begrijpen en te ondersteunen. Hij gaat op zoek naar de achtergronden van zijn probleemgedrag en geeft de jongere vertrouwen. Een begeleider zoomt in op het ouderschap van een jongere en is er zich tegelijkertijd van bewust dat het ouderschap slechts één deidentiteit is. Een begeleider heeft oog voor alle andere deidentiteiten. De geplaatste jongere is immers ook een puber, een zoon of dochter, een slachtoffer van negatieve ervaringen uit het verleden, een leerling, een lid van de sportclub of het jeugdhuis, enzovoorts.

We verwachten van een begeleider dat hij *transparant* is ten aanzien van een jongere en zijn context. De begeleider streeft naar maximale duidelijkheid over de concrete werkwijze van het aanbod, de mogelijkheden en grenzen van inspraak, de wijze van besluitvorming, bereikbaarheid en beschikbaarheid, intensiteit, frequentie en duur van het aanbod. Ook in rechtstreekse contacten met de jongere stelt de begeleider zich helder op. Als begeleider spreekt je *met* de jongere maar je spreekt ook *over* de jongere (tijdens een informeel overlegmoment met een collega, tijdens een teamvergadering, in een telefoontje met de consulent of vervolghulpverlening...). Het is van cruciaal belang dat de jongere en zijn context hier minstens van op de hoogte zijn. Zij zijn het *onderwerp van de hulpverlening*, dus hebben zij het recht te weten wat er over hen gezegd, besproken of beslist wordt.

Een begeleider neemt een *krachtgerichte begeleidershouding* aan. Hij richt zich op de krachten en mogelijkheden van de jongere. Hij durft de jongere vertrouwen te geven en, in plaats van zelf oplossingen aan te reiken, ondersteunt de begeleider de jongere en zijn context in hun zoektocht naar eigen antwoorden. Hij neemt de regie van hun leven niet over maar ondersteunt hen om de regie over hun leven terug te nemen. Hij zet in op actieve *participatie* van de jongere en zijn context. Als

de jongere mag meedenken en richting mag geven aan de begeleiding, zal hij sneller een rol opnemen in de concrete uitvoering van een handelingsplan.

De begeleider werkt **modelgetrouw**. De implementatie van een methodiek vindt steeds plaats in het spanningsveld tussen het uitvoeren van een programma zoals bedoeld wordt (modelgetrouwheid) en het afstemmen met de doelgroep of bredere context waarin de methodiek wordt geïmplementeerd¹⁷. Onderzoek wijst uit dat het van belang is dat interventies of methodieken duidelijk beschreven zijn en dat uitvoerders getraind worden in de interventie zodat modeltrouw bewaakt kan worden.

Een begeleider stelt zich **flexibel** op. Hij speelt vanuit het handelingsplan in op criminogene noden (NEED-principe van het RNR-model) en persoonlijke levensdoelen (GLM-model) van de jongere. Hij werkt vanuit een vastgelegd regelgevend kader en programma-aanbod maar laat de specifieke noden en behoeften van de jongere richtinggevend zijn.

Een begeleider toont zich **beschikbaar**. Jongeren die geplaatst worden in een gemeenschapsinstelling ondervinden vaak moeilijkheden op diverse levensdomeinen. Om een veilig, ontwikkelingsbevorderend en motiverend werk-, leer- en leefklimaat te creëren is betrouwbare nabijheid van de begeleider van groot belang. Begeleiders geven het goede voorbeeld, bekrachtigen gedrag consequent op een positieve of negatieve manier, bieden een luisterend oor...

5.3 Werken met methodieken

5.3.1 Het belang van methodieken

In lijn met de beginselen van het decreet integrale jeugdhulp en het decreet betreffende het jeugdgedelinquentierecht structureren we het aanbod van de gemeenschapsinstellingen in welomschreven modules met een afgebakende duur. Het ontwikkelen van modules impliceert dat de trajecten van jongeren in de gemeenschapsinstellingen opgezet worden aan de hand van een aantal gemeenschappelijke parameters die niet alleen betrekking hebben op de intensiteit, frequentie en duur van de aangeboden begeleiding maar ook raken aan de inhoud en verantwoording van de gebruikte methodieken. Op die manier laat het modulair omschrijven van het begeleidingsaanbod toe om een kwaliteitsvol forensisch orthopedagogisch aanbod te garanderen en de vooropgestelde doelstellingen van recidivebeperking en verbetering van levenskwaliteit in het vizier te houden.

In het licht van het samenwerken in gedeelde trajecten met voorzieningen binnen de jeugdhulp en de (outreaching) ondersteuning door voorzieningen binnen de geestelijke gezondheidszorg is het noodzakelijk om te werken met elkaar aanvullende en op elkaar aansluitende referentiekaders en methodieken. Het moet voor de gemeenschapsinstelling, de consulent en de betrokken private actoren duidelijk zijn wie wat doet in het forensisch orthopedagogisch traject, met respect voor en erkenning van elkaars specifieke expertise. Door ten aanzien van consulent en partnervoorzieningen duidelijk te omschrijven op welke methodieken wij inzetten kunnen inhoudelijke verbindingen ontstaan en vergroot de samenhang en continuïteit van het aanbod voor de jongere en zijn context.

---

¹⁷ Ogden, T. & Fixsen, D.L. (2014) Implementation Science: A Brief Overview and a Look Ahead. *Zeitschrift für Psychologie*, 222(1):4-11.

Als doordachte en uitgeschreven werkwijze hebben methodieken een aantal intrinsieke voordelen waarvan het belang in de context van kwaliteitsbeleid en -management overigens moeilijk kan overschat worden, en die we hieronder opsommen.

- Relatieversterkend: methodieken kunnen faciliterend zijn om relatiegericht met jongeren aan de slag te gaan;
- Structuur: methodieken, zeker wanneer we ze in het hier-en-nu toepassen, bieden veiligheid en orde in de chaos; we kunnen ze vergelijken met een kompas dat de weg wijst wanneer we in een storm zitten; wanneer emoties en spanningen hoog zitten, zullen methodieken ons helpen om onze rust te bewaren en ons bewust te worden van onze eigen reacties op de situatie;
- Toepasbaar: wanneer de inhoud en opbouw van een methodiek goed omschreven zijn, geven zij voldoende handvatten voor de toepassing en opfrissing;
- Inzichtelijk en overdraagbaar: zodra een (nieuw) personeelslid de handleiding leest, ziet hij als het ware de uitvoering voor zich; een methodiek maakt duidelijk wie welke acties wanneer moet ondernemen om welk doel te bereiken en bevat een overzicht van de in te zetten middelen, *tools* of technieken en te respecteren parameters en randvoorwaarden waaronder we een voortdurende aandacht voor het responsiviteitsprincipe uitdrukkelijk vermelden;
- Eenheid in de uitvoering: een methodiek geeft professionals houvast en daardoor voeren ze haar ongeveer op dezelfde manier uit;
- Transparantie: personeelsleden kunnen precies aangeven welke vragen of problemen ze op welke manier aanpakken. Daarmee weten cliënten beter wat hen te wachten staat en krijgen ze bijvoorbeeld geen overspannen verwachtingen;
- Aanscherping van de praktische uitgangspunten en theoretische achtergronden van de methodiek, van gemeenschappelijke kenmerken van de doelgroep, een heldere opbouw en fasering van de interventie en aanscherping van de in te zetten middelen en activiteiten;
- Verbetermogelijkheden: een methodiek leent zich tot aanvulling, bijsturing, verbetering; hiaten in de methodiek komen tijdens het beschrijven en uitvoeren aan het licht: Wat is er nog meer nodig? Wat kan beter? Waar kunnen we in de uitvoering de puntjes op de i zetten?

Met dit alles zeggen we uiteraard niet dat het (forensisch) orthopedagogisch handelen kan herleid worden tot een verzameling methodieken. Het is eerder zo dat een evenwichtig aanbod van methodieken dat oordeelkundig en met aandacht voor de specifieke omstandigheden wordt ingezet, dat handelen doelmatiger en professioneler maakt.

5.3.2 Gefundeerd kiezen voor methodieken

De keuze voor een methodiek moet weloverwogen gebeuren omdat hier voor de organisatie aanzienlijke inspanningen aan verbonden zijn op het vlak van vorming, training, opleiding en borging. Het inschatten van de duurzaamheid van een methodiek hoort dan ook vooraan te staan bij de besluitvorming inzake methodiekkeuze. Zonder in sciëntisme te vervallen, is de stevigheid van de wetenschappelijke fundering, zowel op het gebied van theorievorming als effect- en praktijkonderzoek, een belangrijk richting gevend principe.

Dit sluit natuurlijk niet uit dat contexten veranderen en inzichten voortschrijden. De keuze voor een (palet van) methodiek(en) is dus niet per se definitief, maar gelet op de tijd en investering die het kost om een methodiek te implementeren en te integreren in de werking van een organisatie kan die keuze ook niet om de haverklap veranderen. Bovendien leent een goede methodiek zich, zoals reeds aangegeven onder 5.3.1, tot aanvulling, bijsturing en verbetering volgens het PDCA-principe (cf. infra). Die eventuele aanpassingen moeten met de nodige zorgvuldigheid gebeuren, in overleg met de ontwikkelaars en zonder aan de essentie of integriteit van de methodiek te raken.

Om te kunnen kiezen welk geheel aan methodieken opgenomen worden in de verschillende modules die het aanbod van de gemeenschapsinstellingen vertegenwoordigen, schuiven we naast bovenstaande algemene overwegingen een aantal specifiekere criteria naar voor die ons helpen bij de beoordeling van een methodiek of geheel van methodieken, en die onze besluitvorming ter zake kunnen ondersteunen. Deze maatstaven dragen een inhoudelijk of pragmatisch kenmerk.

Aanleerbaarheid en betaalbaarheid

Hoe gemakkelijk is de methodiek aan te leren? Is er een handboek? Bestaat er een opleiding die medewerkers kunnen volgen? Zijn de inhoudelijke didactische vertaalslag? Kunnen we de methodiek inoefenen? Is het gebruik van de methodiek betaalbaar, zowel qua licenties, opleiding, tijdsinvestering, materiaal...?

Flankerend systeem van kwaliteitsborging

Voorziet de methodiek in een apparaat van opvolging, ondersteuning, inter- en supervisie als noodzakelijke voorwaarden voor een kwaliteitsvolle en effectieve toepassing ervan? Dit apparaat of deze structuur zorgt er tevens voor dat de werkzame bestanddelen verder worden toegepast en elementen die niet of minder goed werken worden gestopt.

Bruikbaarheid ten aanzien van doelgroep en setting

Het gesloten karakter van de gemeenschapsinstelling zorgt ervoor dat niet alle methodieken bruikbaar zijn. Soms zorgt de beperktheid van de forensisch orthopedagogische ruimte ervoor dat we een methodiek moeten uitsluiten. Het kan ook zijn dat de methodiek niet geschikt is voor de beoogde doelgroep.

Overeenstemming met het gekozen begeleidingsmodel

Onze keuze voor een geïntegreerde implementatie van RNR en GLM impliceert dat we ons methodisch handelen hieraan moeten verbinden. Anders gesteld: een wezenlijk deel van ons methodisch aanbod zal moeten beantwoorden aan de principes en doelstellingen van dit begeleidingsmodel. Houdt de intensiteit van een methodiek rekening met de ernst van het recidiverisico? Werkt hij in op relevante criminogene processen? Draagt de methodiek bij tot het realiseren van betekenisvolle levensdoelen voor de cliënt en tot het finale doel van normgeleide zelfsturing? Houdt de methodiek rekening met de kenmerken van de individuele jongere en zijn omgeving?

Werkzaamheid

We willen dat de methodieken die we gebruiken werkzaam zijn. Werkzaamheid vatten we hier breder op dan het louter evidence-based karakter van een methodische interventie. De werkzaamheid van een methodiek moet om te beginnen steeds bekeken worden in de interactie tussen de kenmerken van de cliënt, die van de begeleider en de begeleidingscontext en de kenmerken van de methodiek

zelf. Er bestaat immers een sterke neiging om het goede verloop van een begeleiding toe te schrijven aan de degelijkheid en deugdelijkheid van de begeleider, het begeleidingsklimaat en de gebruikte methodieken, en het slechte verloop aan de (responsiviteits)kenmerken van de jongere en zijn omgeving: wat goed gaat is het gevolg van onze tussenkomst; wat fout loopt is de verantwoordelijkheid van de cliënt.

Maar ook de individuele begeleider werkt, samen met de jongere en zijn sociaal netwerk, in een organisatie, een campus, een team en, nog ruimer, een maatschappelijke omgeving die mee bepalen hoe een begeleiding uiteindelijk vorm krijgt¹⁸.

Een evenwichtige portfolio

Tenslotte willen we komen tot een set van methodieken die evenwichtig is samengesteld en rekening houdt met verschillen in functie en parameters van de diverse modules.

Een slimme spreiding van methodieken houdt rekening met:

- de drie handelingsniveaus in de forensisch orthopedagogische ruimte
- de drie generieke begeleidingsdoelen (cf. infra, onder 8.2.1)
- de veranderbare criminogene factoren
- niet-criminogene factoren die bijdragen tot verhoogd welbevinden
- responsiviteitsfactoren met bijzondere aandacht voor begeleidings- of leermotivatie
- het werken aan levensdoelen in functie van de basisbehoeften en de opbouw van een prosociaal levensplan
- hier-en-nu versus toekomstgericht (handelingsplangestuurd)
- groeps- versus individueel aanbod

Nadat de keuze voor (een geheel van) methodieken is gemaakt moet de stap naar implementatie gezet worden. Implementatie vraagt gerichte vorming, training en opleiding, en blijvend coachen. Zinnvolle coaching gebeurt op maat op de werkvloer, aan de zijde van de opvoeder, leerkracht of het staf lid.

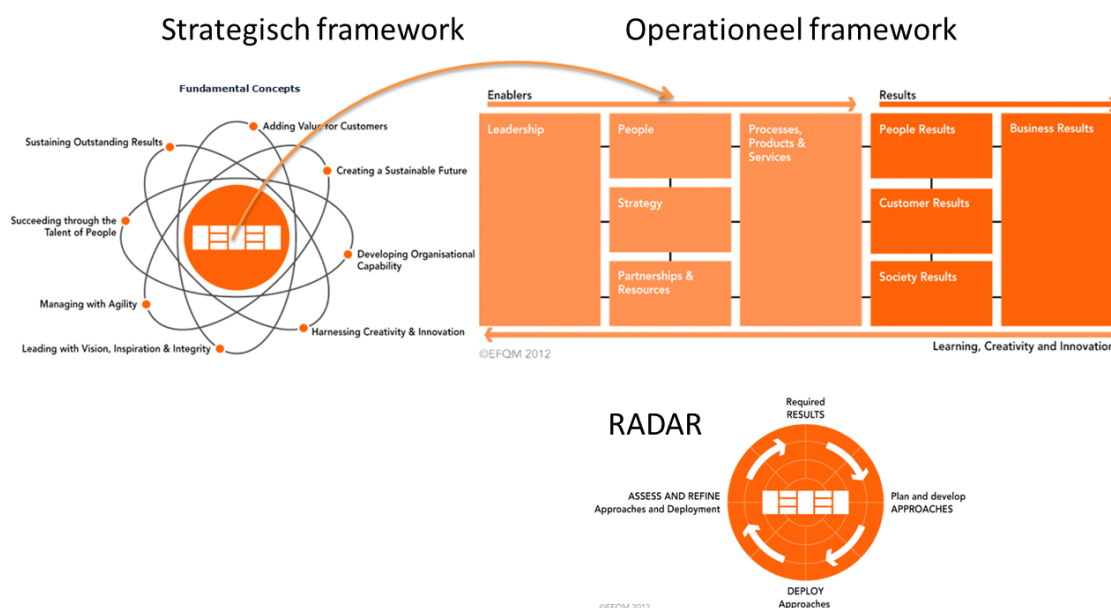
Methodisch werken brengt ook de verantwoordelijkheid met zich mee om steeds opnieuw de audit te doen om na te gaan of de methodiek toegepast wordt zoals voorgeschreven en of de methodiek werkelijk faciliterend werkt ten aanzien van de gestelde begeleidings- en levensdoelen.

---

¹⁸ Het *Integratief Werkzame Factorenmodel* van Huub Pijnenburg integreert bijvoorbeeld op micro-, meso- en macroniveau factoren die invloed kunnen hebben op de resultaten van de begeleiding en illustreert dat de werkzaamheid van een methodiek moet beoordeeld worden binnen dat breder geheel van op elkaar inwerkende factoren.

6. Kwaliteitsbeleid

Kwaliteitsbeleid stuurt het continu streven om uitstekende prestatieniveaus te bereiken en te behouden die voldoen aan de verwachtingen van de cliënten en hun systeem, en van alle belanghebbenden, of deze verwachtingen zelfs overtreffen. De gemeenschapsinstellingen verbinden zich met hun kwaliteitsbeleid met het decreet betreffende de kwaliteit van de gezondheids- en welzijnsvoorzieningen van 17 oktober 2003. Ingebed binnen de organisatie *Jeugdhulp* nemen de gemeenschapsinstellingen hetzelfde EFQM¹⁹-model als referentiekader voor de ontwikkeling van een kwaliteitsbeleid en -managementsysteem. Het EFQM-model is het meest gebruikte referentiekader in Europa en wordt wereldwijd gebruikt.

Een goed kwaliteitsbeleid wordt gedragen door een kwaliteitsbewustzijn. Met kwaliteitsbewustzijn bedoelen we dat iedere medewerker voortdurend bedacht is op de inhoudelijke vraag naar kwaliteit, en het bewustzijn heeft dat zijn handelen en de gevolgen ervan daaraan afgemeten moeten worden. Het gaat om een zekere wakkerheid en het besef dat zijn handelen wellicht gestuurd wordt door richtlijnen, protocollen of gewoontes, maar dat dat niet per se voldoende is en dat hij er voortdurend de vraag bij moet stellen: "doe ik daar goed aan voor de cliënt?" Die wakkerheid, het anders willen kijken, duiden en doen, moet daarbij uit zichzelf komen en niet afhankelijk zijn van wat door *buiten* (bv. door de inspectie) wordt ingegeven: ook zonder kengetallen of registratie-eisen is men kritisch betrokken op de kwaliteitsvraag. Met kwaliteitsbewustzijn, het cultiveren van kwaliteit bedoelen we dat het een goede gewoonte mag worden op deze wijze voortdurend met kwaliteit - het goede doen voor de cliënt - bezig te zijn, waardoor zich een inhoudelijk idee van een goede begeleiding kan ontwikkelen en een identiteit in de organisatie van waaruit men kan zeggen: "zo doen wij hier de dingen voor onze cliënten" en daar mogen we elkaar op aanspreken. Kernwoorden voor het creëren en onderhouden van dit voortdurend besef zijn *verbinden*, *verbeelden* en *verbeteren*.

Kwaliteitsmanagement dan weer behelst de organisatie, de operationalisering van het kwaliteitsbeleid: een goede afstemming met managementruimte, communicatie en ondersteuning met kaders en instrumenten. Op ieder niveau gaat men dan aan de slag met doelstellingen en

¹⁹ EFQM staat voor European Foundation for Quality Management

resultaten, indicatoren en meetfactoren, verbeterpunten, verbetertrajecten en borging van de resultaten. Het betrekken van alle niveaus en alle medewerkers is een proces dat door de leidinggevenden dient op gang gebracht. De richting van het proces wordt immers door hen bepaald. De coördinatie, communicatie, de opvolging en de ondersteuning gebeurt door een kwaliteitscoördinator.

Een aantal essentiële instrumenten voor kwaliteitsmanagement zijn onder andere het kwaliteitshandboek en *RADAR* (zie schema). *RADAR* geeft als evaluatie-instrument een beeld van de organisatie met haar sterke en te verbeteren punten. Als managementinstrument helpt het doelstellingen te definiëren op vlak van organisatiecompetenties en organisatieprestatie. De realisatie van deze doelstellingen wordt beschreven in de kwaliteitscirkel van Deming of PDCA-cirkel. De vier activiteiten uit deze cirkel zorgen voor een betere kwaliteit; het cyclische karakter garandeert een continue kwaliteitsverbetering:

- Stel een Plan op voor verbetering van de huidige werkzaamheden
- Do: voor de geplande werkzaamheden uit
- Check: meet de resultaten
- Act/adjust: borg de verbeterde werkwijze of stel je plan bij

Verbeteringen en verbetertrajecten worden onder meer gevat in projecten met project- en portfoliomanagement.

6.1 Kwaliteitshandboek

Een kwaliteitshandboek verschaft duidelijkheid over wat de organisatie belangrijk vindt en op welke wijze er gewerkt wordt. Het beschrijft de visie, de verschillende processen, ieders verantwoordelijkheden, te hanteren procedures, gemaakte afspraken, te hanteren normen, enzovoort. Wat we willen bereiken, hoe we dit doen en wat we daarbij nodig hebben vormt de essentie. Bovendien is het handboek een hulpmiddel om zowel intern als extern te communiceren over ons kwaliteitsbeleid. Het kwaliteitshandboek is daarom gebruiksvriendelijk, makkelijk raadpleegbaar, levendig, overzichtelijk, op ieder moment actueel én permanent beschikbaar. Alleen dan is het een praktische houvast en toetssteen voor iedereen tijdens het dagelijks werk.

Het actueel houden van het kwaliteitshandboek is de opdracht van de kwaliteitscoördinator. Hij bewaakt onder meer de revisiedata en signaleert het management wanneer welke procedures en dergelijke opnieuw onder de loep moeten genomen worden.

6.2 Evalueren

Evaluatie is - na het duidelijk stellen van, en handelen volgens de verschillende processen in het kwaliteitshandboek - de volgende noodzakelijke stap in het cyclisch proces van kwaliteitsmanagement. Om systematisch onze processen, structuren en resultaten te kunnen evalueren zijn instrumenten om gegevens te verzamelen en te registreren noodzakelijk.

Een open en luisterende houding hoort bij een evaluatiecultuur. We staan voortdurend open voor de mening en suggesties van anderen, zij worden betrokken bij specifieke evaluatiemomenten, specifiek voor cliënten, medewerkers, externe partners en stakeholders. Evaluatie betreft zowel het peilen naar hun perceptie en als het meten aan de hand van indicatoren en meetfactoren.

- Cliënten: wij bevragen hun perceptie met betrekking tot ons imago, de waarde, de organisatie en de effectiviteit van onze begeleiding, hun beleving rond onze begeleiding en onze werkrelatie. Prestatie-indicatoren zijn er dan weer op gericht onze werking te bewaken en te verbeteren, en om de impact ervan op de perceptie van de cliënten te voorspellen;
- Medewerkers: wij bevragen hun perceptie met betrekking tot betrokkenheid, motivatie en vermogens, management, competentie- en prestatiebeheer, training, communicatie en werkomstandigheden. Prestatie-indicatoren zijn er dan weer op gericht onze werking te bewaken en te verbeteren, en om de impact ervan op de perceptie van de medewerkers te voorspellen;
- Externe partners en stakeholders: wij bevragen hun perceptie met betrekking tot onze prestaties en bedrijfsresultaten. Prestatie-indicatoren zijn er dan weer op gericht deze te bewaken en te verbeteren, en om de impact ervan op de perceptie van de externe partners en stakeholders te voorspellen. Dergelijke evaluaties bieden bovendien mogelijkheden tot kennisdeling en leerkansen betreffende goede praktijken.

Een kwaliteitscoördinator zorgt ervoor dat alle deelaspecten van de organisatie geëvalueerd worden.

Middelen die hierbij gehanteerd worden zijn tevredenheidsmetingen, effectmetingen, indicatoren, waarderend onderzoek, interne audits, intervisiemomenten, zelfevaluatie en inspectiemomenten. Deze lijst is niet limitatief en kan naar believen aangevuld worden met andere wegen om informatie te bekomen over de gemeenschapsinstelling als organisatie, haar inputgebieden en kernprocessen, de tevredenheid van en het effect op cliënten, medewerkers en de samenleving.

6.3 Verbetertrajecten

Na de evaluatie volgen formele verbetertrajecten met concrete acties. Deze acties zijn gericht op een structurele verbetering van onze werking en dienstverlening. Ze zijn in het voordeel van de jongeren, hun context, de medewerkers, de organisatie zelf, maar ook onze strategische partners.

Bij ieder verbetertraject hebben we aandacht voor het volgende:

- Verbeteringen zijn niet enkel gericht op zwakke punten binnen de organisatie. Ook datgene wat goed loopt, kan eventueel verder geoptimaliseerd worden;
- Meerdere acties op diverse niveaus zijn mogelijk. Zo kan elk team zijn eigen werkpunten en zijn eigen planning hebben;
- We bewaren een gezond evenwicht tussen kleinschalige, korte termijn trajecten, die snel resultaat opleveren, en meer omvattende trajecten, die over een langere periode lopen en een meer diepgaande verandering nastreven;
- Eén of meerdere verantwoordelijken voor de uitvoering en voortgang van deze verbetertrajecten worden aangeduid.

De (strategische) keuze voor bepaalde verbetertrajecten gebeurt door de leidinggevenden. Ze worden toegewezen aan een projectleider, samen met zijn projectleden, een team of gewoon aan een personeelslid. De leidinggevenden worden hierbij bijgestaan door de kwaliteitscoördinator om het overzicht en de timing te bewaren.

Verbetertrajecten kunnen op velerlei wijze geëffectueerd worden: kleine aanpassingen of quick wins, projecten, vorming, training en opleiding (VTO), scrum...

Processen, procedures, organisatie-aspecten en dergelijke verbeteren om de waarde voor de externe partners en stakeholders te optimaliseren of om een optimale waarde voor de cliënten te creëren gebeurt best door hen zelf ook te betrekken bij de ontwikkeling ervan.

6.4 Borgen

Ieder verbeteringstraject moet bij een positieve evaluatie ervan, verankerd worden. De nieuwe werkwijze of de vernieuwde procedures moeten geïmplementeerd worden in de gehele werking. Dit verdient de nodige aandacht. Een eerste, maar niet voldoende voorwaarde is het inschrijven van de nieuwe werkwijze of procedure in het kwaliteitshandboek. Daarnaast moet er een duidelijk implementatie-, communicatie- of zelfs vormingsplan uitgerold worden.

Een constante opvolging en bijsturing van het implementatieplan is een andere vereiste.

Om deze verbeteringen vast te houden zijn ook weer de leidinggevenden, bijgestaan door de kwaliteitscoördinator, betrokken. Zij verankeren de vernieuwde werkwijze formeel in het kwaliteitshandboek, volgen de implementatieplannen op alsook de nieuwe werkwijze. Dit kan door gebruik te maken van indicatoren, supervisie... Vorming training en opleiding kunnen ook deel uitmaken van de implementatieplannen.

De borging vormt het sluitstuk van ieder verbeteringstraject.

7. Organisatorische voorwaarden

7.1 Programmacoördinatie

Een jongere in de module gesloten begeleiding binnen een gemeenschapsinstelling doorloopt een gefaseerd traject (cf. 3.2.2) waarin drie grote doelstellingen de focus van het verblijf bepalen: verkenning, het vergroten van inzichten en competenties en het realiseren van verbinding en transfer.

Het leven op de campus speelt zich af binnen de leefgroepen waar een positief leefklimaat en een betrokken begeleidershouding garant staan voor een stimulerende leef- en leeromgeving.

Het dagprogramma bestaat uit een combinatie van onderwijsuren, leergroepen en vrije tijdsaanbod, waarbij het traject van de jongere met de bijhorende handelingsplanning, richting geeft aan de concrete invulling van de weekplanning van elke jongere.

Onderwijsaanbod bestaat uit algemene vakken, sport en praktijkvakken, afgestemd op het reële leerplan van de jongere in zijn primaire school.

Leergroepen concretiseren een aanbod rond sociale vaardigheden, agressieregulatie, morele ontwikkeling, mediawijsheid, seksuele ontwikkeling en afhankelijkheid, middelengebruik, omgaan met groepsdruk en peers, vrijetijdsbesteding...

De programmacoördinator in een instelling coördineert enerzijds de ontwikkeling van een kwaliteitsvol aanbod rond de verschillende thema's met methodieken die hierop aansluiten (het *aanbodteam*), en anderzijds de zorg voor een correcte dag-, week- en maandplanning van elke jongere op basis van de vastgelegde doelen op een rondetafel (het *planningsteam*).

Gedurende het verblijf van een jongere zal het programma voor elke jongere wijzigen en verschuiven naar nieuwe doelen of verfijnen tot meer gefocust aanbod. Elk leerproces doorloopt een cyclus van plannen, proberen, inoefenen, bijsturen en weer opnieuw plannen.... We gaan bij deze adolescenten en jongvolwassenen uit van groei en ontwikkeling en de kans om opnieuw te beginnen.

7.2 Ondersteunende diensten en veiligheid

De opdracht van de gemeenschapsinstellingen behelst ook het organiseren van een gesloten leef- en leeromgeving waarbij de jongeren én het personeel moeten kunnen vertrouwen op een ondersteunend aanbod rond veiligheid.

- Onthaal en doorgangscontrole: conform het veiligheidsplan moet onthaal en doorgangscontrole gedurende 16u per dag gegarandeerd worden;
- Onregelmatigheidscontrole: een team van nachtwakers bewaakt een aantal nachtposten in elke campus gedurende 9 uur;
- Interne veiligheidscoördinatie: conform de veiligheidsplannen garanderen we enerzijds de aansturing van de cluster veiligheid en anderzijds de taken van preventie en bescherming;
- Coördinatie van vorming en opleiding rond het thema veiligheid(stechnieken), zowel binnen de pedagogische werking (agressiepreventie en -controle...) als binnen de meer logistieke werking (brandbeveiliging, EHBO...);

- Een goed uitgebouwde en efficiënt werkende logistieke dienstverlening zorgt voor de nodige ondersteuning van het dagelijkse leven in een campus. Het eten is een zeer belangrijke factor voor jongeren in een residentiële context. Daarom kiezen we waar mogelijk voor een eigen goedwerkende keukens die lekkere, gezonde en voldoende maaltijden op tafel zetten. Een handige technische dienst zorgt voor een snelle reparatie van kapotte deuren, lekkend sanitair en verstopte aflopen. Nieuwe infrastructurele werken vragen een goede opvolging op de werkvloer, en beheer en onderhoud van steeds ingewikkelder (veiligheids)technieken vragen technisch geschoold personeel;
- Voor de verschillende campussen maken we gebruik van een infrastructurele meerjarenplanning die ons toelaat om elk verblijf te kunnen aanbieden in kwalitatieve en aangepaste gebouwen. Hiervoor werd een intern performantieprogramma ontwikkeld dat richting gevend is voor al onze infrastructurele masterplannen;
- Paramedici waken mee over de medische basisveiligheid van elke jongere van bij onthaal tot uitstroom. Het contact met en de brug naar de behandelende geneesheer moet met respect voor de privacy van elke jongere gebeuren;
- De administratie zorgt voor de aankoop van goederen en diensten, nodig voor de werking van de instellingen, en de (financiële) verwerking ervan; is eerste aanspreekpunt voor vragen allerlei van personeelsleden en treedt op als intermediair met de centrale diensten; verzorgt het lokale (individuele) personeelsbeheer; levert de basis ICT-ondersteuning zodat de diensten maximaal operationeel blijven; verzorgt het transport van de instelling.

8. Modules binnen het forensisch aanbod

8.1 Oriëntatie

8.1.1 Doel en termijn

Binnen de module *Oriëntatie* wordt voorzien in een zo kort mogelijke (maximaal één maand) oriëntatie van minderjarigen. In deze module wordt een gemotiveerd advies gegeven omtrent de vraag of verdere beveiligde opvang van de jongere binnen een gemeenschapsinstelling noodzakelijk is en zo ja, welke begeleidingsmodule van de gemeenschapsinstellingen dan het best wordt ingezet.

Elke jongere die instroomt wordt gescreend aan de hand van drie criteria: risiconiveau²⁰, gevaarlijkheid²¹ en responsiviteit²². Het is de bedoeling om op basis hiervan in te schatten of er nood is aan een beveiligde residentiële begeleiding in een gemeenschapsinstelling en zo ja, voor hoe lang: 3, 6 of 9 maanden. Behalve de inschatting van de *nood aan een gesloten residentiële begeleiding*, geven we dus ook advies over de verblijfstijd die nodig geacht wordt om onze vooropgestelde objectieven met de minderjarige te bereiken conform het risicobeginsel. Het gaat om een complex samenspel van risicofactoren, responsiviteit en gevaarlijkheid. Dit alles staat in verhouding tot de hoogste haalbare begeleidingsintensiteit (afhankelijk dus ook van de inzetbare middelen). Daarnaast worden de levensdoelen en de levenskwaliteit van de jongere in rekening gebracht. Vervolgens wordt de rol van de gemeenschapsinstelling hierbinnen gedefinieerd.

In het algemeen gaan we er van uit dat jongeren met een hoog recidiverisico en moeilijk hanteerbare responsiviteit een langer verblijf in de gemeenschapsinstelling zullen kennen dan jongeren met een gemiddeld risico.

Op basis van gevalideerde risicotaxatie-instrumenten wordt bepaald in welke mate de jongere vatbaar is voor herval. Indien dit risico laag ingeschat wordt, geven we een negatief advies met betrekking tot verdere beveiligde residentiële begeleiding binnen een gemeenschapsinstelling. Indien de jongere gemiddeld tot hoog scoort op recidiverisico, moeten de gevaarlijkheid en responsiviteit verder geëxploreerd worden. De mate van responsiviteit of gevaarlijkheid kan de balans doen overslaan naar de gemeenschapsinstelling of minder beveiligde hulpverlening.

Bij aanvang van de oriëntatie ligt de nadruk op informatieverzameling betreffende (1) criminogene (recidivebevorderende) en protectieve factoren, (2) gevaarlijkheid en (3) responsiviteitskenmerken. Deze informatieverzameling gebeurt zowel multi-informant bij de jongere, de context, de jeugdrechter en consulent, als multimethodisch via gedragsobservaties, het nalezen van voorgaande verslaggeving, testings en gesprekken. Vervolgens vindt een bespreking in een multidisciplinair

---

²⁰ Risiconiveau: de geschatte kans op herval in normoverschrijdend gedrag op basis van een beoordeling van 8 criminogene (recidivebevorderende) factoren/processen/domeinen (zie hoger, onder 3.3.1)

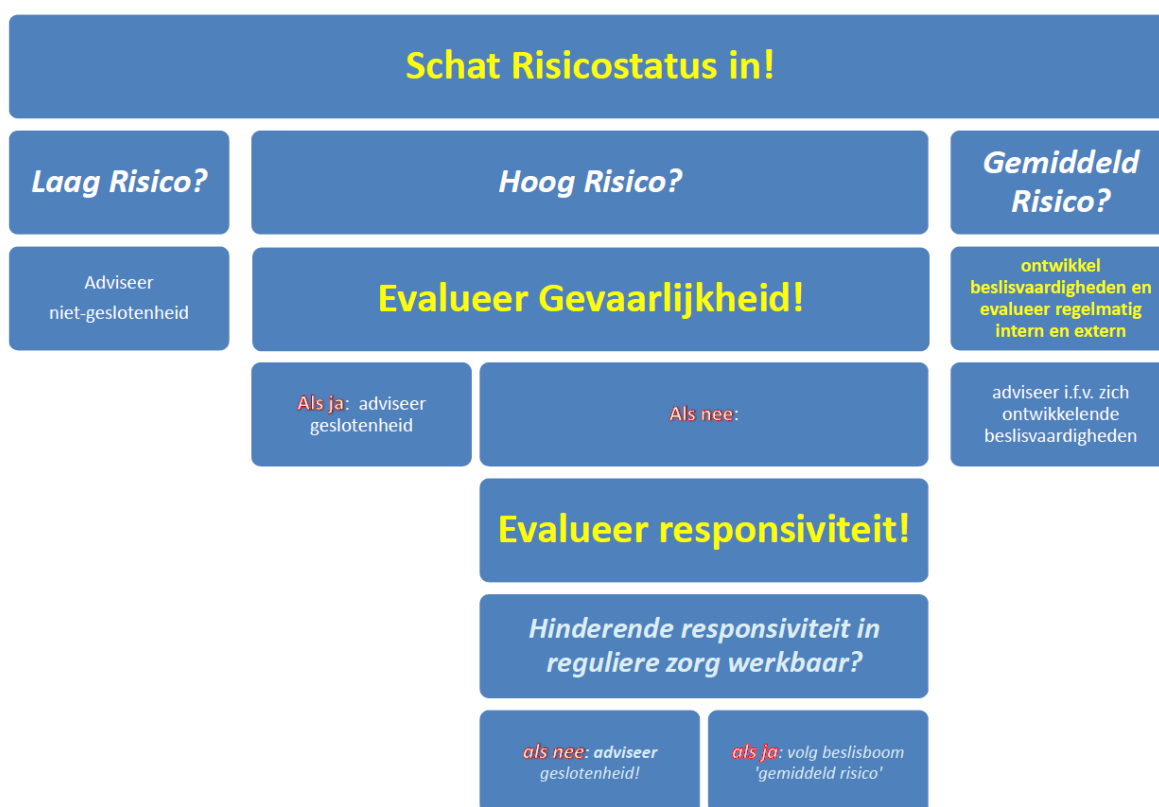
²¹ Gevaarlijkheid: een hoge en onmiddellijke kans op ernstige recidive met grote schade tot gevolg

²² Responsiviteit: individuele kenmerken van de jongere of zijn directe omgeving die hem of haar minder of meer geschikt maken voor een bepaald hulpaanbod; dit kunnen belemmerende kenmerken zijn (bv. verstandelijke beperking, antisociaal netwerk, ontwikkelingsstoornis) of faciliterende (bv. motivatie, betrokken ouders, leerbaarheid); responsiviteit kan ook slaan op het hulpaanbod zelf en de omstandigheden waarin dit wordt aangeboden (bv. leefklimaat).

samengesteld team plaats waarbij een risico-inschatting gemaakt wordt met focus op de vraag naar de ‘noodzaak tot beveiligde opvang’. Er is daarbij ruimte om motivaties die los staan van de criminologische basis van het indicatiestellingsprotocol mee in rekening te brengen bij de weging. Dit betekent dat we ondanks een laag recidiverisico in bepaalde gevallen toch een positief advies kunnen geven voor verdere beveiligde opvang in een gemeenschapsinstelling (bv. omwille van bescherming tegen mediatisering, bescherming tegen slachtofferschap binnen een relevante nabije context, maatschappelijke reacties...).

In het laatste deel van de oriëntatie wordt een eerste aanzet gemaakt tot het expliciteren van inhoudelijke doelstellingen op basis van een analyse van (1) de diverse criminogene domeinen en (2) de levenskwaliteit in functie van adequaat²³ geoperationaliseerde levensdoelen.

Figuur 1: een beslisboom al of niet gesloten plaatsing (Decoene & Vandeveld, 2015)

²³ D.w.z. voor de jongere betekenisvol én sociaal aanvaardbaar.

8.1.3 Procesbeschrijving

Elke jongere wordt aangemeld via het centraal aanmeldingspunt.

1. Informatieverstrekking: (werk)dag 1

Omschrijving op basis van de proceskening

Tijdens een intakegesprek geeft de trajectcoördinator uitleg over zijn takenpakket en, na afstemming hierover met jeugdrechter en consulent, over het forensisch traject dat gevolgd zal worden met een eerste zicht op planning en timing. De trajectcoördinator verduidelijkt zijn dubbele rol, namelijk die van leidende actor bij het verzamelen en integreren van informatie en het formuleren van een oriëntatieadvies aan de jeugdrechter en consulent aan de ene kant, en het aanbieden en coördineren van de nodige hulp en zorg aan de andere kant. De trajectcoördinator geeft het belang aan van de actieve participatie en constructieve medewerking van de jongere en vraagt geïnformeerde toestemming voor het raadplegen van privacygevoelige dossiergegevens die noodzakelijk zijn voor het oriëntatieadvies.

Van bij aankomst zetten we actief in op het betrekken van en samenwerken met de context van de minderjarige. De ouders of opvoedingsverantwoordelijken worden telefonisch en schriftelijk op de hoogte gebracht van het feit dat hun kind toevertrouwd werd aan de module gesloten oriëntatie. De nodige informatie omtrent de werking en de contactmogelijkheden met jongere en hulpverleners wordt hen daarbij meegedeeld.

Specifieke doelen

- Instellen en communiceren van respect, procedurele rechtvaardigheid, (rol)transparantie als centrale aspecten van de werkrelatie;
- Doelstellingen, processen, procedures, en methodieken van de module oriëntatie uitleggen.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker
- Campusverantwoordelijke
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- Consulent bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank
- Dossierverantwoordelijken van private voorzieningen waar de jongere verbleef

Activiteiten

- Rolverduidelijking, concrete beschrijving van het takenpakket, beoogde timing en fasering, bekomen van geïnformeerde toestemming.

Middelen

- Respectvol contact en gesprekken.

Timing en organisatorische richtlijnen

Informatieverstrekking gebeurt onmiddellijk bij aankomst. Indien in uitzonderlijke omstandigheden de psycholoog/pedagoog of contextwerker dit niet op de dag van aankomst kan doen, dient bij voorkeur de campusverantwoordelijke de aanpassing van de werkafspraken (en motivatie hiervoor) te communiceren met de jongere.

2. Informatieverzameling (na geïnformeerde toestemming): (werk)dag 1

Omschrijving op basis van de procestekening

Na aankomst van de jongere wordt alle informatie van eventueel vroegere verblijven in een gemeenschapsinstelling opgehaald uit het elektronisch dossier. Wanneer de jongere reeds in een private voorziening verbleef, wordt in eerste instantie met de consulent, en zo nodig met de voorziening zelf, contact opgenomen om zoveel mogelijk nuttige informatie te bekomen.

Van bij de aankomst van de jongere nemen we in ieder geval contact op met de consulent van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank en wordt alle relevante informatie over de jongere en zijn context doorgegeven. Eventuele nuttige dossierstukken en multidisciplinaire verslagen worden overgemaakt door de consulent. Het initiële proces-verbaal en andere relevante informatie uit de eventueel reeds bestaande gerechtelijke dossiers (eerdere processen-verbaal, politionele tussenkomsten e.d.) worden tijdig en systematisch opgevraagd bij het Openbaar Ministerie²⁴, gezien het grote gewicht van een antisociale *leervoorgeschiedenis* bij het inschatten van de kans op recidive. Het in kaart brengen van deze voorgeschiedenis is alvast een belangrijke manier waarop de betrouwbaarheid van de risicotaxatie kan worden verhoogd.

Specifieke doelen

- Inschatten van de mogelijkheden en kwetsbaarheden van de jongere en zijn context met het oog op een zo goed mogelijke afstemming tussen pedagogische aanpak en waarborgen van veiligheid;
- Inschatten van de mogelijkheden en kwetsbaarheden van de jongere en zijn context met het oog het verderzetten of opstarten van hulpverlening;
- Inhoudelijk voorbereiden van de initiële risicotaxatie.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)

---

²⁴ We verwijzen hiervoor naar de richtlijnen uit de Omzendbrief COL 07/2016 van het College van Procureurs-Generaal bij de Hoven van Beroep.

- Bachelor in de toegepaste psychologie
- Contextwerker
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- Consulente bij de sociale dienst van de jeugdrechtsbank
- Dossierverantwoordelijken van private voorzieningen waar de jongere eerder verbleef
- Openbaar ministerie

Activiteiten

- Gesprekken en doelgerichte activiteiten met de jongere
- Telefonische contacten
- Verzamelen en analyseren van vroegere verslaggeving
- Registratie in Domino

Middelen

- (Semi)gestructureerd interview
- Dossiersjabloon dat gaandeweg wordt in- en aangevuld.

Timing en organisatorische richtlijnen

Informatieverzameling start onmiddellijk bij aankomst. Hierbij maken we zowel gebruik van face-to-facecontacten en gesprekken als telecommunicatie. Een standaard bevragsprotocol (checklist en (half)open vragen met ruimte om antwoorden op te schrijven) draagt bij tot een goed beheer van gegevens en professionalisering van de contacten en gesprekken.

3. Initiële risicotaxatie: dag 2 tot dag 10

Omschrijving op basis van de procestekening

De initiële risicotaxatie is gericht op een snelle en voldoende betrouwbare identificatie van jongeren met een laag recidiverisico.

Het proces van informatieverzameling wordt verder gezet en aangevuld met

- een gerichte bevraging van de jongere en zijn ouders/opvoedingsverantwoordelijken aan de hand van (semi)gestructureerde interviews, grafische voorstellingen (bv. netwerkcirkels, ecogram, levenslijn...) en vragenlijsten;
- een onderwijsanamnese²⁵ en gegevens uit de klassenraad;
- observaties van gedrag en handelingen van de jongere.

---

²⁵ Het verder uitdiepen van de schoolse situatie en het schoolse functioneren van de leerling: Welke krachten schuilen erin, welke bezorgdheden leven er en wat zijn de wensen en verwachtingen van leerling, ouders/opvoedingsverantwoordelijken, school, Centrum voor Leerlingenbegeleiding...?

De psycholoog/pedagoog en contextwerker integreren de bekomen informatie en scoren op basis hiervan een of meerdere gevalideerde risicotaxatie-instrumenten, afhankelijk van de ernst van het delict en het delicttype.

AF TE STEMMEN MET PARTNERS INZAKE HERSTELGERICHTE EN CONSTRUCTIEVE AFHANDELING (HCA) WELK AANBOD ZIJ HIER KUNNEN VOORZIEN.

Vanuit de geest van het decreet willen we realiseren dat elke jongere die in het oriëntatiecentrum geplaatst wordt én zijn/haar opvoedingsverantwoordelijken, actief geïnformeerd worden over het herstelrechtelijk aanbod dat HCA-diensten kunnen realiseren. Een structurele inbedding kan echter pas na realisatie van een passend regelgevend kader.

Specifieke doelen

- Een snelle en voldoende betrouwbare inschatting van het risiconiveau;
- Bij jongeren met een laag recidiverisico tegen verdere plaatsing in een gemeenschapsinstelling adviseren. Verdere plaatsing leidt bij deze groep namelijk tot een verhoging van het recidiverisico en heeft dus negatieve gevolgen voor de jongere, toekomstige slachtoffers en de maatschappij;
- HCA?

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator
- Bachelor in de toegepaste psychologie
- Contextwerker
- Begeleiders
- Onderwijstrajectcoördinator
- Leerkrachten
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- Consulent bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank
- Openbaar Ministerie
- Externe hulpverleningspartners
- Jeugdpsychiatrisch outreachteam
- HCA-partners?

Activiteiten

- Voortzetten van informatieverzameling;
- Interview met jongere;
- Interview met ouders of opvoedingsverantwoordelijken;
- Informatie verzamelen bij direct relevante actoren (sociale dienst bij de jeugdrechtbank, Openbaar Ministerie, eerdere hulpverleningsdiensten of -voorzieningen...);

- Scoren van een gevalideerd risicotaxatie-instrument voor de verschillende criminogeen relevante domeinen tot en met actuariële eindscore;
- Indien noodzakelijk gegeven de ernst van het delict en het specifieke delicttype, bijkomend uitvoeren van een delictspecifieke risicotaxatie aan de hand van gevalideerde risicotaxatie-instrumenten;
- Jeugdpsychiatrische screening

Timing en organisatorische richtlijnen

- Een initiële risicotaxatie (inclusief adviesnota) hoort binnen tien kalenderdagen rond te zijn.
- Een samenwerking tussen interne en externe actoren uit diverse disciplines en met uiteenlopende expertise laat toe vanuit verschillende perspectieven informatie te verzamelen gericht op deze specifieke doelstelling.
- Een open leefklimaat laat toe om adequaat te observeren in diverse situaties en contexten.

4. Trajectoverleg na initiële risicotaxatie: tussen dag 8 en dag 10

Omschrijving op basis van de procestekening

De trajectcoördinator legt de voorlopige conclusies van de initiële risicotaxatie voor aan de collega's, en binnen het multidisciplinair team wordt getoetst of hierover consensus kan worden bereikt.

Indien er zeer dwingende argumenten worden geformuleerd om ondanks een laag risico inschatting, toch geslotenheid te bepleiten – bv. bij extreem hinderende responsiviteit die binnen reguliere zorg niet gehanteerd kan worden, sterk verontrustende (opvoedings)situatie bij terugkeer naar de eigen context, mediatisering van de door de jongere gepleegde feiten – worden deze grondig afgewogen. Als het multidisciplinair team van oordeel is dat dergelijke argumenten voorrang hebben op de resultaten van de gestructureerde risico-inschatting, wordt dit transparant in het advies vermeld, én aan jongere en zijn context gecommuniceerd.

Indien men multidisciplinair tot consensus komt over een laag risico-inschatting, wordt het oriëntatieadvies tot niet verderzetting van de plaatsing gefinaliseerd en aan de consulent en jeugdrechter bezorgd.

Wanneer het multidisciplinair team geen consensus bereikt over de inschatting *laag recidiverisico* geeft het een advies tot verder zetting van de plaatsing met het oog op een verdiepende risicotaxatie.

Wanneer de initiële risicotaxatie een inschatting *matig of hoog recidiverisico* oplevert, volgt altijd een advies tot verderzetting van de plaatsing met het oog op een verdiepende risicotaxatie.

Specifieke doelen

- Het benoemen van conclusies van de initiële risicotaxatie door de trajectcoördinator, het toetsen van consensus binnen het multidisciplinaire team;

- Met jongere en ouders of opvoedingsverantwoordelijken de conclusies van de initiële risicotaxatie, en de argumenten hiervoor bespreken en ruimte bieden voor hun reacties en inbreng;
- Een beargumenteerd advies afleveren aan de jeugdrechter en consulent over al of niet verder zetting van de plaatsing.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator
- Contextwerker
- Bachelor in de toegepaste psychologie
- Begeleider
- Onderwijstrajectcoördinator
- Onderwijs (leerkracht/leerlingbegeleider/onderwijstrajectbegeleider)
- Ouders/opvoedingsverantwoordelijken
- Consulent bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank
- Jeugdpsychiatrisch outreachteam

Activiteiten

- Korte, gestructureerde bespreking;
- Indien laag recidiverisico: mededeling en formeel toetsen of alle leden van het multidisciplinair team het met deze conclusie eens zijn
- Indien laag recidiverisico maar twijfel: professionele afweging, korte bespreking conclusie trajectcoördinator en beslissing over al dan niet behoud advies laag risico
- Indien matig of hoog recidiverisico: mededeling en advies tot verder zetting van de plaatsing
- Indien gevaarlijk: interne communicatie en evalueren van veiligheidsrisico's binnen de instelling
- Finaliseren van het reeds opgemaakte ontwerp van adviesnota;
- Heldere en gemotiveerde communicatie met de jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken.

Timing en organisatorische richtlijnen

Met het oog op efficiëntie en effectiviteit wordt dit trajectoverleg kort en gefocust gehouden. De nadruk ligt op het meedelen van de conclusies uit de risicotaxatie, met eventuele ruimte voor dialoog bij niet consensus. Het gaat hier énkél over de rapportering van de initiële risicotaxatie, eventueel aangevuld met informatie over manifest zichtbare hinderende responsiviteit.

Nadien sluiten de jongere en zijn context aan.

AFHANDELING JEUGDRECHTBANK (MOET NOG VERDER UITGEKLAARD WORDEN)

Als de jeugdrechter het advies tot beëindiging van de plaatsing volgt of als de jeugdrechter het advies tot verder zetting van de plaatsing niet volgt, verlaat de jongere de instelling. Het forensisch traject wordt zorgzaam beëindigd.

Als de jeugdrechter het advies tot beëindiging van de plaatsing niet volgt en bij zijn beslissing vragen formuleert die verder onderzoek van de casus vergen worden die laatste meegenomen in de verdiepende risicotaxatie.

Als de jeugdrechter het advies tot beëindiging van de plaatsing niet volgt zonder bij zijn beslissing verdere onderzoeksvragen te formuleren wordt in samenspraak met de consulent het vervolgtraject van de jongere bepaald en worden eventueel al externe partners aangesproken in functie van de voorbereiding van een gedeeld traject en vervolghulp.

Als de jeugdrechter het advies tot verder zetting van de plaatsing volgt, gaat het team van de gemeenschapsinstelling over tot een verdiepende risicotaxatie.

5. Verdiepende risicotaxatie en afstemming met externe partners: dag 12 tot dag 30

Omschrijving op basis van de procestekening

Wanneer uit het trajectoverleg na de initiële risicotaxatie een gemiddeld of hoog recidiverisico blijkt, of wanneer de jeugdrechter vragen formuleert bij de initiële inschatting van het recidiverisico als zijnde laag, moet deze inschatting verder worden gedocumenteerd, genuanceerd en vooral geïndividualiseerd. Daartoe wordt in een volgende fase ingezet op:

- het preciezer beoordelen van reeds vermoede criminogene behoeften en factoren en van hun eventuele onderlinge verbanden;
- het in detail bespreken van het gepleegde misdrijf met de jongere, zodat criminogene behoeften geconcretiseerd, gecontextualiseerd en geprioriteerd kunnen worden met oog op de opmaak van een case formulation²⁶;
- het evalueren van specifieke responsiviteit, zowel hinderende als faciliterende;
- het in kaart brengen van het levensplan van de jongere met aandacht voor belangrijke basisbehoeften die gerelateerd zijn aan het antisociaal handelen;
- het bestendigen en verstevigen van een constructieve werkalliantie met de jongere en het nemen van gerichte initiatieven die zijn motivatie bevorderen of versterken.

AF TE STEMMEN MET PARTNERS INZAKE HERSTELGERICHTE EN CONSTRUCTIEVE AFHANDELING (HCA) WELK AANBOD ZIJ HIER VOORZIEN.

---

²⁶ Een evidence-based verklarende uitleg voor het normoverschrijdend handelen van deze specifieke jongere die aangrijpingspunten levert voor een geïndividualiseerd handelingsplan dat een werkzaam en proportioneel antwoord biedt op de moeilijkheden die zich stellen.

Specifieke doelen

- Verder documenteren, nuanceren en individualiseren van het psychosociaal oriëntatie-onderzoek
- Voor de jongeren bij wie het recidiverisico als laag wordt ingeschat, maar bij wie de jeugdrechter toch beslist tot verder zetting van de plaatsing, worden onder regie van de consulent externe partners betrokken om een vervolgtraject voor te bereiden
- Jongeren kennis laten maken met aanbod Herstelgerichte en Constructieve Afhandeling (HCA)
- Indicatiestelling HCA door externe partners

Actoren

- Jongere
- Alle actoren, met het psychosociaal team (en dossierverantwoordelijke) in een uitvoerende én coördinerende rol (bv. t.a.v. consulent, externe hulpverleningspartners, HCA-partners)
- Psychosociaal team: diagnostisch onderzoek aan de hand van (semi)gestructureerde interviews, checklists en vragenlijsten
- Ouders/opvoedingsverantwoordelijken
- Jeugdpsychiatrisch outreachteam
- Consulent bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank
- Externe hulpverleningspartners

Activiteiten

- Delictbespreking en -analyse (dus ook beschrijving antisociaal levensplan):

Vertrekkend van een gesprek met de jongere en zijn ouders/opvoedingsverantwoordelijken over het door hem gestelde normoverschrijdend handelen, in combinatie met de beschikbare dossiergegevens, de criminogene behoeften afleiden, contextualiseren, en met elkaar in een samenhangende probleemanalyse bijeenbrengen. Vanuit het Risk-Need-Responsivity model bekeken laat een delictanalyse toe de criminogene behoeften te individualiseren (en beter te prioriteren). Bekeken vanuit Good Lives Model, laat een delictanalyse toe zichtbaar te maken welke basisbehoeften het antisociaal handelen mee aanstuurden.

- Onderzoek specifieke responsiviteit en prosociaal levensplan:

Ook al is de eerste fase gericht op initiële risicotaxatie en worden responsiviteitskenmerken niet centraal gesteld, dan betekent dat zeker niet dat de informatie verzameld tijdens deze eerste tien dagen alleen criminogeen relevant is. In zekere zin is de fase van verdieping sterk gericht op het inschatten van werkbaarheid (binnen reguliere zorg). Er dient dus tijd vrijgemaakt te worden om precies dit aspect na te gaan:

- zijn er belemmerende responsiviteitsfactoren, dat wil zeggen aspecten van functioneren die delictvoorkomende interventies bemoeilijken? psychopathologie die niet genegeerd kan worden, beperkingen qua vaardigheden, weinig omgevingssteun...;

- zijn er faciliterende responsiviteitsfactoren: aspecten van functioneren die delictgerichte interventies gemakkelijker maken? Het is hier dat het pro sociaal levensplan naar voor moet komen.

Volgende responsiviteitsfactoren (of clusters ervan) moeten geëvalueerd worden, omdat ze een grote impact kunnen hebben op de relatie werkbaarheid/therapiegevoeligheid en advies al of niet geslotenheid.

- Psychopatisch ontwikkelingstraject: Jongeren die veel psychopatische kenmerken vertonen bundelen in hun functioneren niet alleen bijzonder veel criminogene behoeften, maar ook diverse (vaak moeilijk hanteerbare) responsiviteitsfactoren. Daarom ook zetten ze begeleiders vlug tegen zich op of saboteren ze het hulpaanbod, zodat de noodzakelijke hulp niet goed wordt opgestart.
- Sociaal-emotioneel functioneren: Aandacht voor emotionele ontwikkeling wordt belangrijk geacht in het proberen begrijpen van en het omgaan met gedrag dat als problematisch of *moeilijk te begrijpen* wordt omschreven.
- Relevante psychopathologie: Screening van psychiatrische noden vormt een noodzakelijke stap in de zoektocht naar gepaste ondersteuning binnen of buiten de muren van de gemeenschapsinstelling.
- Motivatie tot verandering: Motivatie wordt beschouwd als een belangrijke voorwaarde om positieve uitkomsten te kunnen bekomen. Het is hierbij van groot belang motivatie te beschouwen als een dynamisch en multidimensioneel concept, dat niet enkel observeerbaar gedrag omvat, maar ook attitudes, cognities en relationele aspecten.
- Leefklimaat: Leefklimaat betreft de kwaliteit van de sociale en fysieke omgeving en meer bepaald de voldoende en noodzakelijke voorwaarden voor fysieke en geestelijke gezondheid, herstel en persoonlijke groei van cliënten, met inachtneming van hun menselijke waardigheid, mensenrechten, en (voor zover niet ingeperkt door juridische maatregelen) hun persoonlijke autonomie. Een open leefklimaat waarin begeleiders aandacht hebben voor de noden van jongeren en hen ruimte geven om dingen uit te proberen, hangt samen met een grotere motivatie tot verandering en een sterkere tendens om de verantwoordelijkheid voor successen en mislukkingen bij zichzelf te leggen.
- Sterktegerichte responsiviteit: Een delictanalyse met aandacht voor het antisociale levensplan biedt zicht op belangrijke basisbehoeften die gerelateerd zijn aan het antisociaal handelen. Een meer grondige analyse van het levensplan, zodat een pro sociaal levensplan kan worden uitgetekend, bouwt hierop verder.

Er wordt voor deze evaluatie bij voorkeur gewerkt met instrumenten of methodieken die bijdragen tot het versterken van de werkalliantie, dat wil zeggen die zoveel als mogelijk (semi)gestructureerd gesprek/interview behoeven. Aanvullend wordt gebruikt gemaakt van gedragsobservaties in leefgroep en klas (registraties in Domino).

Middelen

- Up-to-date diagnostische toolkit, mee vorm gegeven door organisatorische keuzes inzake centrale responsiviteitsprocessen
- Interviewschema's
- Checklists *to do* en *te bevragen*
- Gesprekken met jongere en context
- Jeugdpsychiatrische screening
- Informatie uit Domino - Sjablonen in Domino
- Referentiekader van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank

Timing en organisatorische richtlijnen

Een gedegen delictanalyse die de principes van het Risk-Need-Responsivity model en Good Lives model integreert, zal (afhankelijk van jongere, aard delict, variëteit delicten, delictpatroon) minder dan wel meer investering vragen.

Wat de inschatting van responsiviteit betreft, is tijdsinvestering mee afhankelijk van de klinische en dossiergebaseerde inschatting van de dossierbeheerders zelf.

6. Rondetafel na verdiepende risicotaxatie: tussen dag 26 en dag 28

Omschrijving op basis van de procestekening

De fase van verdieping van de risicotaxatie en verkennen van de specifieke responsiviteit en het levensplan eindigt in een tweede multidisciplinair trajectoverleg dat plaatsvindt in de vierde week. De consulent, individuele begeleider, leerlingbegeleider, trajectcoördinator, eventueel externe hulpverleningspartners en/of vertegenwoordiger van het jeugdpsychiatrisch outreachteam, jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken worden hiervoor uitgenodigd. Omwille van de verbreding van het deelnemersveld van dit trajectoverleg noemen we dit een rondetafel. De trajectcoördinator presenteert de finale risicotaxatie en case formulation, met aanduiding van belangrijke criminogene noden, levensdoelen, en specifieke responsiviteitsfactoren. Leden van de vergadering hebben voor zichzelf te evalueren of de beschrijving, het advies én de motivering voldoende in overeenstemming zijn met hun eigen ervaringen, observaties en expertise.

Bij advies gesloten begeleiding wordt een schets van interne indicatiestelling meegegeven met inclusie van een rudimentair handelingsplan.

Bij advies tegen gesloten begeleiding wordt een ruw voorstel tot externe indicatiestelling geformuleerd met suggesties voor minder ingrijpende, alternatieve reacties op het delict en, in geval van een verontrustende (opvoedings)situatie, aangewezen hulpverlening. HOE DIT MOET GEBEUREN, AL OF NIET IN DE SCHOOT VAN HET TRAJECTOVERLEG, ZOEKEN WE NOG VERDER UIT MET OSD EN ACT. Een eventueel reeds betrokken externe hulpverleningspartner kan bij de externe indicatiestelling concrete voorstellen en/of een eerste aanzet tot handelingsplan aanleveren.

AF TE STEMMEN MET PARTNERS INZAKE HERSTELGERICHTE EN CONSTRUCTIEVE AFHANDELING (HCA) WELKE INBRENG ZIJ HIER EVENTUEEL DOEN.

Indien de jeugdrechter het advies tegen gesloten begeleiding bekrachtigt, verlaat de jongere de instelling.

Specifieke doelen

- Finaliseren eindadvies al of niet geslotenheid;
- Aanzet tot interne of voorstel tot externe indicatiestelling;
- De conclusies van de verdiepende risicotaxatie, en de argumenten hiervoor, met jongere en ouders/opvoedingsverantwoordelijken bespreken en ruimte bieden voor hun reacties en inbreng;
- Finaliseren adviesverslag en overmaken aan jeugdrechter en consulent;
- Indien advies geslotenheid wordt bekrachtigd door de jeugdrechter, gebeurt er informatieoverdracht naar de betrokken begeleidingscampus.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator
- Contextwerker
- Bachelor in de toegepaste psychologie
- Begeleider
- Onderwijstrajectcoördinator
- Onderwijs (leerkracht/leerlingbegeleider/onderwijstrajectbegeleider)
- Ouders/opvoedingsverantwoordelijken
- Consulent bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank
- Jeugdpsychiatrisch outreach team
- Externe hulpverleningspartner(s)

Activiteiten

- Na bijna vier weken is de trajectcoördinator klaar om een advies al of niet geslotenheid te formuleren. Het verslag is dan zo goed als klaar. De bespreking gebeurt met een verantwoordelijke van de leefgroep, van het onderwijsteam, de consulent... en is gericht op het valideren van het voorgelegde advies, niet op het bespreken van het dagdagelijks functioneren van de jongere. De trajectcoördinator presenteert de finale risicotaxatie, belangrijke criminogene behoeften, levensdoelen, eventueel aanwezige responsiviteit. Een aanzet tot interne indicatiestelling wordt bij het advies geslotenheid meegegeven; een voorstel tot externe indicatiestelling kan een element zijn van strategische communicatie met de jeugdrechter en consulent, in de mate dat daar mee een gepast alternatief wordt geboden voor gesloten begeleiding.
- Heldere en gemotiveerde communicatie met de jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken.
- Verslaggeving, archivering

Middelen

- Informatie uit Domino
- Sjabloon in Domino

*7. Informatieoverdracht: dag 30/31***Specifiek doel**

Zodra de jeugdrechter heeft beslist dat een jongere een maatregel gesloten begeleiding van 3, 6 of 9 maanden krijgt opgelegd, en het oriëntatiecentrum beschikt over een overeenkomstige beschikking of vonnis vindt er, met het oog op het verzekeren van de continuïteit van het hulpverleningstraject, een mondelinge informatieoverdracht plaats tussen de trajectcoördinatoren (psychologen/pedagogen) van de module oriëntatie en de betreffende module begeleiding. Zij maken hierbij zo nodig gebruik van de beschikbare hulpmiddelen voor telecommunicatie (bv. telefoon, videobellen...).

Activiteiten

Vertrekkend van het oriënterend adviesverslag wordt:

- in het licht van de relevante criminogene factoren, protectieve factoren en persoonlijke levensdoelen verduidelijkt welk methodisch aanbod mogelijk zinvol is binnen het individueel ontwikkelingstraject van de jongere;
- een overzicht gegeven van de responsiviteitsfactoren en de manier waarop hiermee rekening moet worden gehouden bij het vormgeven en organiseren van het verblijf en methodisch aanbod;
- aangegeven wat nog verdere verkenning verdient of vereist;
- een eerste aanzet tot handelingsplan gepresenteerd met inclusie van de elementen uit het pro sociaal levensplan van de jongere; werkpunten en acties worden vertaald in methodisch aanbod met uitrol op korte, middellange en lange termijn.

Actoren

- Trajectcoördinatoren (psycholoog/pedagoog) (Binnen de module *Oriëntatie en Begeleiding 3-6-9^{maanden}*)
- Jongere
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken

Middelen

- Oriëntatieverslag in Domino
- Aanzet tot handelingsplan in Domino
- Checklist informatieoverdracht
- Sjabloon praktische zaken (bv. contactpersonen, samenwerkingsafspraken met externe hulpverleningspartner(s)...))

Timing en organisatorische richtlijnen

Een degelijke informatieoverdracht vindt plaats in de vorm van een mondeling overleg, verloopt gestructureerd en duurt ongeveer een uur. Telecommunicatie wordt in kwalitatief opzicht beschouwd als evenwaardig aan een contact ter plaatse.

8.1.4 Onderwijs

1. Informatie verstrekken

Voor de jongere, de ouders, de school en het CLB zorgt een plaatsing van een jongere in een gemeenschapsinstelling voor een heleboel vragen met betrekking tot school. Wat gaat er gebeuren? Wat wordt er verwacht? Wie kan ik contacteren?

Specifieke doelen

- De jongere, zijn ouders en de onderwijspartners worden op de hoogte gesteld van het onderwijsaanbod binnen de gesloten oriëntatie, de mogelijkheden en beperkingen van het huisonderwijs en de regels die er gelden. Aan de school wordt bovendien een verblijfsattest bezorgd;
- Onduidelijkheden en vragen die er leven worden beantwoord. Contactgegevens worden verstrekt;
- Het feit dat alle gegevens en observaties met betrekking tot het schoollopen en het schools functioneren niet enkel worden aangewend om een onderwijsprogramma op maat van de leerling aan te bieden, maar tevens gebruikt worden in de risicotaxatie en de rapportage aan de jeugdrechtsbank, wordt verduidelijkt aan de jongere.

Actoren

- Leerkrachten
- Onderwijscoördinator
- Jongeren,
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- School
- CLB
- Persoonlijke ontwikkelingstrajecten (POT), Naadloos Flexibel Traject (NAFT)...

Activiteiten

Het betreft hier vooral overleg waarin informatie wordt verstrekt en antwoorden worden gegeven. Dit kan ook betekenen het onderhouden van de website, brochures...

Middelen

- Contactfiche,
- Ouder-, jongerenschoolbrochure
- Schoolreglement
- Website
- Elektronisch dossier in functie van het verblijfsattest

Timing en organisatorische richtlijnen

Dag 1

Alhoewel conceptueel informatieverstrekking en – verzameling apart zijn beschreven in deze tekst, gebeurt dit in de praktijk gelijktijdig.

2. Relevante informatie verzamelen

Jongeren die opgenomen worden in de module gesloten oriëntatie zijn leerplichtig. Om aan deze leerplicht te voldoen krijgen zij onderwijs. Zij blijven wel in hun school ingeschreven en hun afwezigheid wordt aan de hand van een verblijfsattest gewettigd. Dit attest geldt voor het gehele verblijf, onafhankelijk van de duur van de opname.

De informatie over het schoollopen, het schools functioneren van de jongere en zijn gedrag op school is tevens van onschatbare waarde voor de risicotaxatie die tijdens de oriëntatie wordt gemaakt. Deze gegevens worden bekomen op basis van gesprekken met de jongere, zijn ouders, de school, het CLB en eventuele andere onderwijspartners²⁷.

Het schoollopen van de leerling wordt daarom uitgediept: welke krachten schuilen erin, welke bezorgdheden leven er en wat zijn de wensen en verwachtingen van leerling, ouder, school, CLB...? Zo krijgen we zicht op de risico-, protectieve en welzijnsbevorderende factoren binnen het schoolproces. Wat heeft de jongere reeds tot zijn beschikking, wat heeft de jongere nog nodig en wat staat hem in de weg om zich te kunnen (re)integreren in de samenleving of meer specifiek in een school- en arbeidstraject? De jongere, scholen, ouders, centra voor leerlingbegeleiding en andere betrokken instanties zoals Persoonlijke ontwikkelingstrajecten, werkgever bij deeltijds onderwijs of Syntra, brugtrajecten en voortrajecten, worden hierbij betrokken.

Dit alles gebeurt door middel van vragenlijsten, dossierstudie, telefonisch of face-to-face overleg; en dit met de leerling zelf, zijn ouders, school of vormingsinstituut, CLB, eventuele werkgever, enzovoort. Zo brengt het onderwijsteam voor elke jongere de risico- en protectieve factoren in kaart op vooral het schools vlak.

Specifieke doelen

- Als een leerling in de klas komt, heeft een leerkracht informatie nodig om een lesaanbod op niveau van de leerling aan te bieden;

---

²⁷ Om de school en het CLB van de leerling te contacteren wordt hiervoor eerst de toestemming van de leerling gevraagd.

- Verzamelen van relevante schoolse gegevens ten behoeve van de risicotaxatie.

Actoren

- Leerkrachten
- Onderwijstrajectcoördinator
- Jongeren,
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- School
- CLB
- POT, NAFT...

Activiteiten

In deze fase vindt vooral overleg plaats: met de jongere zelf, met zijn school of vormingscentrum, het CLB, de leertrajectbegeleider of andere relevante actoren binnen de schoolloopbaan van de betrokken jongere, bv. zijn werkgever indien hij deeltijds onderwijs volgt. Aan het CLB wordt een deling van hun dossier gevraagd mits de jongere hiervoor de toestemming heeft gegeven.

De gegevens vanuit dit overleg worden gedocumenteerd in het dossier van de leerling en gebiefd aan de leerkrachten.

(Deze gegevens zullen via de leerkrachten, de klassenraad en de onderwijstrajectbegeleider meegenomen worden in de risicotaxatie.)

Middelen

Vragenlijst of leidraad voor gesprek met de jongere, script bij telefonische gesprekken, elektronisch dossier van de jongere, gesprek

Timing en organisatorische richtlijnen

Dag 1-10.

Gelijktijdig met de informatieverstrekking.

3. Onderwijsaanbod

Gelijktijdig met de onderwijsanamnese wordt getoetst of een onderwijsaanbod vanuit de school van de jongere mogelijk is. Is dit mogelijk, dan zullen de leerkrachten hem dit lesaanbod vanuit de school aanbieden: oefeningen, testen, toetsen, taken, leer- en werkboeken. Is een dergelijke samenwerking met school (nog) niet mogelijk of wenselijk, dan krijgt de jongere een onderwijsaanbod op basis van lesmateriaal vanuit de gemeenschapsinstelling zelf. Ook dit is op maat van iedere leerling, vertrekkend van het niveau van het leerjaar of de graad waarin de leerling les volgde, de relevante informatie uit de anamnese, enzovoort.

Een veelheid aan didactische werkvormen biedt stof ter observatie voor de risicotaxatie.

Specifieke doelen

- Wet op de leerplicht en recht op onderwijs respecteren
- De leerling observeren tijdens de lesmomenten in functie van de risicotaxatie

Actoren

- Leerkrachten
- Onderwijstrajectcoördinator
- School

Activiteiten

- Lesvoorbereiding
- Individueel en klassikaal lesaanbod
- Registratie in dossier van de jongere en verslaggeving
- Beheren van lokalen en materialen
- Overleg en afstemming tussen leerkrachten
- Overleg en afstemming met de school
- Helicopter view over het aanbod voor iedere jongere, afhankelijk van de afspraken met school (Onderwijstrajectcoördinator)

Middelen

- Leerplannen, eindtermen en ontwikkelingsdoelen
- Didactische middelen en aangepaste lesinfrastructuur
- Elektronisch dossier
- Elektronisch platform voor leerlingen (bv. smartschool)

Timing en organisatorische richtlijnen

Vanaf dag 2.

4. Klassenraad

Onderwijs gebeurt planmatig. Er werd gestart met Informatieverzameling, er werd een vervolg in een onderwijsaanbod voorzien. De klassenraad is een moment van reflectie om de koers die gevaren wordt te overzien en eventueel bij te sturen.

Tevens is de klassenraad een instrument om alle gegevens – bekomen of geobserveerd – samen te leggen ten behoeve van de risicotaxatie.

Een klassenraad op het einde van het verblijf staat dan weer in het licht van de verdiepende risicotaxatie, de informatieoverdracht terug naar school of de vervolgmodule in een andere gemeenschapsinstelling

Specifieke doelen

- Evalueren of de jongere de vooropgestelde afspraken met de school kan halen. Indien de jongere moeite heeft om de onderwijsdoelstellingen te bereiken of andere doelen zich opdringen, worden deze bijgesteld zodat hij deze alsnog bereikt.
- (Verdiepende) risicotaxatie.
- Informatieoverdracht

Actoren

- Leerkrachten
- Onderwijstrajectcoördinator
- Jongeren,
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- School
- CLB

Activiteiten

Een klassenraad is een overlegorgaan. Alle gegevens en observaties vanuit het gehele onderwijsteam worden bij elkaar gelegd en besproken tijdens een klassenraad. Dit vraagt schriftelijke voorbereiding, verslag en verdere gegevensdeling met de jongere, zijn school, CLB-medewerker, de consulent, de jeugdrechter en eventueel verdere hulpverlening.

Middelen

- Registratie-instrumenten
- Sjabloon 3 kolommen in Domino
- Sjabloon verslag
- Communicatielijnen met psychologen, contextwerkers...

Timing en organisatorische richtlijnen

- Een eerste klassenraad moet gepland worden zodat de input voor de risicotaxatie tijdig kan worden aangeleverd;
- Naar het einde van het verblijf wordt een klassenraad gepland in het kader van de verdiepende risicotaxatie en de gegevensoverdracht naar gemeenschapsinstelling of school en CLB.

5. Informatieoverdracht

Specifieke doelen

Verlaat de jongere de module gesloten oriëntatie, dan wordt de school en het CLB hiervan op de hoogte gesteld samen met een overdracht over het verloop van het onderwijs binnen de gesloten oriëntatie.

Ook indien gesloten begeleiding volgt, wordt de school hiervan op de hoogte gesteld en gebeurt er een overdracht met de gemeenschapsinstelling in het kader van het verderzetten van het onderwijsaanbod. Vanuit de module oriëntatie worden als het ware alle bouwstenen aangereikt waarmee tijdens de module begeleiding met een duur van respectievelijk 3, 6 of 9 maanden een onderwijshandelsplan kan worden opgesteld.

De jongeren worden betrokken in dit proces!

Actoren

- Leerkrachten (Binnen de module *Oriëntatie en Begeleiding 3-6-9 maanden*)
- Onderwijstrajectcoördinator (Binnen de module *Oriëntatie en Begeleiding 3-6-9 maanden*)
- Jongere
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- School
- CLB

Activiteiten

- Overleg (videobellen) tussen onderwijstrajectcoördinatoren, CLB en leerlingbegeleiders en de leerling
- Verslagen genereren binnen elektronisch dossier indien gericht naar gemeenschapsinstelling
- Verslag genereren binnen elektronisch dossier dat is afgestemd op de afspraken met de school indien de overdracht naar de school gebeurt

Middelen

- Sjabloon verslag school en CLB
- Bouwstenen voor een handelsplan (in DOMINO)
- Richtlijnen overdracht *eigen* lesmateriaal
- Sjabloon praktische zaken (bv. contactpersonen, communicatieafspraken met de school...)

Timing en organisatorische richtlijnen

Dag 30

8.2 Begeleiding

8.2.1 Doelen

Via de inzet van onderwijsactiviteiten, pedagogische activiteiten en methodisch onderbouwde acties - al dan niet in groep - stellen we in elke begeleidingsmodule drie doelen voorop die gericht zijn op gedragsverandering:

- Verkenning
- Vergroten van inzicht en competenties
- Realiseren van verbinding en transfer

Verkenning

Bij *Verkenning* ligt de focus op een verder doorgedreven beeldvorming en indicatiestelling. Sterktes, valkuilen, opportuniteiten en bedreigingen bij de jongere en zijn context worden geëxploreerd. Hierbij is het belangrijk (1) de diverse criminogene domeinen verder te expliciteren en (2) verder te inventariseren welke persoonlijke doelen worden nagestreefd en na te gaan of dit op een evenwichtige en sociaal aanvaardbare manier gebeurt.

Het spreekt voor zich dat de gemeenschapsinstelling, de private partner, de jeugdrechter en de consulent onderling overleg plegen over de precieze doelstelling van de verkenningsoopdracht en welke zaken verder uitgediept moeten worden.

Vanuit de verkenningsoopdracht bepalen we uit welke methodieken (bv. drughulpverlening, leergroepen rond zelfeffectiviteit, identiteit en emotieregulatie...) en acties een jongere maximaal voordeel haalt tijdens zijn verdere begeleiding in functie van hervalpreventie en welzijnsverhoging. Daarnaast wordt voortdurend (her)bekeken door wie (gemeenschapsinstelling of partners) deze methodieken en acties het best opgenomen worden. Ook bepalen we met alle belanghebbenden wat de noden zijn op korte, middellange en lange termijn.

Vergroten van inzicht en competenties

De jongere krijgt telkens een weekschema met een transparante weergave van de ingezette methodieken en acties. Deze methodieken en acties hebben een didactische, (pre-) therapeutische alsook pedagogische inhoud en kunnen ingezet worden op individueel, deelgroep- en groepsniveau. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen (1) het aanbod dat tijdens het verblijf in de gemeenschapsinstelling gegarandeerd wordt door psychologen/pedagogen, contextwerkers, begeleiders en leerkrachten van de gemeenschapsinstelling, (2) wat tijdens het verblijf in de gemeenschapsinstelling voorzien wordt door de partner(s) en ten slotte (3) is er het aanbod dat verzorgd wordt door de partner na het vertrek van de jongere uit de gemeenschapsinstelling.

Realiseren van verbinding en transfer

In nauwe samenwerking met partnervoorzieningen trachten we de participatie van jongeren thuis, bij leeftijdsgenoten, op school (of op het werk) en in de ruimere samenleving zoveel mogelijk te bestendigen, weer op gang te brengen of te versterken door het oplossingsgericht aanpakken van juist deze omgevingsfactoren die aantoonbaar rechtstreeks met het norm-overschrijdend gedrag

samenhangen. Daarbij is het belangrijk naar elk van deze contexten zelf te kijken: ondersteunen zij de participatie van de jongere op een ontwikkelingsstimulerende en maatschappelijke aanvaardbare manier? En zo nee, welke interventies zijn dan vereist?

Jongeren worden ondertussen geholpen om inzichten en competenties die ze verwerven tijdens hun verblijf, in te oefenen en te gebruiken in de voor hen relevante contexten buiten de gemeenschapsinstelling.

Contextondersteuning of -begeleiding die tegemoetkomt aan niet-criminogene behoeften van de jongere wordt opgenomen door de partnervoorziening(en).

8.2.2 Termijnen

Maatregelen in het kader van de voorbereidende rechtspleging

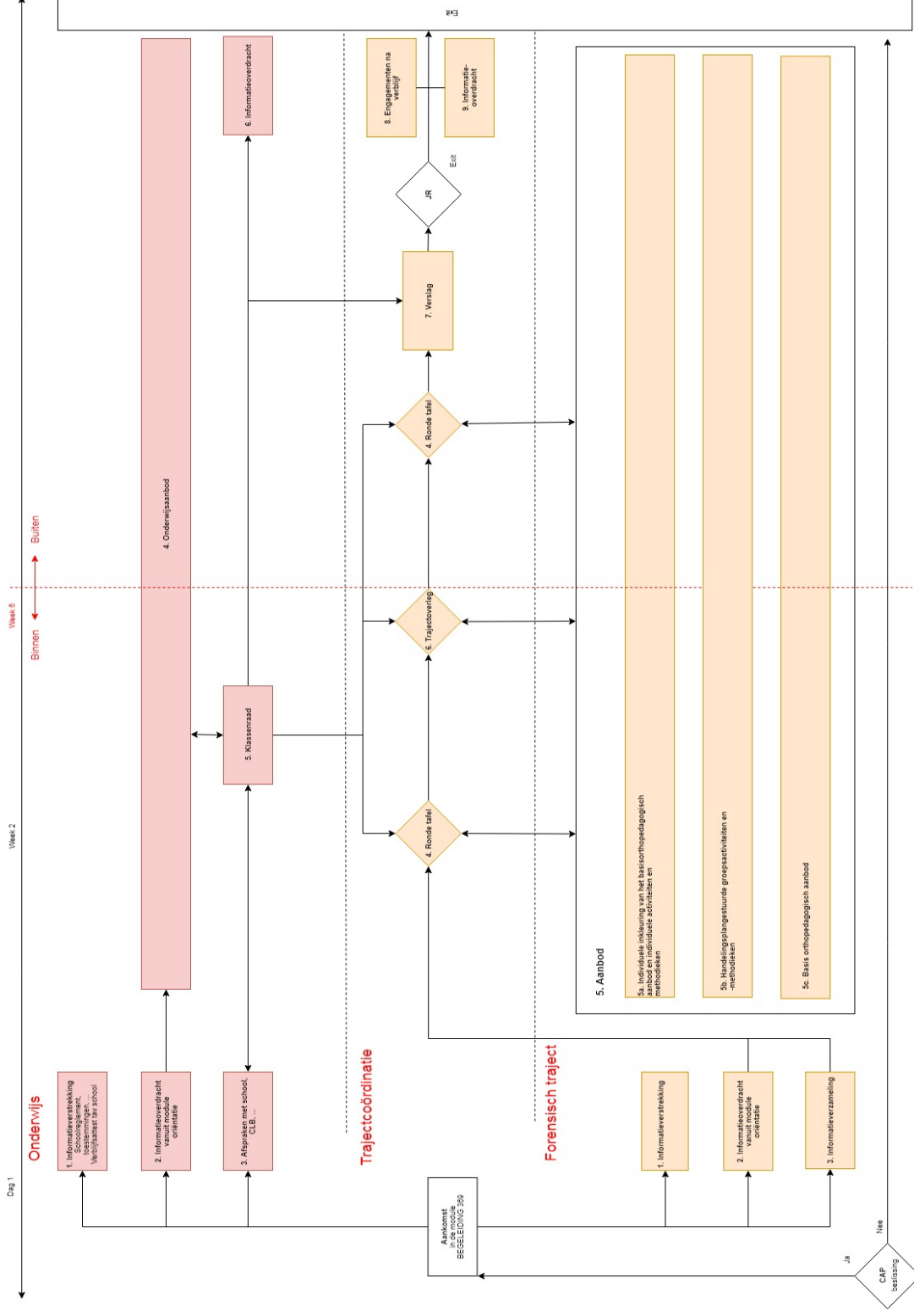
Indien we op basis van de risicotaxatie tot de conclusie komen dat het noodzakelijk is dat een jongere verder wordt begeleid in een gemeenschapsinstelling, formuleren we in een tweede stap een advies met betrekking tot de aangewezen duur van de begeleidingsmodule, met name 3, 6 of 9 maanden. Deze termijnen maken het mogelijk om kwaliteitsvolle en effectieve hulpverlening te garanderen. Anderzijds geven ze de jongere een idee van de verblijfsduur die wij nodig achten om de gezamenlijke bepaalde begeleidingsdoelstellingen te realiseren.

We gaan er van uit dat jongeren met een hoog risico op herval en moeilijk hanteerbare responsiviteit een langer verblijf in de gemeenschapsinstelling zullen kennen dan jongeren met een gemiddeld risico.

Sancties in het kader van de rechtspleging ten gronde

We verlenen in geval van vonnissen geen advies met betrekking tot de aangewezen duur van de begeleidingsmodule. We doen wel een nieuwe risicotaxatie aan de hand van een gevalideerd instrument na een periode van een jaar en nemen de resultaten hiervan mee in het formuleren van een trajectadvies tijdens de rondetafel.

8.2.3 Procestekening: begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden

8.2.4 Procesbeschrijving: begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden

Elke jongere wordt aangemeld via het centraal aanmeldpunt. Daar wordt, op basis van de beslissing van de jeugdrechter, een toewijzing aan de module gesloten begeleiding goedgekeurd voor de maximale duur van 3 maanden tijdens de voorbereidende fase van de rechtspleging of voor de maximale duur van respectievelijk 3, 6 of 9 maanden in het kader van de rechtspleging ten gronde.

1. Informatieverstrekking: (werk)dag 1

Omschrijving op basis van de procestekening

Als een jongere toegewezen wordt aan de module begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden dan zal aan de jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken, de partnervoorziening(en) en de consulent bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank uitgelegd worden wat de module begeleiding inhoudt.

Daarnaast zal de beleving van de jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken bevestigd worden over de (aanleiding tot) plaatsing in deze module. We beogen een actieve en ondersteunde participatie van de jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken met de bedoeling om samen te kijken wat er mogelijk is en welke de eerste stappen zijn die gezet zullen worden.

De jongere krijgt tijdens het eerste contact ook een terugkoppeling over hoe het contact met de ouders of opvoedingsverantwoordelijken en de partnervoorziening(en) verliep. Bijkomend wordt aan de jongere meegedeeld wanneer het volgende gesprek plaatsvindt en krijgt hij de ruimte om zijn ervaring met betrekking tot de overstap naar de module begeleiding te brengen. Ten slotte wordt de jongere geïnformeerd over het tijdstip waarop de eerste rondetafel zal plaatsvinden.

De ouders of opvoedingsverantwoordelijken van de jongere worden telefonisch op de hoogte gebracht. Bijkomend krijgen de ouders of opvoedingsverantwoordelijken de ruimte om hun beleving te schetsen en worden zij uitgenodigd om aan te sluiten op de eerste rondetafel.

Indien deze reeds betrokken is, wordt de partnervoorziening van de jongere telefonisch of via mail ingelicht. Hierbij vragen we aan de partnervoorziening om aan te sluiten op de eerste rondetafel die in de loop van de 2de week van het verblijf plaatsvindt. Daarnaast wordt tijdens het eerste contact met de partnervoorziening een samenwerkingsplan opgemaakt.

Indien er geen partnervoorziening in beeld is, bevestigen we de consulent omtrent mogelijke kandidaten. Welke partnervoorziening zou relevant zijn, rekening houdende met de informatie uit de oriëntatie, en kan hij een aanmelding doen bij deze partnervoorziening, na goedkeuring door de jeugdrechter?

De consulent bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank wordt via telefoon of via mail geïnformeerd en bij deze gelegenheid uitgenodigd op de eerste rondetafel die in de loop van de 2de week van het verblijf plaatsvindt.

Specifieke doelen

- Alle betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsverantwoordelijken, partnervoorziening(en) en consulent) zijn op de hoogte over de toewijzing van de minderjarige aan de module begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden;
- Alle betrokken partijen weten wat een module begeleiding inhoudt alsook hoe een traject vormgegeven wordt;
- De jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken zijn beluisterd rond hun beleving met betrekking tot de plaatsing. Deze informatie wordt meegenomen naar de informatieverzameling;
- Er is samen met de jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken en partnervoorziening(en) bekeken welke de eerste stappen zijn die gezet zullen worden;
- Alle betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsverantwoordelijken, partnervoorziening(en) en consulent) zijn uitgenodigd op de eerste rondetafel die in de loop van de 2de week van het verblijf plaatsvindt;
- Er zijn samenwerkingsafspraken gemaakt tussen de gemeenschapsinstelling en de partnervoorziening(en);
- Alle betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsverantwoordelijke) zijn actief geïnformeerd rond hun rechten.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker
- Individuele begeleider
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- Partnervoorziening(en)
- Consulent bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank

Activiteiten

- Er wordt een datum vastgelegd voor de eerste rondetafel;
- De eerste rondetafel wordt gepland;
- Er wordt een concreet voorstel uitgewerkt voor de volgende rondetafels (doorheen gans het verblijf);
- De consulent bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank wordt (ingeval van een eerste uitnodiging geïnformeerd over de werking van de module) en uitgenodigd voor de rondetafel via telefoon of mail;
- De ouders of opvoedingsverantwoordelijken worden geïnformeerd over de werking van de module, uitgenodigd voor de rondetafel via telefoon en actief geïnformeerd rond hun rechten;

- De ouders of opvoedingsverantwoordelijkenfiguren worden beluisterd rond hun beleving met betrekking tot de plaatsing en het toegelichte aanbod;
- De partnervoorziening(en), indien deze er zijn, worden geïnformeerd over de werking van de module en uitgenodigd voor de rondetafel via telefoon en/of mail;
- Er wordt een eerste samenwerkingsplan opgemaakt tussen de partnervoorziening en de gemeenschapsinstelling;
- Indien er geen partnervoorziening in beeld is, wordt de consulent hieromtrent bevraagd. Welke partnervoorziening zou relevant zijn en kan hij een aanmelding doen bij deze partnervoorziening?
- De jongere wordt live geïnformeerd over de werking van de module, uitgenodigd voor de eerste rondetafel en actief geïnformeerd rond zijn rechten;
- De jongere wordt beluisterd omtrent zijn eerste beleving met betrekking tot de plaatsing en het toegelichte aanbod;
- Aan de jongere wordt gezegd dat er een overdracht van informatie over zijn dossier tussen de betrokken gemeenschapsinstellingen zal plaatsvinden;
- De contacten die plaatsvonden, worden geregistreerd in Domino.

Middelen

- Een beknopte informatiebrochure, op maat van iedere actor (jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken, partnervoorziening(en) en consulent), die kan afgegeven, verstuurd of gemaïld worden. In deze brochure wordt uitgelegd wat een module begeleiding inhoudt en hoe een traject vorm krijgt;
- Een checklist om op te volgen of alle partijen geïnformeerd zijn en wie wel of niet kan aansluiten op de eerste rondetafel.

Timing en organisatorische richtlijnen

Het informeren en beluisteren van alle relevante partijen start op de eerste dag na de binnenkomst van de minderjarige. We maken gebruik van face-to-facecontacten, telecommunicatie en mailberichten.

2. Informatieoverdracht vanuit de module oriëntatie: dag 1 tot dag 7

Omschrijving op basis van de procestekening

Als een jongere, na een oriëntatieperiode, toegewezen wordt aan de module begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden is het belangrijk dat het traject naadloos verder loopt. Allereerst wordt binnen de module begeleiding gestart met een overdracht van de noodzakelijke informatie uit de module oriëntatie. Dit houdt in dat er een schriftelijke weerslag van de oriëntatieperiode (informatieverzameling, risicotaxatie, advies, ...) doorgegeven wordt om op basis hiervan een gesprek aan te gaan waarbij de risicotaxatie en de daaruit voortkomende doelstellingen

toegelicht worden. Tegelijkertijd kan er, tijdens dit gesprek, dieper ingegaan worden op het verslag. Hierdoor kan men meteen starten met de verdere verkenning (welke thema's kwamen (nog) niet aan bod? welke moeten nog verder uitgediept worden, welke testings zijn relevant?...), het stimuleren van inzichten en competenties (welke criminogene domeinen springen in het oog? welke levensdoelen zijn relevant? hoe zit het met de responsiviteit?...), en kan er ingezet worden op het realiseren van verbinding en transfer (hoe slaan we de brug naar de ouders of opvoedingsverantwoordelijken, de vervolghulpverlening, de leefomgeving, de maatschappij?...).

Specifiek doel

- Het multidisciplinair team van de module begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden kent de feitelijke gegevens, de hypothesen en doelstellingen vanuit de module oriëntatie.

Actoren

- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog) oriëntatie
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog) begeleiding
- Contextwerker oriëntatie
- Contextwerker begeleiding
- Individuele begeleider oriëntatie
- Individuele begeleider begeleiding

Activiteiten

- Verkrijgen van de schriftelijke weerslag van de oriëntatieperiode;
- Doornemen van de schriftelijke weerslag door het multidisciplinair team van de gemeenschapsinstelling dat instaat voor de module begeleiding;
- Planning van het gesprek, tussen de vertegenwoordigers van beide multidisciplinaire teams;
- Gesprek tussen de vertegenwoordigers van beide multidisciplinaire teams;
- Toevoegen van de eigen notities, vanuit de overdracht, aan de schriftelijke weerslag van de oriëntatie.

Middelen

- Format of checklist voor het gesprek tussen beide multidisciplinaire teams.

Timing en organisatorische richtlijnen

Tijdens de eerste dag van opname wordt het gesprek tussen beide multidisciplinaire teams, dat zal plaatsvinden tussen dag 3 en dag 7, gepland. Het gesprek wordt gestructureerd aan de hand van een checklist en zal minimaal aan de hand van videobellen plaatsvinden.

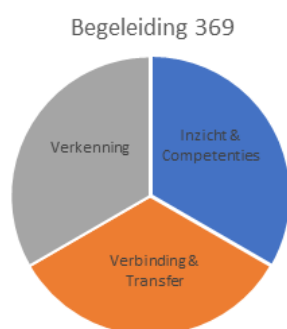
Vooraleer het gesprek plaatsvindt, neemt het multidisciplinair team dat instaat voor de module begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden, het verslag door, om zodoende gerichte vragen te kunnen stellen. Na het gesprek worden de relevante notities van het multidisciplinair team toegevoegd aan het verslag.

3. Informatieverzameling

Omschrijving op basis van de procestekening

Er vindt steeds een trajectoverleg plaats waarbij de trajectcoördinator peilt naar de informatie en visie van de andere betrokkenen uit de gemeenschapsinstelling (individuele begeleider, leerkracht, contextwerker, paramedici...), om de eerste aanzet tot handelingsplan en de rondetafel voor te bereiden.

Alle informatie vanuit het oriëntatieverslag, de eerste contacten met alle betrokken partijen en de observatienota's worden gestructureerd in deze eerste aanzet tot handelingsplan. Vertrekkend van de drie generieke doelen van elke begeleidingsmodule (verkenning, vergroten van inzicht en competenties, en realiseren van verbinding en transfer) wordt voorbereid welke activiteiten en welk aanbod op de verschillende handelingsniveaus (cf. 3.3.1) zinvol zijn om mee te nemen naar de afstemming tijdens de rondetafel. De focus op de 3 generieke doelen is dynamisch – ze zijn afwisselend dominant - en verschuift doorheen het traject van een minderjarige, afhankelijk van de geldende behoeften en doelstellingen.

Specifieke doelen

- De verzamelde informatie is gestructureerd in een aanzet tot handelingsplan;
- Er is in de aanzet tot handelingsplan een eerste voorstel neergeschreven waarin, vertrekkende van de 3 generieke doelen, wordt bepaald welke activiteiten en welk aanbod op de verschillende handelingsniveaus zinvol zijn;
- De aanzet tot handelingsplan wordt als vertrekpunt genomen tijdens de rondetafel zodat er een duidelijk agogisch kader voorhanden is om een samenwerkingsrelatie tussen alle partijen te installeren.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker
- Paramedici op indicatie
- Klastitularis/leerlingenbegeleider
- Individuele begeleider
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- Partnervoorziening(en)
- Consulent bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank

Activiteiten

- Alle relevante verslaggeving vanuit de oriëntatieperiode en de notities over de mondelinge toelichting van het oriëntatieverslag worden grondig doorgenomen;
- Er vinden individuele activiteiten of gesprekken met de jongere en met zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken plaats;
- De informatie vanuit de contacten met alle betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsverantwoordelijken, partnervoorziening(en) en consulent bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank) wordt bij de relevante informatie gevoegd;
- Het referentiekader van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank wordt in overeenstemming gebracht met de aanzet tot handelingsplan.
- Er worden observatienota's gemaakt en bijgehouden;
- Alle relevante informatie wordt gestructureerd en ondergebracht in een eerste aanzet tot handelingsplan;
- Er vindt een trajectoverleg ter voorbereiding van de eerste rondetafel plaats;
- Er wordt, tijdens het trajectoverleg, een eerste voorstel gedaan over welke activiteiten en welk aanbod op de verschillende handelingsniveaus zinvol zijn, en deze worden neergeschreven in een eerste aanzet tot handelingsplan.

Middelen

- Format voor een (aanzet tot) handelingsplan in Domino;
- Format voor gerichte observatienota's.

Timing en organisatorische richtlijnen

Alle verkregen informatie (verslaggeving oriëntatie, contacten met betrokken partijen, observatienota's...) wordt besproken tijdens een trajectoverleg en wordt vervolgens ondergebracht in een aanzet tot handelingsplan door de trajectcoördinator. Voorgaande activiteiten vinden plaats vóór de eerste rondetafel.

4. *Rondetafel: tweede week van het verblijf*

Omschrijving op basis van de procesketekening

Er vindt op vastgelegde tijdstippen een rondetafel plaats onder gespreksleiding van de trajectcoördinator van de gemeenschapsinstelling waarbij de minimale verwachting is dat de jongere, de ouders of opvoedingsverantwoordelijken, de partnervoorziening(en) en andere betrokken professionals van de gemeenschapsinstelling aanwezig zijn. Deze rondetafels vallen op vaste momenten zodat het tijdig duidelijk is wanneer de betrokken partijen samenkomen.

De consulent neemt in elk geval deel aan de rondetafels bij aanvang en beëindiging van het verblijf van de jongere in de gemeenschapsinstelling. De noodzakelijke aanwezigheid van de consulent op andere rondetafels wordt per casus bepaald in overleg met alle belanghebbenden.

De eerste rondetafel resulteert in een handelingsplan en is inhoudelijk verschillend van de daaropvolgende rondetafels. De aanzet tot handelingsplan wordt als leidraad doorheen deze eerste rondetafel gebruikt. Het eerste deel betreft een informatiedeling tussen de verschillende partijen. Er wordt stilgestaan bij de risicotaxatie, de daaruit voortvloeiende doelstellingen, de eerste contacten met de jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken, de partnervoorziening(en) en de consulent en de eerste observatienota's. Tijdens het tweede deel van de rondetafel wordt, samen met alle partijen, concreet afgesproken welke klemtonen op vlak van activiteiten en aanbod op de verschillende handelingsniveaus gelegd worden en wie wat doet, gelet op de drie generieke doelen (verkenning, vergroten van inzicht en competenties, en realiseren van verbinding en transfer). De focus op de drie generieke doelen is dynamisch – ze zijn afwisselend dominant - en verschuift doorheen het traject van een minderjarige afhankelijk van de geldende behoeften en doelstellingen. De consulent verduidelijkt de opdracht en verwachtingen vanuit de jeugdrechtbank. Deze bepalen mee de richting van de verdere begeleiding.

Inhoudelijk vertrekt een rondetafel steeds van de vraag wat een jongere nodig heeft en ambieert met het oog op zijn toekomstperspectief rekening houdend met de perspectieven van alle betrokken actoren. Dit uitgangspunt genereert een aantal bijkomende vragen.

- Waar moeten en willen de jongere, en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken, aan werken in functie van hervulpreventie en verbetering van levenskwaliteit? Welke activiteiten en welk aanbod op de verschillende handelingsniveaus sluiten het best aan bij de individuele kenmerken van de jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken?
- Wie is het best geplaatst om die activiteiten of dat aanbod in handen te nemen? Welke werkpunten pakt de gemeenschapsinstelling prioritair aan? Aan welke werkpunten komt een partnervoorziening tijdens het verblijf in de gemeenschapsinstelling tegemoet? Welke werkpunten pakt de gemeenschapsinstelling samen met de partnervoorziening aan? Welke werkpunten kunnen wachten en eventueel in het kader van vervolghulp worden behandeld?

Tijdens de volgende rondetafel(s) wordt het traject van de jongere, via het handelingsplan, opgevolgd: Waar staat men? Wat lukt? Wat lukt niet? Wat is bereikt? Duiken er elementen op die het traject doen veranderen van koers?

Wanneer een rondetafel heeft plaatsgevonden, wordt een afschrift van het handelingsplan aan alle partijen en aan de jeugdrechter bezorgd.

Specifieke doelen

- De betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsverantwoordelijken, partnervoorziening(en), consulent en professionals vanuit de gemeenschapsinstelling) kennen elkaars informatie en standpunten;
- Er is een participatieve basishouding en de betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsverantwoordelijken, partnervoorziening(en), consulent en professionals vanuit de gemeenschapsinstelling) komen tot een samenwerkingsrelatie;
- Het traject, binnen de module begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden, heeft vorm gekregen
  - aan de hand van de doelstellingen rond verkenning, vergroten van inzicht en competenties, en realiseren van verbinding en transfer die afgestemd zijn op de input vanuit de oriëntatieperiode en
  - doordat er rekening gehouden werd met de input van alle betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsverantwoordelijken, partnervoorziening(en), consulent en professionals vanuit de gemeenschapsinstelling).

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker of individuele begeleider of klastitularis/leerlingbegeleider
- Consulent bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijkenfiguren
- Partnervoorziening(en)
- Jeugdhulpregie (op indicatie)

Activiteiten

- De rondetafels worden gepland (tijdstip vastleggen, iedereen uitnodigen, lokaal reserveren...);
- De rondetafels vinden plaats;
- Het traject wordt vastgelegd en omschreven in een handelingsplan;
- Er wordt een afschrift van het handelingsplan aan de betrokken partijen bezorgd;
- Er wordt een afschrift van het handelingsplan aan de jeugdrechter bezorgd;
- Indien een partij niet aanwezig kan zijn tijdens de rondetafel, wordt deze op voorhand actief bevraagd zodat de ideeën, standpunten en bezorgdheden van deze partij meegenomen kunnen worden naar de rondetafel;

- Indien een partij niet aanwezig kon zijn tijdens de rondetafel, wordt deze geïnformeerd over wat er uit de rondetafel is voortgekomen;
- De samenwerking tussen de jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken en de professionele hulpverleners wordt bekrachtigd en versterkt doordat er rekening gehouden wordt met de doelstellingen, oplossingen en acties die door de hen worden ingebracht (participatieve basishouding).

Middelen

- Format handelingsplan (Domino).

Timing en organisatorische richtlijnen

De eerste rondetafel wordt gepland tijdens de tweede week van de jongere zijn verblijf. Het aantal volgende rondetafels is afhankelijk van de duur van het traject.

- Na 14 dagen en na 2 maanden in de module begeleiding met een duur van 3 maanden;
- Na 14 dagen, 3 maanden en 5 maanden in de module begeleiding met een duur van 6 maanden;
- Na 14 dagen, 3 maanden, 6 maanden en 8 maanden in de module begeleiding met een duur van 9 maanden.

5. Aanbod: dag 10 tot einde verblijf

Omschrijving op basis van de procestekening

Bovenop het basis orthopedagogisch aanbod, wordt tijdens de opeenvolgende trajectoverleggen en rondetafels een aanbod op maat van de individuele jongere en zijn context uitgetekend. Dit aanbod op maat wordt weergegeven en opgevolgd in het handelingsplan, en evolueert doorheen het verblijf van de jongere.

De doelstellingen, werkpunten en acties, in de eerste plaats gericht op hervulpreventie en verbetering van levenskwaliteit, worden bepaald tijdens de rondetafel.

Op de rondetafel wordt ook beslist welke bijkomende acties of methodieken ingezet worden om een antwoord te bieden op niet criminogene behoeften die aandacht vereisen, en bemoeilijkende factoren (belemmerende responsiviteit) bij de jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Deze bijkomende acties en methodieken worden opgenomen in het handelingsplan.

De diverse actoren geven vanuit hun expertise vorm aan één samenhangend aanbod vertrekkend vanuit de doelstellingen, werkpunten en acties geformuleerd in het handelingsplan. Het aanbod bestaat uit componenten die inzetten op verkenning, vergroten van inzicht en competenties, en realiseren van verbinding en transfer.

Het aanbod wordt georganiseerd op 3 niveaus (zie ook 3.3.1)

- Basisklimaatniveau
- Groepsniveau
- Individueel niveau

Daarnaast kunnen we het aanbod opdelen in wie doet wat en waar (op de as intramuraal – extramuraal)

- Aanbod in de gemeenschapsinstelling door de gemeenschapsinstelling
- Aanbod dat door gemeenschapsinstelling en de partnervoorziening samen georganiseerd wordt
- Aanbod vanuit de gemeenschapsinstelling²⁸ door een partnervoorziening
- Aanbod bij de partnervoorziening door de partnervoorziening

Het aanbod dat door de gemeenschapsinstelling voorzien wordt, zal zich hoofdzakelijk focussen op het delictgericht werken. Hierbinnen wordt aandacht besteed aan de criminogene noden, levensdoelen alsook responsiviteit.

Het aanbod van de partners kan ingezet worden:

- bij thema's of noden die criminogeen zijn;
- bij thema's of noden die niet criminogeen zijn;
- bij thema's die verband houden met de specifieke responsiviteit van de jongere en zijn omgeving,

in functie van een transfer van het aangeleerde, en met het oog op het realiseren of herstellen van verbinding met de thuisomgeving, vervolghulpverlening en een geslaagde terugkeer naar de maatschappij.

Daarnaast zal een deel van het aanbod voorzien worden door de gemeenschapsinstelling en de partnervoorziening samen.

Elke jongere krijgt, afhankelijk van zijn noden en levensdoelen een gericht aanbod. De intensiteit van het gegeven aanbod zal afhankelijk zijn van responsiviteitsfactoren (belemmerend en ondersteunend), niet criminogene behoeften, criminogene factoren en de spreiding hiervan over diverse levensdomeinen, en het globale risiconiveau.

Specifieke doelen

- De motivatie tot verandering is versterkt;
- Het risico op recidive is verlaagd;
- Het welzijn en de levenskwaliteit van de jongere zijn verhoogd.

---

²⁸ Vanuit de gemeenschapsinstelling kan ruim omschreven worden. Dit betekent aanbod dat in de gemeenschapsinstelling plaatsvindt maar evenzeer aanbod dat extramuraal gegeven wordt.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker
- Paramedici
- Leerkracht
- Individuele begeleider
- Begeleider
- Partnervoorzieningen en -diensten
  - Outreachende functies
  - Psychiater
  - Individuele- en contextbegeleiders van partnervoorzieningen
  - HCA-diensten
  - Drughulpverlening
  - Hulpverlening rond zedenfeiten
  - ...
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken

Activiteiten

- Afstemmen van het basis orthopedagogisch aanbod op de individuele kenmerken van de jongere;
- Jongere wordt aangemeld voor individueel en groepsaanbod op maat;
- Jongere wordt ingepland voor individueel en groepsaanbod op maat;
- Het individueel en groepsaanbod op maat wordt uitgewerkt en voorbereid;
- Het individueel en groepsaanbod op maat wordt gepland (datum bepalen, lokaal vastleggen, betrokken partijen verwittigen);
- Het individueel en groepsaanbod op maat wordt uitgevoerd;
- Over het individueel afstemmen van het basis orthopedagogisch aanbod en over het individueel en groepsaanbod op maat wordt schriftelijk teruggekoppeld in de cliëntnota's (dit betreft een gevatte beschrijving van inhoud en verloop kort na het plaatsvinden van het aanbod);
- Op elke rondetafel wordt het aanbod aan de jongere besproken en zo nodig bijgestuurd; er wordt een evaluatie van het aanbod in het handelingsplan neergeschreven en die wordt vervolgens meegenomen in het tussentijds verslag (dit betreft een genuanceerde terugkoppeling over het aanbod, gelinkt aan de vooropgestelde doelstellingen uit de oriëntatie);
- Het individueel en groepsaanbod op maat wordt over de verschillende jongeren heen gecoördineerd;
- Er wordt intensief afgestemd (live, via mail of via telefoon) tussen gemeenschapsinstelling en partnervoorziening, zowel voor als na het individueel en groepsaanbod op maat.

Middelen

- Agenda voor elke jongere;
- Overzicht van het aanbod;
- Domino.

Timing en organisatorische richtlijnen

Nadat, tijdens de tweede week van het verblijf, de eerste rondetafel heeft plaatsgevonden, wordt een jongere aangemeld voor het relevante individuele en groepsaanbod.

Er zijn specifieke lokalen beschikbaar die kunnen gereserveerd en ingezet worden voor dit aanbod. Daarnaast is er een efficiënte coördinatie mogelijk over alle lokalen en materialen heen (beamer, knutselmateriaal...). Ten slotte is er een overzicht van wie, wanneer aan welk aanbod deelneemt, zowel op het niveau van de jongere als op het niveau van het personeel.

6. Trajectoverleg

Omschrijving op basis van de procestekening

Een trajectoverleg is een georganiseerd overleg dat bedoeld is om het traject van de jongere en zijn context in regie te zetten.

Er wordt op regelmatige tijdstippen een trajectoverleg ingepland en uitgevoerd volgens een vastgelegde inhoudelijke structuur, namelijk het handelingsplan. Dit trajectoverleg vindt plaats onder leiding van de trajectcoördinator van de gemeenschapsinstelling met de jongere en de andere betrokken functies van de gemeenschapsinstelling. Afhankelijk van de concrete situatie kan dit trajectoverleg uitgebreid worden met de ouders of opvoedingsverantwoordelijken, partnervoorziening(en) en de consulent. Het is de bedoeling om samen met de jongere het handelingsplan op te volgen. Indien een jongere bij een gedeelte van het overleg niet aanwezig kan of mag zijn, moet dit gemotiveerd worden. Een jongere krijgt altijd minimaal een terugkoppeling van wat er besproken is als hij er niet bij kon of mocht zijn.

Het handelingsplan, dat vanuit de rondetafel komt, is de leidraad voor het trajectoverleg. Tijdens een trajectoverleg wordt stilgestaan bij hoe de voorbije periode verliep en waar we de komende tijd zullen op focussen. Het individueel en groepsaanbod, gericht op het bereiken van trajectmatige doelstellingen, wordt geëvalueerd en waar nodig bijgestuurd.

Het trajectoverleg vóór een rondetafel heeft als functie de komende ronde tafel voor te bereiden.

Er volgt steeds een terugkoppeling van de jongere zijn traject op het teamoverleg zodat het ganse begeleiders- en onderwijsteam op de hoogte is van de doelstellingen, het individueel en groepsaanbod op maat, en hierover binnen het desbetreffende team werkafspraken kunnen worden gemaakt. Het is de individuele begeleider die de overdracht doet naar zijn team.

Een trajectoverleg vindt minimaal maandelijks plaats. Indien nodig kan er een bijkomend trajectoverleg georganiseerd worden.

Na een eerste trajectoverleg én een gedegen risico-inschatting komt de jongere in aanmerking voor extramurale activiteiten.

Specifieke doelen

- De informatie over de voorbije periode is gedeeld met het oog op een samenhangende en consistente bejegening en aanpak;
- Een gedragen, up-to-date en bijgestuurd traject, voor en met de jongere, is uitgetekend.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker
- Paramedici
- Klastitularis/leerlingenbegeleider
- Individuele begeleider
- Consulent bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- Partnervoorziening(en)

Activiteiten

- Trajectoverleg plannen (partijen uitnodigen, lokaal voorzien...);
- Trajectoverleg voorbereiden;
- Evalueren en bijsturen van het lopende traject en het handelingsplan aanvullen (tijdens trajectoverleg);
- Werkafspraken maken (tijdens trajectoverleg);
- Informatie uit trajectoverleg terugkoppelen aan alle relevante partijen;
- Jeugdrechter en consulent contacteren en informeren in verband met de risico-inschatting rond extramurale activiteiten;
- Registreren van de extramurale toelatingen in Domino.

Middelen

- Format handelingsplan;
- Format informeren jeugdrechter en consulent rond risico-inschatting extramurale activiteiten.

Timing en organisatorische richtlijnen

Een trajectoverleg vindt maandelijks plaats. Indien nodig kan er een bijkomend trajectoverleg georganiseerd worden.

7. Verslag na rondetafel, uitgezonderd na eerste rondetafel

Omschrijving op basis van de procestekening

Elke rondetafel resulteert in een handelingsplan en elke betrokken partij krijgt een afschrift van dit handelingsplan.

Daarnaast wordt er een verslag, op basis van de rondetafel en het handelingsplan, opgemaakt en bezorgd aan de jeugdrechter, consulent van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank, jongere, ouders of opvoedingsverantwoordelijken en partnervoorziening(en). Het verslag is een weergave van de begeleidingsdoelstellingen, het daaruit voortvloeiend individueel en groepsaanbod, de samenwerkingsafspraken om deze doelstellingen te bereiken en de stappen die de jongere zet om deze doelstellingen te bereiken. Het gedrag van de minderjarige tijdens zijn verblijf wordt in het verslag beschreven voor zover dit relevant is in het licht van de geformuleerde begeleidingsdoelstellingen. De visies van de jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken moeten in het verslag duidelijk verwoord zijn. Het verslag eindigt steeds met een advies over het gewenste vervolgtraject van de jongere.

Elke betrokken functie van de gemeenschapsinstelling schrijft mee aan het verslag. Het is de trajectcoördinator die instaat voor de eindredactie alsook de kwaliteitsbewaking.

Specifieke doelen

- Alle betrokken partijen hebben een afschrift van het handelingsplan;
- De jeugdrechter en consulent heeft een gerichte terugkoppeling van de rondetafel en het handelingsplan gekregen. Op basis hiervan kan de jeugdrechter de nodige beslissingen nemen;
- De jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken en de partnervoorziening hebben de beschikking over het verslag.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker
- (Individuele) begeleider
- Leerkracht/klastitularis
- Paramedici
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- Consulent van de sociale dienst van de jeugdrechtbank
- Partnervoorziening(en)

Activiteiten

- Elke betrokken partij doet haar aanvulling in het handelingsplan;
- Er gebeurt een kwaliteitscontrole van het handelingsplan;

- Er wordt een afschrift van het handelingsplan bezorgd aan alle partijen;
- Het verslag wordt aan de jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken en de partnervoorziening(en) gegeven;
- Er wordt een verslag opgemaakt en bezorgd aan de jeugdrechter en consulent.

Middelen

- Format handelingsplan (Domino);
- Via Domino kan een verslag getrokken worden uit het handelingsplan en nota's (afhankelijk van de nieuwe structuur van Domino).

Timing en organisatorische richtlijnen

Binnen de 48 uur na de rondetafel, wordt een afschrift van het handelingsplan bezorgd aan alle partijen. Daarnaast wordt er binnen de 10 dagen na de rondetafel een verslag opgemaakt en bezorgd aan de jeugdrechter, consulent, partnervoorziening(en), jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken.

8. Engagementen na verblijf

Omschrijving op basis van de procestekening

De gemeenschapsinstelling kan, na het verblijf van een jongere, nog enkele acties ondernemen ter ondersteuning van de jongere en de toekomstige hulpverlening om de overgang van de gemeenschapsinstelling naar een (meer) open regime minder bruusk te laten verlopen. De gemeenschapsinstelling blijft tijdelijk aanspreekbaar voor de vervolghulpverlening.

- Voor partners, geëngageerd in het kader van gedeelde trajecten, is een prioritaire opname in de module time-out van 14 dagen mogelijk;
- Op vraag van de vervolghulpverlening kan de gemeenschapsinstelling zich minimaal engageren ter ondersteuning van de vervolghulpverlening. Dit engagement wordt steeds op casusniveau afgesproken en bepaald en kan contacten met alle betrokkenen inhouden;
- Contacten met de jongere in functie van nazorg (drie contactmomenten, opgenomen in de beschikking van de jeugdrechter);
- Hulpcontinuïteit verzekeren bij complexe dossiers.

Er wordt, op het einde van het verblijf, een *afrondingsplan* opgemaakt. Hierin worden het kader en de rollen of opdrachten van elke actor omschreven. In dit plan vindt men terug welke afgebakende rol of opdracht de gemeenschapsinstelling voor welke periode nog kan opnemen en op welke wijze dat gebeurt. Deze rol of opdracht kan zowel ondersteunend als begrenzend zijn.

Specifiek doel

- Naadloos traject voor de jongere na diens verblijf binnen de gemeenschapsinstelling.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker
- (Individuele) begeleider
- Leerkracht/klastitularis
- Paramedici
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- Consulente van de sociale dienst van de jeugdrechtbank
- Partnervoorziening(en)

Activiteiten

- Er worden werkafspraken gemaakt met betrekking tot de rol van de gemeenschapsinstelling na het verblijf van de jongere (live afstemming op trajectoverleg, via mail, telefonisch...);
- De werkafspraken worden neergeschreven in een afrondingsplan (dit kan ingevoegd worden in het handelingsplan);
- Registratie in Domino van de werkafspraken (bv. vermelding in priorijst).

Middelen

- Domino;
- Overzicht van de afspraken met betrekking tot het engagement van de gemeenschapsinstelling na het verblijf (minimaal – maximaal).

Timing en organisatorische richtlijnen

Op de laatste rondetafel wordt een afrondingsplan opgemaakt. Dit kan tijdens de rondetafel of kort erna via een trajectoverleg, via mail of telefonisch worden gecommuniceerd aan alle betrokken partijen.

9. Informatieoverdracht

Omschrijving op basis van de procestekening

Zoals reeds omschreven wordt er tijdens elke rondetafel informatie uitgewisseld en volgt er na elke rondetafel een verslag voor de jeugdrechter, de consulente, de partnervoorziening(en), de jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken.

Net voor de jongere daadwerkelijk vertrekt, wordt contact opgenomen met de ouders of opvoedingsverantwoordelijken, de partnervoorziening en de consulente van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank om de laatste stand van zaken en relevante informatie terug te koppelen.

De ouders of opvoedingsverantwoordelijken worden bij voorkeur live of telefonisch aangesproken. De partnervoorziening en de consulente kunnen telefonisch of via mail op de hoogte gebracht worden.

Ten slotte worden de jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken, de partnervoorziening en de consulente bevraagd met betrekking tot hun beleving van de plaatsing in functie van een tevredenheidsmeting en het formuleren van verbeterpunten.

Specifiek doel

- Naadloos traject voor de jongere na diens verblijf binnen de gemeenschapsinstelling.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker
- (Individuele) begeleider
- Leerkracht of klastitularis
- Paramedici
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- Consulente van de sociale dienst van de jeugdrechtbank
- Partnervoorziening(en)

Activiteiten

- De jongere wordt bevraagd over zijn beleving van de plaatsing;
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken worden live of telefonisch
  - geïnformeerd over de laatste stand van zaken met betrekking tot de jongere zijn verblijf
  - bevraagd over hun beleving van de plaatsing;
- Consulente wordt telefonisch of via mail
  - geïnformeerd over de laatste stand van zaken met betrekking tot de jongere zijn verblijf
  - bevraagd over hun beleving van de plaatsing;
- Partnervoorziening wordt telefonisch of via mail
  - geïnformeerd over de laatste stand van zaken met betrekking tot de jongere zijn verblijf
  - bevraagd over hun beleving van de plaatsing;
- Registratie in Domino.

Middelen

Format structurele evaluatie (per partij).

Timing en organisatorische richtlijnen

Tijdens de laatste drie dagen van een jongere zijn verblijf, worden alle partijen gecontacteerd om de laatste stand van zaken door te geven. Dit kan face to face, telefonisch of via mail gebeuren. Daarnaast worden alle partijen bevestigd over hun beleving van de plaatsing.

8.2.5 Onderwijs

1. Informatie verstrekken

Wanneer een jongere vanuit oriëntatie is doorgestroomd naar begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden leven er een heleboel vragen met betrekking tot school. Wat gebeurt er? Wat wordt er verwacht (van jongere, ouders of school)? Wie kan ik contacteren? Wat met de afspraken die waren gemaakt tijdens de oriëntatie?

Specifieke doelen

- De jongere, zijn ouders en de onderwijspartners worden op de hoogte gesteld van het onderwijsaanbod, de continuïteit die wordt nagestreefd in het aanbod, de (extra) mogelijkheden die er zijn binnen begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden en de regels die er gelden. Aan de school wordt bovendien een nieuw verblijfsattest bezorgd. *(Eén verblijfsattest voor de volledige opeenvolging van de verschillende modules.)*
- Onduidelijkheden en vragen die er leven worden beantwoord. De gewijzigde contactgegevens worden verstrekt.

Actoren

- Leerkrachten
- Onderwijstrajectcoördinator
- Jongeren
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- School
- CLB
- POT, NAFT...

Activiteiten

Het betreft hier vooral overleg waarin informatie wordt verstrekt en antwoorden worden gegeven. Dit kan ook het onderhouden van de website, brochures... betekenen.

Middelen

- Contactfiche,
- Ouder-, jongerenschoolbrochure

- Schoolreglement
- Website
- Elektronisch dossier in functie van het verblijfsattest

Timing en organisatorische richtlijnen

Dag 1

2. Informatieoverdracht vanuit de module oriëntatie²⁹

Omschrijving op basis van de procestekening

Als een jongere, na een oriëntatieperiode, toegewezen wordt aan de module begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden is het belangrijk dat het schools naadloos verder loopt. Daarom wordt er binnen de module begeleiding gestart met een overdracht van de bevindingen, afspraken en onderwijsaanbod binnen de module oriëntatie. Dit houdt in dat er een schriftelijke weerslag doorgegeven wordt die mondelinge besproken wordt. Via deze mondelinge dialoog worden de onderwijsdoelstellingen, de gemaakte afspraken met school of CLB en de benodigde contactgegevens toegelicht. Tegelijkertijd kunnen er, tijdens deze mondelinge dialoog, vragen gesteld worden. Hierdoor kan men meteen starten met het verdere onderwijsaanbod of een verdere verkenning (welke thema's kwamen niet aan bod, welke dienen nog verder uitgediept te worden, welke testings zijn relevant...), het stimuleren van de inzichten en competenties (welke criminogene domeinen springen in het oog, welke levensdoelen zijn relevant, hoe zit het met de responsiviteit?...), en kan er ingezet worden op verbinding (hoe slaan we de brug naar de context, de vervolghulpverlening, maatschappij?..).

Omwillen van de schoolvakanties, kan het voorvallen dat de verkenning van het domein school niet binnen de module oriëntatie kon plaatsvinden, waardoor deze binnen de module begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden nog moet worden aangevat.

Specifieke doelen

- Het onderwijstraject van de minderjarige sluit naadloos aan op dit van tijdens de oriëntatieperiode;
- Het onderwijstraject, binnen begeleiding, wordt vorm gegeven aan de hand van de doelstellingen rond verkenning, inzicht en competenties en verbinding die afgestemd zijn op de input vanuit de oriëntatieperiode.

Actoren

- Onderwijstrajectcoördinator gesloten oriëntatie
- Onderwijstrajectcoördinator gesloten begeleiding

Middelen

Via een checklist kan men tijdens de mondelinge dialoog nagaan wat er moet besproken worden.

---

²⁹ Dit gedeelte is gelijkaardig aan het gedeelte binnen het forensisch traject.

3. Afspraken met de school

Specifieke doelen

Het onderwijs in de gemeenschapsinstelling neemt het verstrekken van onderwijs maar tijdelijk over van de school of het project dat de jongere volgde of gaat volgen. Dit houdt niet alleen in dat relevante onderwijsdoelen, samen met de school en het CLB worden opgesteld, zoals bij de module oriëntatie beschreven, maar dat er een constante terugkoppeling is naar de school en vice versa van de school naar de gemeenschapsinstelling en de jongere en zijn ouders.

De relevante onderwijsdoelstellingen en de werkzaamheden van de leerlingen staan voorop. Maar even belangrijk is de band en de verbondenheid tussen de school, de jongere en zijn ouders.

Deze contacten met school zijn verder niet enkel van belang als de jongere de lessen volgt in de gemeenschapsinstelling, maar ook als hij vanuit de gemeenschapsinstelling lessen volgt in de school³⁰.

Actoren

- Leerkrachten of onderwijstrajectbegeleider (helicopter view)
- Jongere
- Ouders
- School
- CLB
- Werkgever

Activiteiten

- Overleg (telefonisch, maar ook face to face)
- Communicatie via bv. smartschool
- Interne dispatching en afstemming (klassenraad)
- Afspraken opvolgen (helicopter view)

Timing en organisatorische richtlijnen

Continu proces

4. Onderwijsaanbod

Een onderwijsaanbod wordt aan elke jongere verstrekt. De afspraken met school en CLB worden gecontinueerd, versterkt of aangepast. Een onderwijsaanbod in onderlinge afspraak met de school krijgt de voorkeur.

Is een dergelijke samenwerking met school (nog) niet mogelijk of wenselijk, krijgt de jongere een onderwijsaanbod op basis van lesmateriaal vanuit de gemeenschapsinstelling zelf. Ook dit is op maat van iedere leerling, vertrekkend van het niveau van het leerjaar of de graad waarin de leerling les volgt, de relevante informatie uit de anamnese enzovoort.

---

³⁰ Waar hier over school wordt geschreven wordt ook het CLB, een project, de werkgever of stageplaats bedoeld.

Specifieke doelen

Wet op de leerplicht en het recht op onderwijs respecteren

Actoren

- Leerkrachten
- Onderwijstrajectcoördinator
- Jongere
- School
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken

Activiteiten

- Lesvoorbereiding
- Individueel en klassikaal lesaanbod
- Registratie in dossier van de jongere en verslaggeving
- Beheren van lokalen en materialen
- Overleg en afstemming tussen leerkrachten
- Overleg en afstemming met de school
- Helicopter view over het aanbod voor iedere jongere, afhankelijk van de afspraken met school (Onderwijstrajectcoördinator)
- Afstemming dagprogramma op forensisch en verblijfsluit

Middelen

- Leerplannen, eindtermen en ontwikkelingsdoelen
- Didactische middelen en aangepaste lesinfrastructuur
- Elektronisch dossier
- Elektronische platform voor leerlingen (bv. smartschool)

Timing en organisatorische richtlijnen

Vanaf dag 2.

5. Klassenraad

Onderwijs gebeurt planmatig. De klassenraad is een moment van reflectie om de koers die gevaren wordt te overzien en eventueel bij te sturen. Er wordt rekening gehouden met alle gegevens: observaties en leervorderingen uit het klasgebeuren, informatie vanuit de contacten met school of vanuit het trajectoverleg.

Specifieke doelen

- Evalueren of de jongere de vooropgestelde afspraken met de school kan halen. Indien de jongere moeite heeft om de onderwijsdoelstellingen te bereiken of andere doelen zich opdringen, worden deze bijgesteld zodat hij deze alsnog bereikt;
- Informatiedeling naar gehele leerkrachtenteam;
- Input voor trajectoverleg.

Actoren

- Leerkrachten
- Onderwijstrajectcoördinator
- Jongeren
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- School
- CLB

Activiteiten

Een klassenraad is een overlegorgaan. Alle gegevens en observaties vanuit het gehele onderwijsteam worden bij elkaar gelegd en besproken tijdens een klassenraad. Dit vraagt schriftelijke voorbereiding, verslag en verdere gegevensdeling met de jongere, zijn school, CLB-medewerker, de consultant, de jeugdrechter en eventueel verdere hulpverlening.

Middelen

- Registratie-instrumenten leervorderingen
- Nota's gesprekken school
- Handelingsplan Domino

Timing en organisatorische richtlijnen

- Tweewekelijks in de module met een duur van 3 maanden
- Maandelijks in de modules met een duur van 6 of 9 maanden

*6. Informatieoverdracht***Specifieke doelen**

Verlaat de jongere de module begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden, dan worden de school en het CLB hiervan op de hoogte gesteld samen met een overdracht over het verloop van het onderwijs binnen de gemeenschapsinstelling.

Ook wanneer een andere module volgt (bv. gesloten begeleiding met een respectieve duur van 2, 5 of 7 jaar), wordt de school hiervan op de hoogte gesteld en gebeurt er een overdracht in het kader van het verderzetten van het onderwijsaanbod.

De jongeren worden betrokken in dit proces!

Actoren

- Leerkrachten
- Onderwijstrajectcoördinator
- Jongere
- Ouders of opvoedingsverantwoordelijken
- School

- CLB

Activiteiten

- Overleg (videobellen) tussen leerkrachten of onderwijstrajectcoördinatoren, CLB, leerlingbegeleiders en de leerling
- Verslagen genereren binnen elektronisch dossier
- Verslag genereren binnen elektronisch dossier afgestemd op de afspraken met de school indien de overdracht naar de externe school gebeurt

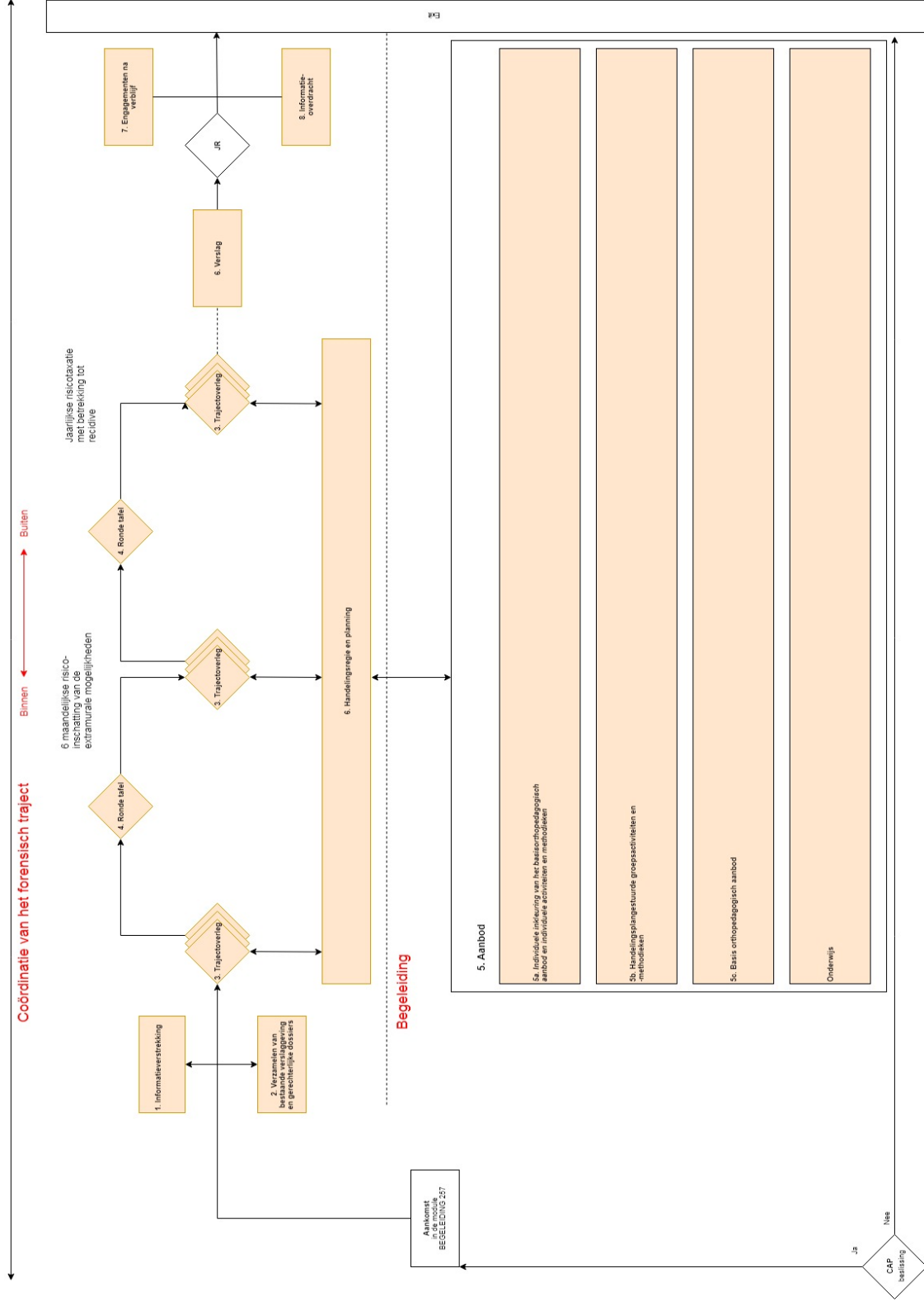
Middelen

- Sjabloon verslag school en CLB
- Bouwstenen voor een handelingsplan (in DOMINO)
- Richtlijnen overdracht *eigen* lesmateriaal.
- Sjabloon praktische zaken (bv. contactpersonen, communicatieafspraken met school...)

Timing en organisatorische richtlijnen

Dag 30

8.2.6 Procestekening: begeleiding met een respectieve duur van 2, 5 of 7 jaar

8.2.7 Procesbeschrijving: begeleiding met een respectieve duur van 2, 5 of 7 jaar

De module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar is een pedagogisch alternatief voor de figuur van de uithandengeving.

Elke jongere wordt aangemeld via het centraal aanmeldpunt. Daar wordt, op basis van de beslissing van de jeugdrechter, een toewijzing aan de module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar goedgekeurd.

1. Informatieverstrekking

Omschrijving op basis van de procestekening

Als een jongere toegewezen wordt aan de module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar dan zal aan de jongere informatie verstrekt worden over de inhoud van deze module, de werking van de instelling en zijn rechten. Daarnaast zal de beleving van de jongere bevraagd worden over de (aanleiding tot) plaatsing in de module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar.

De jongere krijgt tijdens het eerste contact ook een terugkoppeling over hoe het contact met de ouders of opvoedingsfiguren en de partnervoorziening(en) verliep. Bijkomend wordt aan de jongere meegedeeld wanneer het volgende gesprek, het eerste trajectoverleg en de eerste rondetafel zullen plaatsvinden.

De ouders of opvoedingsfiguren van de jongere worden geïnformeerd over de werking van de instelling, de module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar, het welzijn van hun kind en hun rechten. Bijkomend krijgen de ouders of opvoedingsfiguren de ruimte om hun beleving te schetsen en worden zij uitgenodigd om aan te sluiten op de eerste rondetafel.³¹

We beogen een actieve en ondersteunde participatie van de jongere en zijn ouders of opvoedingsfiguren met de bedoeling om samen te kijken wat er mogelijk is en welke stappen in de begeleiding gezet zullen worden.

Indien er partnervoorzieningen betrokken zijn, worden zij ingelicht. Bijkomend worden zij uitgenodigd om aan te sluiten op het eerste trajectoverleg en de eerste rondetafel die in de loop van de 3de maand verblijf plaatsvinden.

De consulent van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank wordt via telefoon of mail geïnformeerd over de module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar. Bijkomend wordt hij uitgenodigd op de eerste rondetafel.

---

³¹ Meerderjarigen hebben het recht te weigeren dat ouders of opvoedingsfiguren betrokken worden.

Specifieke doelen

- Alle betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsfiguren, partnervoorziening(en) en consulent) zijn op de hoogte over de toewijzing van de jongere aan de module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar;
- Alle betrokken partijen weten wat een module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar inhoudt alsook hoe aan een traject vorm wordt gegeven;
- De jongere en zijn ouders of opvoedingsfiguren zijn beluisterd rond hun beleving met betrekking tot de plaatsing. Deze inbreng wordt meegenomen naar de fase van informatieverzameling;
- Er is samen met de jongere, zijn ouders of opvoedingsfiguren en partnervoorziening(en) gekeken welke eerste stappen in de begeleiding gezet zullen worden;
- De jongere, partnervoorziening(en) en consulent zijn uitgenodigd op het eerste trajectoverleg;
- Alle betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsfiguren, partnervoorziening(en) en consulent) zijn uitgenodigd op de eerste rondetafel die in de loop van de derde maand van het verblijf plaatsvindt;
- Alle betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsfiguren) zijn actief geïnformeerd over hun rechten.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker
- Individuele begeleider
- Leerlingbegeleider
- Ouders of opvoedingsfiguren
- Private partnervoorziening(en)
- Consulent van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank

Activiteiten

- Er wordt een datum vastgelegd voor het eerste trajectoverleg en de eerste rondetafel;
- Het eerste trajectoverleg en de eerste rondetafel worden gepland;
- Er wordt een concreet voorstel uitgewerkt voor de volgende rondetafels (doorheen gans het verblijf);
- De consulent van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank wordt geïnformeerd over de module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar en uitgenodigd voor het eerste trajectoverleg en de eerste rondetafel via telefoon of mail;
- De ouders of opvoedingsfiguren worden telefonisch en schriftelijk geïnformeerd over de module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar, uitgenodigd voor de rondetafel en actief geïnformeerd rond hun rechten;

- De ouders of opvoedingsfiguren worden beluisterd rond hun beleving met betrekking tot de plaatsing en het toegelichte aanbod;
- De partnervoorzieningen worden, indien deze er zijn, geïnformeerd over de module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar en uitgenodigd voor het eerste trajectoverleg en de eerste rondetafel via telefoon of mail;
- De jongere wordt live geïnformeerd over de module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar, uitgenodigd voor het eerste trajectoverleg en de eerste rondetafel en actief geïnformeerd over zijn rechten;
- De jongere wordt beluisterd omtrent zijn eerste beleving met betrekking tot de plaatsing en het toegelichte aanbod;
- De jongere wordt op de hoogte gebracht van het feit dat er een overdracht van informatie tussen de verschillende modules zal plaatsvinden;
- De contacten die plaatsvonden, worden geregistreerd in Domino;
- Indien nodig wordt gezorgd voor de aanwezigheid van een (telefonische) tolk.

Middelen

- Een informatiebrochure, op maat van iedere actor (jongere, zijn ouders of opvoedingsfiguren, partnervoorziening(en) en consulent), die kan afgegeven, opgestuurd of gemaild worden. In deze brochure wordt de inhoud en vormgeving van een module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar toegelicht;
- Een checklist om op te volgen of alle partijen geïnformeerd zijn en wie wel of niet kan aansluiten op de eerste rondetafel;
- Tablets.

Timing en organisatorische richtlijnen

Het informeren en beluisteren van alle relevante partijen start op de eerste dag na de binnenkomst van de jongere. Er wordt gebruik gemaakt van face-to-facecontacten, telecommunicatie en mailberichten.

2. Informatieverzameling

Omschrijving op basis van de procestekening

Wanneer een jongere toegewezen wordt aan de module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar, is het belangrijk dat er een overdracht van informatie plaatsvindt tussen de huidige module en de voorgaande module (waar de jongere het laatst geplaatst was). Er wordt gestart vanuit het dossier van de voorgaande module(s). Vervolgens wordt er een gesprek gepland tussen de multidisciplinaire teams van de huidige en de voorgaande module om dieper in te gaan op de

verslaggeving. De nieuwe informatie vanuit de sociale dienst bij de jeugdrechtbank, de jeugdrechtbank en het parket wordt opgevraagd.

Het multidisciplinaire team verzamelt de nodige informatie (verslaggeving voorgaande module, contacten met betrokken partijen, observaties) ter voorbereiding van het eerste trajectoverleg en structureert deze in een aanzet tot een handelingsplan. Vertrekkende van de drie generieke doelen van elke begeleidingsmodule (verkenning, vergroten van inzicht en competenties en realiseren van verbinding en transfer) wordt voorbereid welke activiteiten en welk aanbod op de verschillende handelingsniveaus (cf. 3.3.1) zinvol zijn om mee te nemen naar de afstemming tijdens de rondetafel. De focus op de drie generieke doelen is dynamisch – ze zijn afwisselend dominant - en verschuift doorheen het traject, afhankelijk van de geldende behoeften en doelstellingen.

Indien er een partnervoorziening actief is in het traject worden er samenwerkingsafspraken gemaakt. Indien er geen partnervoorziening in beeld is, bevragen we de consulent omtrent mogelijke kandidaten. Welke partnervoorziening zou relevant zijn, rekening houdende met de informatie uit de voorgaande module, en kan hij een aanmelding doen bij deze partnervoorziening, na goedkeuring door de jeugdrechter?

Specifieke doelen

- Het multidisciplinair team van de module begeleiding met een duur van respectievelijk 2, 5 of 7 jaar kent de feitelijke gegevens, de hypothesen en doelstellingen vanuit de voorgaande module(s);
- Het multidisciplinair team kent de gegevens vanuit de sociale dienst bij de jeugdrechtbank, de jeugdrechtbank en het parket;
- De verzamelde informatie is gestructureerd in een aanzet tot handelingsplan;
- Er is, in de aanzet tot handelingsplan, vertrekkende van de drie generieke doelen, een eerste voorstel neergeschreven aangaande welke activiteiten en welk aanbod op de verschillende handelingsniveaus zinvol zijn;
- De aanzet tot handelingsplan geldt als vertrekpunt tijdens de rondetafel zodat er ruimte is om een samenwerkingsrelatie tussen alle partijen te installeren;
- Er zijn samenwerkingsafspraken gemaakt tussen de gemeenschapsinstelling en de partnervoorziening(en).

Actoren

- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog) van de voorgaande module (begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden, of oriëntatie)
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog) van de module begeleiding met een respectieve duur van 2, 5 of 7 jaar
- Contextwerker van de voorgaande module (begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden, of oriëntatie)
- Contextwerker van de module begeleiding met een respectieve duur van 2, 5 of 7 jaar

- Individuele begeleider van de voorgaande module (begeleiding met een respectieve duur van 3, 6 of 9 maanden, of oriëntatie)
- Individuele begeleider van de module begeleiding met een respectieve duur van 2, 5 of 7 jaar
- Leerlingbegeleider of klastitularis van de voorgaande module
- Aanspreekpunt leer-werk traject van de module begeleiding met een respectieve duur van 2, 5 of 7 jaar
- Jongere
- Paramedici op indicatie
- Ouders of opvoedingsfiguren
- Partnervoorziening(en)
- Consulent van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank
- Jeugdrechtbank
- Parket

Activiteiten

- De verslaggeving vanuit de voorgaande module(s) wordt opgevraagd;
- De verslaggeving vanuit de voorgaande module wordt door het multidisciplinair team van de module begeleiding met een respectieve duur van 2, 5 of 7 jaar doorgenomen;
- Het gesprek tussen de vertegenwoordigers van beide multidisciplinaire teams wordt gepland;
- Het gesprek tussen de vertegenwoordigers van beide multidisciplinaire teams vindt plaats;
- De eigen notities, vanuit de overdracht, worden bij de verslaggeving gevoegd;
- Er vindt een gesprek met de consulent plaats;
- Het dossier van de jongere wordt bij de jeugdrechtbank opgevraagd;
- Het dossier van de jongere wordt bij het parket opgevraagd;
- Indien er geen partnervoorziening in beeld is, bevragen we de consulent omtrent mogelijke kandidaten. Welke partnervoorziening(en) zou(den) relevant zijn, en kan hij een aanmelding doen bij deze partnervoorzieningen?;
- Er worden eerste samenwerkingsafspraken gemaakt tussen de partnervoorziening(en) en de gemeenschapsinstelling;
- Er vinden individuele activiteiten of gesprekken met de jongere en met zijn haar ouders of opvoedingsfiguren plaats;
- De informatie vanuit de contacten met alle betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsfiguren, partnervoorziening(en) en consulent van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank) wordt bij de relevante informatie gevoegd;

- Er worden observatienota's bijgehouden;
- Alle relevante informatie wordt gestructureerd en ondergebracht in een eerste aanzet tot handelingsplan.

Middelen

- Format of checklist voor het gesprek tussen beide multidisciplinaire teams
- Domino
- Format voor gerichte observatienota's

Timing en organisatorische richtlijnen

Het gesprek tussen beide multidisciplinaire teams, dat zo snel mogelijk na de opname in de module zal plaatsvinden, wordt gepland. Het gesprek kan gestructureerd worden aan de hand van een checklist en kan plaatsvinden aan de hand van videobellen.

Vooraleer het gesprek plaatsvindt, neemt het multidisciplinair team dat instaat voor de module begeleiding met een respectieve duur van 2, 5 of 7 jaar, de verslagen door om gerichte vragen te kunnen stellen. Na het gesprek worden de relevante notities van het multidisciplinair team bijgevoegd aan de verslagen.

Alle verkregen informatie (verslaggeving, contacten met betrokken partijen, observatienota's...) wordt besproken tijdens een trajectoverleg en wordt ondergebracht in een aanzet tot handelingsplan.

3. Trajectoverleg

Omschrijving op basis van de procestekening

Een trajectoverleg is een georganiseerd overleg dat bedoeld is om het traject van de jongere en zijn context in regie te zetten.

Er wordt op regelmatige tijdstippen een trajectoverleg ingepland en uitgevoerd volgens een vastgelegde inhoudelijke structuur, namelijk het handelingsplan. Dit trajectoverleg vindt plaats onder leiding van de trajectcoördinator van de gemeenschapsinstelling met de jongere en de andere betrokken functies van de gemeenschapsinstelling. Afhankelijk van de concrete situatie kan dit trajectoverleg uitgebreid worden met de ouders of opvoedingsfiguren, partnervoorziening(en) en de consulent. Het is de bedoeling om samen met de jongere het handelingsplan op te volgen. Indien een jongere bij een gedeelte van het overleg niet aanwezig kan of mag zijn, moet dit gemotiveerd worden. Een jongere krijgt altijd minimaal een terugkoppeling van wat er besproken is als hij er niet bij kon of mocht zijn.

Trajectoverleggen worden aangestuurd door rondetafels. Tijdens een rondetafel worden de grote lijnen van een traject uitgezet aan de hand van doelstellingen. Trajectoverleggen gaan de acties die voortvloeien uit de op een rondetafel geformuleerde doelstellingen evalueren en bijsturen. Bij elk trajectoverleg wordt stilgestaan bij hoe de voorbije periode verliep en waar we de komende tijd zullen op focussen. Het individueel en groepsaanbod, gericht op het bereiken van trajectmatige

doelstellingen, wordt geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. Het laatste trajectoverleg vóór een rondetafel heeft ook als functie de komende rondetafel voor te bereiden.

De trajectoverleggen die voorafgaan aan de éérste rondetafel, krijgen een enigszins andere invulling. Deze eerste trajectoverleggen hebben als doelstelling de eerste rondetafel voor te bereiden. Zo wordt (1) de relevante informatie samengebracht en gestructureerd en (2) wordt de visie van de verscheidene betrokken partijen (jongere, professionals gemeenschapsinstelling, consulent, partnervoorziening(en), ouders of opvoedingsfiguren), al dan niet live, ingebracht. Vervolgens wordt er gezamenlijk een voorstel geformuleerd dat zal naar voor gebracht worden tijdens de eerste rondetafel. Niettemin kunnen reeds afspraken gemaakt worden over de eerste stappen die zullen gezet worden in afwachting van het *formeel bekrachtigen van het uitgetekende traject* op de rondetafel.

Er volgt steeds een terugkoppeling van de jongere zijn traject op het teamoverleg zodat het ganse begeleiders- en onderwijsteam op de hoogte is van de doelstellingen en het individueel en groepsaanbod op maat, en hierover binnen het desbetreffende team werkafspraken kunnen worden gemaakt. Het is de individuele begeleider of het aanspreekpunt leer-werktraject die/dat de overdracht doet naar zijn team.

Een trajectoverleg vindt minimaal maandelijks plaats. Indien nodig kan er een bijkomend trajectoverleg georganiseerd worden.

Specifieke doelen

TRAJECTOVERLEG(GEN) VÓÓR DE EERSTE RONDETAfel

- De visie van de verscheidene betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsfiguren, partnervoorziening(en) en consulent) is gehoord;
- De informatie verzameld vóór de huidige plaatsing, de informatie vanuit de contacten met de betrokken partijen en de observaties zijn gedeeld en gestructureerd in een 'aanzet tot handelingsplan';
- Een voorstel tot een gedragen en up-to-date traject, voor en met de jongere, is uitgetekend;
- Er zijn afspraken over de eerste stappen die gezet zullen worden in afwachting van de eerste rondetafel.

TRAJECTOVERLEG(GEN) NA DE EERSTE RONDETAfel

- De informatie over de voorbije periode is gedeeld met het oog op een samenhangende en consistente bejegening en aanpak;
- De visie van de verscheidene betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsfiguren, partnervoorziening(en) en consulent) is gehoord;
- Er is een gedragen, up-to-date en bijgesteld traject, voor en met de jongere, uitgetekend en dit vinden we terug in het handelingsplan.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker
- Individuele begeleider
- Aanspreekpunt leer-werk traject
- Paramedici op indicatie
- Consulent bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank op indicatie
- Ouders of opvoedingsfiguren op indicatie
- Partnervoorziening(en) op indicatie

Activiteiten

- Trajectoverleg(gen) plannen (partijen uitnodigen, lokaal voorzien...);
- Alle relevante informatie wordt, ter voorbereiding van het trajectoverleg, gestructureerd en ondergebracht in een eerste aanzet tot handelingsplan;
- Er vindt een trajectoverleg, ter voorbereiding van de eerste rondetafel, plaats;
- Er wordt, tijdens het trajectoverleg ter voorbereiding van de eerste rondetafel, een eerste voorstel gedaan over welke acties en welk aanbod zinvol zouden zijn, en deze worden neergeschreven in een eerste aanzet tot handelingsplan;
- Het lopende traject wordt geëvalueerd en bijgestuurd;
- Het handelingsplan wordt aangevuld (tijdens het trajectoverleg);
- Er worden werkafspraken gemaakt (tijdens het trajectoverleg);
- Informatie uit het trajectoverleg wordt teruggekoppeld aan alle relevante partijen.

Middelen

- Format handelingsplan;
- Documenten ter voorbereiding van het trajectoverleg;
- Format voor gerichte observatienota's.

Timing en organisatorische richtlijnen

Een trajectoverleg vindt minstens maandelijks plaats. Indien nodig kan er een bijkomend trajectoverleg georganiseerd worden.

4. Rondetafel

Omschrijving op basis van de procestekening

Er vindt op vastgelegde tijdstippen een ronde tafel plaats onder gespreksleiding van de trajectcoördinator van de gemeenschapsinstelling waarbij de minimale verwachting is dat de jongere, de ouders of opvoedingsfiguren³², de partnervoorziening(en) en andere betrokken professionals van de gemeenschapsinstelling aanwezig zijn. Deze rondetafels vallen op vaste momenten zodat het tijdig duidelijk is wanneer de betrokken partijen samenkomen.

De consulent neemt in elk geval deel aan de rondetafels bij aanvang en beëindiging van het verblijf van de jongere in de gemeenschapsinstelling. De noodzakelijke aanwezigheid van de consulent op andere rondetafels wordt per casus bepaald in overleg met alle belanghebbenden.

De eerste rondetafel resulteert in een handelingsplan en is inhoudelijk verschillend van de daaropvolgende rondetafels. De aanzet tot handelingsplan wordt als leidraad doorheen deze eerste rondetafel gebruikt. Het eerste deel betreft een informatiedeling tussen de verschillende partijen. Er wordt stilgestaan bij de risicotaxatie, de daaruit voortvloeiende doelstellingen, de eerste contacten met de jongere, zijn ouders of opvoedingsfiguren, de partnervoorziening(en) en de consulent, verslaggeving vanuit de voorgaande module(s) en de eerste observatienota's. Tijdens het tweede deel van de rondetafel wordt, samen met alle partijen, concreet afgesproken welke klemtonen op vlak van activiteiten en aanbod op de verschillende handelingsniveaus gelegd worden en wie wat doet gelet op de drie generieke doelen (verkenning, vergroten van inzicht en competenties, en realiseren van verbinding transfer). De focus op de drie generieke doelen is dynamisch – ze zijn afwisselend dominant - en verschuift doorheen het traject van een jongere afhankelijk van de geldende behoeften en doelstellingen.

Inhoudelijk vertrekt een rondetafel steeds van de vraag wat een jongere nodig heeft en ambieert met het oog op zijn toekomstperspectief rekening houdend met de perspectieven van alle betrokken actoren. Dit uitgangspunt genereert een aantal bijkomende vragen.

- Waar moeten en willen de jongere, en zijn ouders of opvoedingsfiguren, aan werken in functie van hervulpreventie en verbetering van levenskwaliteit? Welke activiteiten en welk aanbod op de verschillende handelingsniveaus sluiten het best aan bij de individuele kenmerken van de jongere en zijn ouders of opvoedingsfiguren?
- Wie is het best geplaatst om die activiteiten of dat aanbod in handen te nemen? Welke werkpunten pakt de gemeenschapsinstelling prioritair aan? Aan welke werkpunten komt een partnervoorziening tijdens het verblijf in de gemeenschapsinstelling tegemoet? Welke werkpunten pakt de gemeenschapsinstelling samen met de partnervoorziening aan? Welke werkpunten kunnen wachten en eventueel in het kader van vervolghulp worden behandeld?

Tijdens de volgende rondetafel(s) wordt het traject van de jongere, via het handelingsplan, opgevolgd, en wordt er stilgestaan bij: Waar staat men? Wat lukt? Wat lukt niet? Wat is bereikt? Duiken er elementen op die het traject doen veranderen van koers?

---

³² Meerderjarigen hebben het recht te weigeren dat ouders en opvoedingsfiguren betrokken worden.

Wanneer een rondetafel heeft plaatsgevonden, wordt een afschrift van het handelingsplan aan alle partijen en aan de jeugdrechter bezorgd.

Het daadwerkelijk deelnemen aan activiteiten buiten de instelling, zowel individueel als in groep, wordt altijd voorafgegaan door een inschatting van risico's en van de verwachte hanteerbaarheid van eventuele risicosituaties, zowel ten aanzien van het individu als ten aanzien van de groep. Deze risico-inschatting wordt gepresenteerd en besproken op de rondetafel.

Volgende factoren worden bij de risicotaxatie met betrekking tot deelname aan extramurale activiteiten uitdrukkelijk in overweging genomen:

Op individueel vlak

- de aard van het misdrijf waarvoor de jongere vervolgd wordt
- gedrag en houding: mate van medewerking aan de begeleiding en aanvaarding van toezicht, sociale vaardigheden, gewelddadigheid
- cognitieve mogelijkheden: intelligentie, probleeminzicht, zelfkennis
- emotieregulatie: mate van impulsiviteit, stemmingsschommelingen, zelfcontrole
- middelenmisbruik: drugs, alcohol...
- stresserende gebeurtenissen: bv. plotse dood van familielid, breuk met een vriend(in)...
- toekomst- of uitstroomperspectief
- evaluatie van het individueel traject aan de hand van het handelingsplan
- voorafgaande ervaringen met uitstappen

Ten aanzien van de groep

- de aanwezige groepsdynamiek; de kans op onderlinge conflicten of coalitievorming
- de groepsgrootte
- het groepsklimaat: constructief versus negativistisch of destructief
- de houding van de groep ten opzichte van de begeleiding
- voorafgaande ervaringen met en kennis van de groep door de begeleiders

Met betrekking tot de aard en de kenmerken van de uitstap zelf

- mogelijkheden om consistent toezicht en overzicht te houden
- de mate van structurering van de activiteit
- contactrisico met en bereikbaarheid van slachtoffer(s).

Jaarlijks wordt de taxatie van het recidiverisico (op dezelfde manier als tijdens de oriëntatie) herhaald. De resultaten van deze risicotaxatie worden op de rondetafel gepresenteerd.

Specifieke doelen

- De betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsfiguren, partnervoorziening(en), consulent en professionals vanuit de gemeenschapsinstelling) kennen elkaars informatie en standpunten;
- Er is een participatieve basishouding en de betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsfiguren, partnervoorziening(en), consulent en professionals vanuit de gemeenschapsinstelling) komen tot een samenwerkingsrelatie;
- Het traject binnen de module begeleiding met een respectieve duur van 2, 5 of 7 jaar heeft vorm gekregen

- aan de hand van de doelstellingen rond verkenning, vergroten van inzicht en competenties en realiseren van verbinding en transfer die afgestemd zijn op de input vanuit de verslaggeving en
- doordat er rekening gehouden werd met de input van alle betrokken partijen (jongere, ouders of opvoedingsfiguren, partnervoorziening(en), consulent en professionals vanuit de gemeenschapsinstelling).

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker of individuele begeleider of aanspreekpunt leer-werktraject (op maat van jongere)
- Consulent van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank
- Ouders of opvoedingsfiguren
- Partnervoorziening (en)
- Jeugdhulpregie (op indicatie)

Activiteiten

- De rondetafels worden gepland (tijdstip vastleggen, iedereen uitnodigen, lokaal reserveren...);
- De rondetafel vindt plaats;
- Het traject wordt vastgelegd en omschreven in een handelingsplan;
- Er wordt een afschrift van het handelingsplan aan de betrokken partijen bezorgd;
- Er wordt een afschrift van het handelingsplan aan de jeugdrechter bezorgd;
- Indien een partij niet aanwezig kan zijn tijdens de rondetafel, wordt deze op voorhand actief bevestigd zodat de ideeën, standpunten en bezorgdheden van deze partij meegenomen kunnen worden naar de rondetafel;
- Indien een partij niet aanwezig kon zijn tijdens de rondetafel, wordt deze geïnformeerd over wat er uit de rondetafel is voortgekomen;
- De samenwerking tussen de jongere, zijn ouders of opvoedingsfiguren en de professionele hulpverleners wordt bevestigd en versterkt doordat er rekening gehouden wordt met de doelstellingen, oplossingen en acties die door de hen worden ingebracht (participatieve basishouding);
- Jeugdrechter en consulent worden gecontacteerd en geïnformeerd in verband met de risico-inschatting aangaande deelname aan extramurale activiteiten;
- De extramurale toestemmingen worden geregistreerd in Domino;
- Jaarlijks wordt de taxatie van het recidiverisico herhaald en gepresenteerd op de rondetafel.

Middelen

- Format handelingsplan (Domino).
- Format informeren jeugdrechter/consulent rond risico-inschatting extramurale activiteiten.

Timing en organisatorische richtlijnen

De eerste rondetafel wordt gepland na 3 maanden verblijf. Vervolgens vindt er om de 6 maanden een rondetafel, en jaarlijks een herhaling van de taxatie van het recidiverisico plaats.

5. Aanbod

Omschrijving op basis van de procestekening

Het aanbod krijgt vorm tijdens de rondetafel en wordt weergegeven in het handelingsplan. Niettemin start het aanbod op dag 1 van de jongere zijn verblijf en evolueert dit aanbod doorheen zijn verblijf.

Bovenop het basis orthopedagogisch aanbod, wordt tijdens de opeenvolgende trajectoverleggen en rondetafels een aanbod op maat van de individuele jongere en zijn context uitgetekend. Dit aanbod op maat wordt weergegeven en opgevolgd in het handelingsplan, en evolueert doorheen het verblijf van de jongere.

De doelstellingen, werkpunten en acties, in de eerste plaats gericht op hervulpreventie en verbetering van levenskwaliteit, worden bepaald tijdens de rondetafel.

Op de rondetafel wordt ook beslist welke bijkomende acties of methodieken ingezet worden om een antwoord te bieden op niet criminogene behoeften die aandacht vereisen, en bemoeilijkende factoren (belemmerende responsiviteit) bij de jongere en zijn ouders of opvoedingsfiguren. Deze bijkomende acties en methodieken worden opgenomen in het handelingsplan.

De diverse actoren geven vanuit hun expertise vorm aan één samenhangend aanbod vertrekkend vanuit de doelstellingen, werkpunten en acties geformuleerd in het handelingsplan. Het aanbod bestaat uit componenten die inzetten op verkenning, vergroten van inzicht en competenties, en realiseren van verbinding en transfer.

Het aanbod wordt georganiseerd op 3 niveaus (zie ook 3.3.1.)

- Basisklimaatniveau
- Groepsniveau
- Individueel niveau

Daarnaast kunnen we het aanbod opdelen in wie doet wat en waar (op de as intramuraal – extramuraal)

- Aanbod in de gemeenschapsinstelling door de gemeenschapsinstelling
- Aanbod dat door gemeenschapsinstelling en de partnervoorziening samen georganiseerd wordt
- Aanbod vanuit de gemeenschapsinstelling door een partnervoorziening

- Aanbod bij de partnervoorziening door de partnervoorziening

Het aanbod dat door de gemeenschapsinstelling voorzien wordt, zal zich hoofdzakelijk focussen op het delictgericht werken. Hierbinnen wordt aandacht besteed aan de criminogene noden, levensdoelen alsook responsiviteit.

Het aanbod van de partners kan ingezet worden:

- bij thema's of noden die criminogeen zijn;
- bij thema's of noden die niet criminogeen zijn;
- bij thema's die verband houden met de specifieke responsiviteit van de jongere en zijn omgeving, in functie van een transfer van het aangeleerde, en met het oog op het realiseren of herstellen van verbinding met de thuisomgeving, vervolghulpverlening en een geslaagde terugkeer naar de maatschappij.

Daarnaast zal een deel van het aanbod voorzien worden door de gemeenschapsinstelling en de partnervoorziening samen.

Elke jongere krijgt, afhankelijk van zijn noden en levensdoelen een gericht aanbod. De intensiteit van het gegeven aanbod zal afhankelijk zijn van responsiviteitsfactoren (belemmerend en ondersteunend), niet criminogene behoeften, criminogene factoren en de spreiding hiervan over diverse levensdomeinen, en het globale risiconiveau.

Specifieke doelen

- De motivatie tot verandering is versterkt;
- Het risico op recidive is verlaagd;
- Het welzijn en de levenskwaliteit van de jongere zijn verhoogd.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker
- Paramedici
- Individuele begeleider
- Begeleider
- Partnervoorziening(en)
- Ouders of opvoedingsfiguren

Activiteiten

- Afstemmen van het basis orthopedagogisch aanbod op de individuele kenmerken van de jongere;
- Jongere wordt aangemeld voor individueel en groepsaanbod op maat;

- Jongere wordt ingepland voor individueel en groepsaanbod op maat;
- Het individueel en groepsaanbod op maat wordt uitgewerkt en voorbereid;
- Het individueel en groepsaanbod op maat wordt gepland (datum bepalen, lokaal vastleggen, betrokken partijen verwittigen);
- Het individueel en groepsaanbod op maat wordt uitgevoerd;
- Over het individueel afstemmen van het basis orthopedagogisch aanbod en over het individueel en groepsaanbod op maat wordt schriftelijk teruggekoppeld in de cliëntnota's (dit betreft een gevatte beschrijving van inhoud en verloop kort na het plaatsvinden van het aanbod);
- Op elke rondetafel wordt het aanbod aan de jongere besproken en zo nodig bijgestuurd; er wordt een evaluatie van het aanbod in het handelingsplan neergeschreven en die wordt vervolgens meegenomen in het tussentijds verslag (dit betreft een genuanceerde terugkoppeling over het aanbod, gelinkt aan de vooropgestelde doelstellingen uit de oriëntatie);
- Het individueel en groepsaanbod op maat wordt over de verschillende jongeren heen gecoördineerd;
- Er wordt intensief afgestemd (live, via mail of via telefoon) tussen gemeenschapsinstelling en partnervoorziening, zowel voor als na het individueel en groepsaanbod op maat.

Middelen

- Agenda voor elke jongere;
- Overzicht van het aanbod;
- Domino.

Timing en organisatorische richtlijnen

Na elk trajectoverleg of elke rondetafel zal, voor en met de jongere, het relevante aanbod geoperationaliseerd worden.

Een planningsteam zorgt voor een goede toeleiding naar het gewenste aanbod. Dit team maakt ook een overzicht van wie, wanneer aan welk aanbod deelneemt, zowel op het niveau van de jongere als op het niveau van het personeel.

Er zijn specifieke lokalen beschikbaar die kunnen gereserveerd en ingezet worden voor het aanbod. Daarnaast is er een efficiënte verdeling en matching mogelijk van de beschikbare hulpmiddelen over alle lokalen en materialen (beamer, knutselmateriaal...) heen.

6. Verslag

Omschrijving op basis van de processteekening

Elke rondetafel resulteert in een handelingsplan en elke betrokken partij krijgt een afschrift van dit handelingsplan.

Daarnaast wordt er een verslag, op basis van de rondetafel en het handelingsplan, opgemaakt en bezorgd aan de jeugdrechter, consulent van sociale dienst bij de jeugdrechtbank, jongere, ouders of opvoedingsfiguren en partnervoorziening(en). Het verslag is een weergave van de begeleidingsdoelstellingen, het daaruit voortvloeiend individueel en groepsaanbod, de samenwerkingsafspraken om deze doelstellingen te bereiken en de mate waarin de afgesproken doelstellingen gerealiseerd zijn. Het gedrag van de jongere tijdens zijn verblijf wordt in het verslag beschreven voor zover dit relevant is in het licht van de geformuleerde begeleidingsdoelstellingen. De visies van de jongere en zijn ouders of opvoedingsfiguren moeten in het verslag duidelijk verwoord zijn.

Elke betrokken functie van de gemeenschapsinstelling schrijft mee aan het verslag, het is de trajectcoördinator die instaat voor de eindredactie alsook de kwaliteitsbewaking.

Specifieke doelen

- Alle betrokken partijen hebben een afschrift van het handelingsplan;
- De jeugdrechter en consulent hebben een gerichte terugkoppeling (in de vorm van een verslag) van de rondetafel en het handelingsplan gekregen. Op basis hiervan kan de jeugdrechter de nodige beslissingen nemen;
- De jongere, zijn ouders of opvoedingsfiguren en de partnervoorziening(en) hebben de beschikking over het verslag.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker
- (Individuele) begeleider
- Aanspreekpunt leer-werktraject
- Paramedici
- Ouders of opvoedingsfiguren
- Consulent van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank
- Partnervoorziening(en)

Activiteiten

- Elke betrokken partij doet haar aanvulling in het handelingsplan;
- Er gebeurt een kwaliteitscontrole van het handelingsplan;

- Er wordt een afschrift van het handelingsplan bezorgd aan alle partijen;
- Het verslag wordt aan de jongere, zijn ouders of opvoedingsfiguren en de partnervoorziening(en) gegeven;
- Er wordt een verslag opgemaakt en bezorgd aan de jeugdrechter en consulent.

Middelen

- Format handelingsplan (Domino);
- Via Domino kan een verslag getrokken worden uit het handelingsplan of nota's (afhankelijk van de nieuwe structuur van Domino).

Timing en organisatorische richtlijnen

Binnen de 48 uur, na de rondetafel, wordt een afschrift van het handelingsplan bezorgd aan alle partijen. Daarnaast wordt er binnen de 10 dagen na de rondetafel een verslag opgemaakt en bezorgd aan de jeugdrechter, consulent, partnervoorziening(en), jongere en zijn ouders of opvoedingsfiguren.

7. Engagementen na verblijf

Omschrijving op basis van de procestekening

Er wordt, op het einde van het verblijf, een *afrondingsplan* opgemaakt. Hierin wordt het kader en de rollen of opdrachten van elke actor omschreven en vindt men terug welke afgebakende rol of opdracht de gemeenschapsinstelling voor welke periode nog kan opnemen en de wijze waarop dat gebeurt. Deze rol of opdracht kan zowel ondersteunend als begrenzend zijn.

Specifiek doel

- Naadloos traject voor de jongere na diens verblijf binnen de gemeenschapsinstelling.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker
- (Individuele) begeleider
- Aanspreekpunt leer-werktraject
- Paramedici op indicatie
- Ouders of opvoedingsfiguren
- Consulent van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank
- Partnervoorziening(en)

Activiteiten

- Er worden werkafspraken gemaakt met betrekking tot de rol of opdracht van de gemeenschapsinstelling na het verblijf van de jongere (live afstemming op trajectoverleg, via mail, telefonisch...);
- De werkafspraken worden neergeschreven in een afrondingsplan (dit kan ingevoegd worden in het handelingsplan);
- Registratie in Domino van de werkafspraken (bv. vermelding in priorijst).

Middelen

- Domino;
- Overzicht van de afspraken met betrekking tot het engagement van de gemeenschapsinstelling na het verblijf (minimaal – maximaal).

Timing en organisatorische richtlijnen

Op de laatste rondetafel wordt een afrondingsplan opgemaakt. Dit kan tijdens de rondetafel of kort erna via een trajectoverleg, via mail of telefonisch worden gecommuniceerd aan alle betrokken partijen.

*8. Informatieoverdracht***Omschrijving op basis van de procestekening**

Zoals reeds omschreven, wordt tijdens elke rondetafel informatie uitgewisseld en volgt na elke rondetafel een verslag voor de jeugdrechter, de consulent, de partnervoorziening(en), de jongere en zijn ouders of opvoedingsfiguren.

Net voor de jongere daadwerkelijk vertrekt, wordt contact opgenomen met de ouders of opvoedingsfiguren, de partnervoorziening en de consulent van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank om de laatste stand van zaken en relevante informatie terug te koppelen.

De ouders of opvoedingsfiguren worden bij voorkeur live of telefonisch aangesproken. De partnervoorziening en de consulent kunnen telefonisch of via mail op de hoogte gebracht worden.

Ten slotte worden de jongere, zijn ouders of opvoedingsfiguren, de partnervoorziening en de consulent bevraagd met betrekking tot hun beleving van de plaatsing in functie van een tevredenheidsmeting en het formuleren van verbeterpunten.

Specifiek doel

- Naadloos traject voor de jongere na diens verblijf binnen de gemeenschapsinstelling.

Actoren

- Jongere
- Trajectcoördinator (psycholoog/pedagoog)
- Contextwerker
- (Individuele) begeleider
- Aanspreekpunt leer-werktraject
- Paramedici
- Ouders of opvoedingsfiguren
- Consulente van de sociale dienst van de jeugdrechtbank
- Partnervoorziening(en)

Activiteiten

- De jongere wordt bevestigd over zijn beleving van de plaatsing;
- Ouders of opvoedingsfiguren worden live of telefonisch
  - geïnformeerd over de laatste stand van zaken met betrekking tot de jongere zijn verblijf
  - bevestigd over hun beleving van de plaatsing;
- Consulente wordt telefonisch of via mail
  - geïnformeerd over de laatste stand van zaken met betrekking tot de jongere zijn verblijf
  - bevestigd over hun beleving van de plaatsing;
- Partnervoorziening wordt telefonisch of via mail
  - geïnformeerd over de laatste stand van zaken met betrekking tot de jongere zijn verblijf
  - bevestigd over hun beleving van de plaatsing;
- Registratie in Domino.

Middelen

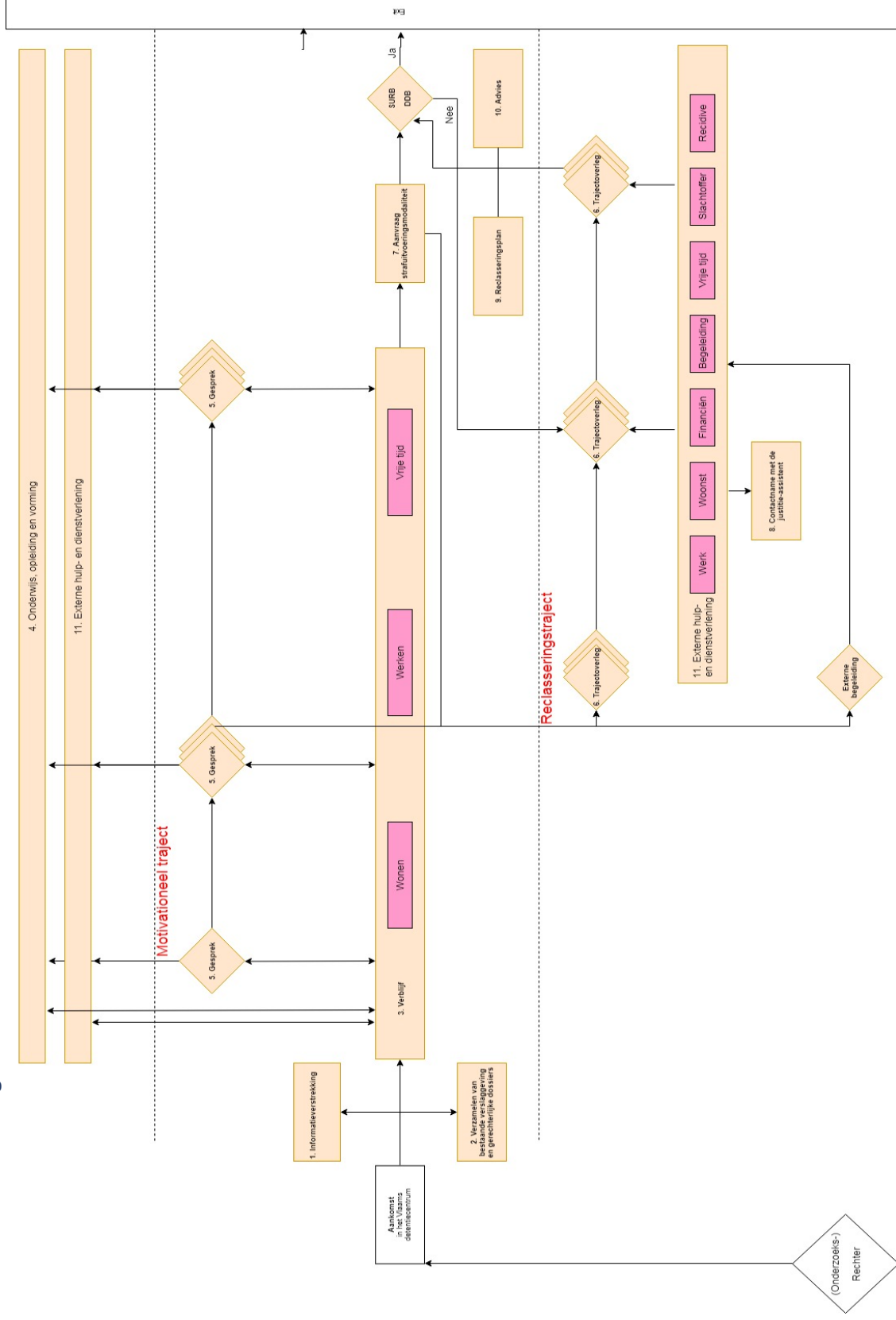
Format structurele evaluatie (per partij).

Timing en organisatorische richtlijnen

Tijdens de laatste drie dagen van een jongere zijn verblijf, worden alle partijen gecontacteerd om de laatste stand van zaken door te geven. Dit kan face to face, telefonisch of via mail gebeuren. Daarnaast worden alle partijen bevestigd over hun beleving van de plaatsing.

8.3 Begeleiding na uithandengeving

8.3.1 Procestekening

8.3.2 Procesbeschrijving

1. Informatieverstrekking

Omschrijving op basis van de procestekening

Na de administratieve afhandeling van de opname, onthaalt de directeur de jongere, en licht hem in algemene lijnen uit hoe het verblijf verloopt, welke de functies van het personeel zijn, welke rechten gelden met betrekking tot zijn verblijf en welke verweermogelijkheden hij heeft tegen de beslissingen van een rechtbank. De directie neemt de taak op zich om desgevallend beknotten van een geldend recht, opgelegd door een bevoegd rechter, mee te delen alsook de motivering hiervan. Ook is er al kort een toelichting met betrekking tot de contactmogelijkheden met de context en de tuchtprocedure.

Indien de betrokkene minderjarig is, deelt de directie hem mee dat hij nog onderworpen is aan de leerplicht; indien de jongere 18 jaar of ouder is, deelt de directeur hem mee dat hij recht heeft op het volgen van onderwijs, welk onderwijs toegankelijk is voor hem, en hoe hij hieraan kan deelnemen.

De jongere krijgt de toestemming om nog dezelfde dag zijn ouders telefonisch in te lichten over zijn verblijfplaats.

De bewakingsassistenten (verder: BA's) informeren de jongere over welke voorwerpen hij in zijn bezit mag houden, welke kledij, en hij wordt in kennis gesteld van een aantal zaken zoals bv. de overklimbeveiliging, gebruik van televisie... Hij ontvangt standaard de huisreglementen en enkele blanco exemplaren van de benodigde administratieve formulieren.

Binnen de 24 uur wordt de jongere gezien door de medische dienst, die hem informeert over de mogelijkheid tot dagelijkse medische consultaties, de dagelijkse bezoeken van de huisarts (op weekdays) en de dagelijkse bezoeken van de verpleging op weekdays en in de weekends. Hij wordt ook binnen de 24 uur onthaald door een lid van de Psychosociale Dienst (verder: PSD). De PSD verstrekt gedetailleerde informatie over het verblijfstraject van de jongere en zijn gerechtelijke situatie. De PSD verduidelijkt ook haar rol en haar positie in het traject van de jongere, en de daarmee gepaard gaande implicaties op het beroepsgeheim.

De PSD contacteert eveneens de ouders - indien de jongere meerderjarig is mits zijn akkoord - en zij krijgen een uitleg over de bezoekregeling en het telefoonverkeer. Ouders krijgen eveneens een informatiebrochure over de huisregels en de werking van het Vlaams detentiecentrum (verder: VDC).

Specifieke doelen

De jongere en zijn context zijn op de hoogte van de opname en elementaire praktische richtlijnen betreffende het verblijf, externe contactmogelijkheden, leefregels en gang van zaken in een detentiecentrum, en de geldende rechtsprincipes. De jongere en zijn context krijgen ruimte om op de realiteit van een plaatsing in het VDC te reageren.

Actoren

- Jongere en zijn contextfiguren
- Directie
- PSD
- BA
- Medische dienst
- Administratie

Activiteiten

- De BA deelt mee welke voorwerpen en kledij de jongere in zijn bezit mag houden en welke veilig gedeponereerd moeten worden;
- De BA legt uit wat beschikbaar is in de persoonlijke ruimte en bezorgt de jongere de huisregels;
- De medische dienst voert een medische check-up uit;
- De administratie maakt een strafuitvoeringsdossier aan in het federale computerprogramma *Sidissuite*;
- De directeur voert een onthaalgesprek en legt de jongere uit welke personeelsleden er zijn, waarvoor hij werd geplaatst, en welke rechtsmiddelen hem ter beschikking staan;
- De directeur wijst de jongere op het belang van de huisregels en de goede kennis ervan;
- De PSD voert een onthaalgesprek en ligt de jongere in over de mogelijkheden van begeleiding en onderwijs, vorming, opleiding;
- De PSD contacteert de ouders en legt de bezoekerregeling uit;
- De administratie verstuurt een ouderbrochure naar de ouders.

Middelen

- ICT-middelen : toegang tot de federale applicatie *Sidissuite* (digitaal beheer van het strafuitvoeringsdossier), DOMINO
- Telefoons, voor jongeren en personeel
- Digitale vingerafdrukregistratie
- Fotocamera voor het opladen van foto's
- Federale personal computers met toegang tot het federale netwerk van justitie
- Informatiebrochures voor jongeren en ouders

Timing en organisatorische richtlijnen

Binnen de 24 uur, ook bij aankomst in het weekend, krijgt de jongere een brochure met de huisregels, een toelichting over het dagelijks leven door het aanwezige BA-personeel, en een medische check-up van de verpleegkundige. Na de medische check-up kan hij deelnemen aan de ontspannende activiteiten. Op de eerste werkdag komen de andere actoren in actie.

Ook de ouders worden binnen de 24 uur telefonisch geïnformeerd over de verblijfplaats, indien de jongere minderjarig is, of na instemming van een meerderjarige gedetineerde. Op de eerste werkdag krijgen de ouders een infobrochure toegestuurd.

2. Informatieverzameling

Omschrijving op basis van de procestekening

De PSD sprokkelt binnen de 24 uur en in het kader van het onthaalgesprek zo veel mogelijk informatie betreffende de aanleiding van de plaatsing van de jongere, zijn context en zijn levensstijl. Met goedkeuring van de jongere worden de eerdere instantellingen waar hij verbleef, gecontacteerd, om meer beeldvormende informatie te verkrijgen, en een afsluitend gesprek te organiseren tussen de begeleiding uit de laatste instelling en de jongere. Dit afsluitend gesprek vindt plaats in het VDC. De gerechtelijke bundel wordt opgevraagd bij het parket. Aangezien het verzamelen van informatie een continu proces is, wordt tijdens het ganse verblijf en bij de aanvraag van een strafuitvoeringsmodaliteit de bestaande informatie geüpdatet.

Specifieke doelen

We hebben relevante informatie verzameld m.b.t. de probleemanalyse, indicatiestelling, risicotaxatie ter ondersteuning van het motivationeel traject en met het oog op de opstart van het reclasseringstraject, maar eveneens aangaande de levensdomeinen die opportuniteiten, competenties, talenten... aan het licht brengen.

Actoren

- PSD
- Externe partners zoals Justitieel Welzijnswerk (verder: JWW)
- Leerkrachten
- Eerdere professioneel begeleiders

Activiteiten

- Individuele gesprekken;
- Verzamelen van bestaande verslaggeving en informatie via dossieropvraging (gerechtelijke bundel), contacten met scholen en eerdere instantellingen.

Middelen

- Risicotaxatie-instrumenten, maar ook psychodiagnostische instrumenten en checklists, intelligentietests, en vragenlijsten.
- Toegang tot DOMINO

Timing en organisatorische richtlijnen

Start bij opname maar is een continu proces. De opvraging van de gerechtelijke bundel gebeurt na de veroordeling.

3. Verblif

Omschrijving op basis van de procestekening

Vanuit een responsabiliserend oogpunt gaan we de uithanden gegeven jongeren geleidelijk aan in staat stellen binnen de muren zelfstandig te wonen en werken. Dit houdt onder andere in dat ze zelfstandig in hun eigen levensonderhoud moeten kunnen voorzien. Wonen, tewerkstelling en vrije tijd zijn daarom centrale thema's in het verblif.

Het verblif omschrijven we verder vanuit drie invalshoeken:

- Responsabilisering
- Veiligheid
- Bedrijfscontinuïteit

Responsabilisering

Inzake **wonen**: We bieden binnen de context van een gesloten unit de mogelijkheid tot het leiden van een sociaal leven, met sociale omgang. Vanuit dit zelfstandig wonen en vanuit deze deelname aan het sociaal leven binnen de gesloten setting leren we de jongeren keuzes maken om te werken aan hun toekomst en hun capaciteiten te vergroten. Zo ondersteunen we hen bij de opmaak van hun reclasseringsplan en het verschijnen voor de Strafvueroeringsrechtbank (verder: SURB).

Het dagelijks leven wordt ondersteund door huisregels. Een jongere die de huisregels overtreedt, dient zich te verantwoorden bij de directie volgens de geldende rechtsregels inzake de tuchtprocedure, zoals bepaald in het penitentiair tuchtrecht en de wet op de interne rechtspositie van gedetineerden.

Inzake **tewerkstelling**: We geven de jongeren de mogelijkheid om intern een tewerkstelling op te nemen die bezoldigd wordt.

Inzake **vrije tijd**: We bieden een vrije tijdsaanbod aan. We motiveren jongeren tot deelname hieraan of gebruik hiervan. We laten de uiteindelijke keuzes en beslissingen tot deelname en betreffende gebruik aan de jongeren.

Indien de jongere in het weekend toekomt dan krijgt hij ontspannende lectuur aangereikt om het weekend te overbruggen.

Veiligheid

Het dagelijks verblif wordt gemonitord door een equipe van bewakingsassistenten die in een volcontinu-systeem van vroege, late, nacht-, en dagshiften opereren. Zij waarborgen de veiligheid via toezicht en bewakende opdrachten (bewegingen leiden, controles uitvoeren, taken verdelen). Zij houden toezicht en zorgen voor de naleving van de structurele dagindeling.

Bedrijfscontinuïteit

De jongere krijgt een basispakket aan hygiënische producten, slaapgerief en kledij.

Het onderhoudspersoneel zorgt voor de instandhouding van de bedrijfscontinuïteit.

Specifieke doelen

Responsabilisering

De jongeren zijn in staat hun leven zelfstandig vorm te geven binnen de context van een gesloten unit.

De jongeren zijn voorbereid op zelfstandigheid en maatschappelijke handhaving.

Veiligheid

In de meest veilige omstandigheden benaderen de jongeren maximaal het dagelijks leven zoals zich dat afspeelt in de maatschappij buiten de muren.

Bedrijfscontinuïteit

De infrastructuur en toestellen zijn steeds bedrijfsklaar om het dagelijks leven dat de jongeren binnen de muren leiden ook op materieel vlak vlot te laten verlopen.

Actoren

- BA
- Leerkrachten
- Coördinator van extern aangeboden activiteiten (organisatieondersteuner)
- PSD
- Directie
- Administratie
- Onderhoudspersoneel

Externe partners verstrekken op basis van het decreet hulp- en dienstverlening aan gedetineerden een aanbod op het vlak van cultuur, gezondheid, sport, welzijn en tewerkstelling.

Activiteiten

Responsabilisering

- Individuele gesprekken (motivationaleel);
- Rekruteren van geïnteresseerden voor deelname aan de onderdelen van het dagprogramma.

Inzake **wonen**:

Structureel, dagelijks een activiteitschema opmaken.

Inzake **tewerkstelling**:

- Inrichten van voldoende (diverse) tewerkstellingsmogelijkheden;
- Rekruteren en selecteren van kandidaten voor intramurale tewerkstelling;

- Uitbetalen van een vergoeding aan de intramuraal tewerkgestelden;

Inzake **vrije tijd**:

- Selecteren en organiseren van culturele en ontspannende activiteiten;
- Inrichten van sportmogelijkheden;
- Coördineren van verschillende activiteiten;
- Rekruteren van geïnteresseerde deelnemers via bekendmakingstechnieken en introductiesessies.

Veiligheid

- Toezicht organiseren via *koude* (onrechtstreekse) bewaking of *warme* (rechtstreekse) bewaking;
- Zorgen voor voldoende beveiliging via monitoring en begeleiding van de bewegingen;
- Kamerfouilles, kledijfouilles en, indien noodzakelijk, naaktfouilles volgens de penitentiaire richtlijnen.

Bedrijfscontinuïteit

- Onderhoud van het materiaal dat in gebruik is, volgens de technische voorschriften;
- Herstellen van stukgegane goederen;
- Afsluiten van onderhoudscontracten met externe firma's.

Middelen

- Communicatie- en alarmsysteem
- Technisch materiaal
- Toezichtruimte
- Leslokalen theorie
- Leslokalen praktijk (beroepsopleiding bouw – keuken -...)
- Leslokaal e-learning
- Individuele verblijfsruimtes (studio)
- Isoleerruimtes
- Sportaccommodatie in- en outdoor
- Gemeenschappelijke ontspanningsruimte indoor
- Gemeenschappelijke ontspanningsruimte outdoor met overdekt terras
- Ruimte voor moestuin outdoor
- Stockageruimte
- Kookruimte met bewaarruimtes voor levensmiddelen
- Washok (semiprofessioneel)
- Fitnessruimte en fitnesstoestellen indoor
- Weersbestendige fitnesstoestellen outdoor
- Bureelruimte voor alle betrokkenen
- Financiën voor vergoeding van tewerkstelling
- Budgetten voor financiering activiteiten
- Kopieerruimte
- Sanitair voor mannen en vrouwen
- Parkeerruimte
- Wasruimte voor personeel met lockers en omkleedmogelijkheden
- Medisch kabinet
- Gebedsruimte

- Advocatenlokaal
- Bibliotheek
- Burelen voor JWW, hulpverleners Centra Geestelijke Gezondheidszorg (CGG), Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB)
- Bezoekersruimte
- Ruimte voor ongestoord bezoek
- Vergaderruimte

Timing en organisatorische richtlijnen

Elementaire rechtsregels leven we vanaf dag 1 nauwgezet na (bv. recht op sport).

4. Onderwijs, opleiding en vorming

Omschrijving op basis van de procestekening

In functie van de naleving van de leerplicht (minderjarigen) of het recht op onderwijs (meerderjarigen), voorzien we dagelijks onderwijs, opleiding en vorming. Hiervoor doen we beroep op externe vormingspartners.

Daarnaast bieden we zelf ook onderwijs aan als verzekerd aanbod en om snel op noden in te spelen wanneer hiervoor in een bepaald geval nog geen partner is gevonden.

We realiseren bij de jongeren competentie- en kennisverhoging. We werken hun leerachterstand weg. Hierbij houden we rekening met de leermogelijkheden en het reeds genoten onderwijs van elke jongere. Op deze manier ondersteunen we hen in het behalen van een studiebekrachtiging.

Specifieke doelen

De jongere vindt terug aansluiting bij zijn vroeger opleidingstraject, of verhoogt zijn kansen op de arbeidsmarkt door het behalen van attesten, getuigschriften, certificaten.

We leren de jongere basisvaardigheden aan om zijn weg te vinden in de maatschappij.

We zetten een structurele samenwerking op met de betrokken externe partners.

We continueren de leerplicht via een aanbod van huisonderwijs.

Actoren

- Lesgevers
- Externe lesgevers
- Organisatieondersteuner van JWW

Activiteiten

- Lesgevers schatten het leerniveau in van de jongeren;
- We voeren een inschrijvingsprocedure in voor deelname aan de lessen;
- We rekruteren externe onderwijsaanbieders;
- We geven les;
- We kopen didactisch materiaal aan;

- De organisatieondersteuner neemt het vormingsaanbod op in de planning van het dagprogramma en coördineert de programmatie.

Middelen

- Onderwijsreglement
- Niveau-inschattingstests.
- Didactisch materiaal
- Uitgeruste leslokalen: praktijk en theorie
- ICT in functie van online-onderwijs, bv. E-learning

Timing en organisatorische richtlijnen

Onderwijs wordt onmiddellijk na opname voorzien voor minderjarigen (leerplicht).

Meerderjarigen hebben keuze voor deelname vanaf dag 1 van hun verblijf.

Onderwijs wordt voorzien voor meerderjarigen wanneer het aanbod startensklaar is en zodra ze zich hebben ingeschreven.

5. Motiverende gesprekken

Omschrijving op basis van de procestekening

Na de informatie te hebben verzameld die relevant is voor de opstart van een motivationeel of een reclasseringstraject, nodigen de PSD en de leerkrachten de jongere uit voor gesprekken die de jongere aanzetten tot reflectie over zijn huidige situatie en zijn toekomst, en die hem bewegen tot stappen om te werken aan een positieve invulling van een persoonlijk betekenisvol en sociaal aanvaard leven.

De PSD en de leerkrachten maken hiervoor gebruik van wetenschappelijk onderbouwde methodieken.

Specifieke doelen

De jongere verwerft zelfinzicht, (h)erkent zijn problematiek, en schrijft zich in in het beschikbare aanbod. Hij maakt gebruik van het beschikbare aanbod en verhoogt zijn kennis en competenties.

Actoren

- PSD
- Leerkrachten

Activiteiten

- De PSD en de leerkrachten voeren motivationele gesprekken met de jongere, volgens de methodiek van motivationele gespreksvoering;
- De PSD registreert de voortgang van het motivationele proces met een vaste frequentie en gekoppeld aan een cliëntenbespreking;

- De verzamelde informatie wordt geconsulteerd om te zoeken naar aanknopingspunten voor het motivationeel traject;
- Er gebeurt een systematische afstemming tussen PSD, directie, en externe partners;
- Bestaande verslaggeving en gerechtelijke bundel worden geraadpleegd om aanknopingspunten te vinden voor het motivationeel traject;
- We maken interne verslaggeving, stellen checklists op en gebruiken een schaal om de motivationele evolutie te scoren.

Middelen

- Wetenschappelijk onderbouwde methodieken die de actoren via opleiding onder de knie hebben gekregen
- Vormingsbudget

Timing en organisatorische richtlijnen

Dit is een continu proces.

Via de organisatie van een systematische cliëntenbespreking wordt het voortgangsproces van de jongere met een vaste frequentie geëvalueerd.

6. Trajectoverleg in het kader van het reclasseringstraject

Omschrijving op basis van de procestekening

Na het indienen van het verzoek van de jongere tot het bekomen van een strafuitvoeringsmodaliteit (Uitgaansvergunning, Penitentiair Verlof, Beperkte Detentie, Elektronisch Toezicht, Voorwaardelijke Invrijheidstelling, Voorlopige Invrijheidstelling) vindt een systematisch overleg plaats tussen PSD en jongere, JWW en de jongere, of beide diensten samen en de jongere.

Specifieke doelen

PSD, JWW of beide bespreken en regisseren in samenspraak met de jongere de ondernomen en te ondernemen stappen en de concrete doelstellingen in het reclasseringstraject. Een aantal vragen zijn hierbij richtinggevend:

Heeft de jongere een woonst gevonden, beschikt hij over een tewerkstelling of vorming, heeft hij concrete plannen in zijn vrije tijd, beschikt hij over de nodige financiële middelen, heeft hij desgevallend een psychosociale begeleiding gevonden, levert hij inspanningen ten aanzien van de burgerlijke partijen, en kunnen we een realistische inschatting van het recidiverisico maken?

Er zijn realistische stappen bepaald om deze doelstellingen te bereiken.

Actoren

- PSD
- Externe trajectbegeleider, op verzoek van de jongere
- Jongere

Activiteiten

- Individuele gesprekken;
- We evalueren wat reeds ondernomen werd en verfijnen de doelstellingen tot zeer tastbare resultaten;
- De voortgang wordt neergeschreven in een plan van aanpak.

Middelen

- Motivationale instrumenten
- Gesprekslokalen

Timing en organisatorische richtlijnen

- Timing zoals voorgeschreven in de wet;
- Op verzoek van de jongere;
- In uitzonderlijke gevallen, zoals gewelddadig extremisme of een ernstige seksuele problematiek, raadpleegt de PSD de directie en de centrale, federale PSD.

*7. Aanvraag tot strafuitvoeringsmodaliteiten***Omschrijving op basis van de procestekening**

De jongere die op de hoogte is van de tijdsvoorwaarde inzake toekenning van strafuitvoeringsmodaliteiten dient een aanvraag in op het daartoe bestemde formulier bij de Directie Detentiebeheer (verder: DDB) of SURB, voor een uitgaansvergunning, penitentiair verlof, beperkte detentie, elektronisch toezicht, en/of voorwaardelijke invrijheidstelling (of desgevallend een voorlopige invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied).

De directie en de PSD nemen kennis van de aanvraag.

De jongere, in samenwerking met PSD of JWW, of beide, maakt een toekomstplan op dat verschillende levensdomeinen bestrijkt: tewerkstelling, woonst, financiën, psychosociale begeleiding, vrije tijd, inspanningen ten aanzien van slachtoffer(s).

Specifieke doelen

De jongere beschikt over een reclasseringsplan dat een gedetailleerde en onderbouwde weergave bevat van zijn intenties en acties om zijn leven buiten de inrichting vorm te geven. Hij legt dit plan voor ter evaluatie aan de SURB of DDB. Hij krijgt van de beslissende instantie een gemotiveerde beslissing, over de al dan niet toekenning van een strafuitvoeringsmodaliteit.

Actoren

- Jongere
- Administratie
- Directie
- PSD
- Externe partners
- SURB
- DDB

Activiteiten

- De administratie stelt de jongere op de hoogte van de mogelijkheid tot het aanvragen van een strafuitvoeringsmodaliteit en bezorgt hem, als hij erom vraagt, de administratieve documenten;
- De administratie ontvangt het ingevulde aanvraagdocument van de jongere en brengt de SURB of DDB op de hoogte via invoer in het systeem van *Sidissuite* (voor de DDB) of per post naar de SURB;
- De administratie meldt via mail aan directie en PSD de aanvraag en de uiterste datum voor advies;
- De PSD of JWW voert/voeren gesprekken met de jongere betreffende de voortgang van de realisatie van zijn plan;
- De PSD vraagt bestaande verslaggeving en gerechtelijke bundel op om aanknopingspunten te vinden voor een goede aftoetsing van de haalbaarheid van de reclasseringsintenties van de jongere;
- De jongere voert gesprekken met verschillende diensten, afhankelijk van welk reclasseringsdomein, intramuraal of indien mogelijk extramuraal;
- De PSD en directie adviseren schriftelijk de beslissende instantie over de al dan niet toekenning, op basis van de evaluatie van het reclasseringsplan en de inschatting van het risico op recidive.

Middelen

- De officiële formulieren van het directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen (EPI) voor de aanvraag
- Communicatiemiddelen
- *Sidissuite*
- Financiële middelen

Timing en organisatorische richtlijnen

Tijdsvoorwaarden en procedures zoals voorgeschreven in de wet op de externe rechtspositie van gedetineerden.

8. Advies

Omschrijving op basis van de procestekening

PSD en directie schrijven adviesverslagen zoals vereist wanneer een gedetineerde een aanvraag voor een strafuitvoeringsmodaliteit ingediend heeft. Deze adviezen evalueren de realisaties betreffende woonst, tewerkstelling, psychosociale begeleiding, financiële middelen, inspanning ten aanzien van de slachtoffers, en beoordelen ook het risico op recidive. Daarenboven schatten deze adviezen ook in of er risico's bestaan op het plegen van nieuwe ernstige feiten, onttrekking aan de uitvoering van de straf, en het lastig vallen van de slachtoffers.

Specifieke doelen

We adviseren de beslissende instanties (DDB of SURB) om een gefundeerde beslissing te kunnen nemen over het verzoek van de jongere tot het bekomen van een strafuitvoeringsmodaliteit.

Actoren

- PSD
- Directie
- Administratie

Activiteiten

- De PSD raadpleegt de gerechtelijke bundel, het administratief dossier en de gegevens die externe diensten bezorgen met betrekking tot de mogelijkheid om de reclassering vorm te geven;
- De PSD evalueert het reclasseringsplan van de jongere en geeft een advies aan de directeur betreffende de al dan niet toekenning van een strafuitvoeringsmodaliteit;
- De directeur adviseert de DDB of SURB betreffende de al dan niet toekenning van een strafuitvoeringsmodaliteit;
- De griffie bezorgt de adviezen tijdig aan de beslissende instanties via *Sidissuite* of per post.

Middelen

- Communicatiemiddelen
- Federaal computerprogramma

Timing en organisatorische richtlijnen

Termijnen zoals voorgeschreven in de wet op de externe rechtspositie van gedetineerden.

9. Externe hulp- en dienstverlening

Omschrijving op basis van de procestekening

De hulp- en dienstverlening wordt aangeboden door partners met wie we structurele of projectmatige samenwerkingsverbanden opzetten. Zij verlenen hulp en diensten die ook voor gewone burgers in de samenleving beschikbaar zijn, en die burgers versterken in hun maatschappelijke positie. Zij bieden activiteiten aan op het vlak van cultuur, gezondheid, onderwijs, sport, tewerkstelling, en welzijn, en zijn daarom belangrijke partners in het helpen verwezenlijken van reclasseringsplannen. Onze taak bestaat erin met deze diensten goede samenwerkingsafspraken te maken en hun aanbod te ondersteunen in de inrichting, en dat te coördineren met de dagelijkse gang van zaken.

Specifieke doelen

Wij normaliseren het leven in detentie en waarborgen het recht van de jongeren op toegang tot alle maatschappelijke faciliteiten. We leiden de jongeren toe naar de hulp- en dienstverlening en zorgen ervoor dat deze ook effectief plaatsvindt.

Actoren

- PSD
- Directie
- Organisatieondersteuner
- Trajectbegeleider

- Externe partners zoals:

VDAB, CGG, De Rode Antraciet, culturele organisaties, OCMW, herstelgerichte organisaties, Centrum voor Volwassenenonderwijs, Centrum voor Basiseducatie, gespecialiseerde hulp- en begeleidingsdiensten...

Activiteiten

- We nodigen de diensten uit die in de omgeving van de instelling zijn gelokaliseerd en gaan met hen rond de tafel zitten om te verkennen of zij hun aanbod ook binnen de instelling kunnen realiseren, en zo ja, onder welke voorwaarden en omstandigheden;
- We garanderen de nodige infrastructuur en middelen om het externe aanbod te doen plaatsvinden;
- We plannen de nodige tijd en ruimte in het dagelijks programma om de deelname van jongeren te verzekeren;

- We informeren de externe aanbodverstrekkers over de gedragscode, de bestaande risico's en de praktische gang van zaken binnen het centrum.

Middelen

- ICT
- Brochure met gedragscode en risicobeschrijvingen

Timing en organisatorische richtlijnen

Dit is een continu proces.

De bepalingen van het decreet betreffende de organisatie van de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden worden toegepast.

10. Contactname met de justitieassistent

Omschrijving op basis van de procestekening

Met het oog op het verkrijgen van een maatschappelijke enquête in functie van de woonstreclassering, schakelt de PSD het Justitiehuis van het arrondissement in waar de jongere zich wil reclasseren. Het Justitiehuis kent de opdracht toe aan één van haar justitieassistenten.

Specifieke doelen

We ontvangen een schriftelijke maatschappelijke enquête van de justitie-assistent.

De justitieassistent van dat justitiehuis gaat op huisbezoek bij de contextfiguren van de jongere om de kansen en risico's van zijn woonstreclassering in te schatten. Vervolgens bezorgt de justitieassistent de maatschappelijke enquête aan de PSD.

De PSD verwerkt de gegevens van de maatschappelijke enquête in haar adviesverslag.

Actoren

- PSD
- Justitieassistent
- Administratie

Activiteiten

- De PSD licht de administratie in van de nood aan een maatschappelijke enquête;
- De administratie verzoekt het betreffende Justitiehuis om over te gaan tot een maatschappelijke enquête;

- PSD en directie nemen kennis van de inhoud van het verslag;
- PSD en directie verwerken de inhoud van het verslag in hun adviezen aan de beslissende instantie, SURB of DDB.

Middelen

Communicatiemiddelen

Timing en organisatorische richtlijnen

Vanaf de start van het reclasseringstraject. De PSD suggereert een deadline maar deze is niet bindend voor de justitieassistent.

11. Reclasseringsplan

Omschrijving op basis van de procestekening

De jongere maakt, in samenwerking met PSD of JWW, of beide, een toekomstplan op dat verschillende levensdomeinen bestrijkt: tewerkstelling, woonst, financiën, psychosociale begeleiding, vrije tijd, inspanningen ten aanzien van het slachtoffer.

Specifieke doelen

Het reclasseringsplan beoogt een gedetailleerde weergave van de intenties en acties van de jongere om zijn leven vorm te geven vanaf het ogenblik dat hij de inrichting mag verlaten. De jongere legt dit plan voor ter evaluatie aan de SURB. De SURB gaat na of het plan voldoende concreet is, en beoordeelt of dit plan voldoende waarborgen biedt om een strafuitvoeringsmodaliteit toe te kennen met een minimaal risico op recidive.

Actoren

- Jongere
- PSD
- JWW
- Externe aanbodverstrekkers

Activiteiten

- Gesprekken met PSD en/of JWW over de voortgang van de realisatie van het plan;
- Bestaande verslaggeving en gerechtelijke bundel worden geraadpleegd om aanknopingspunten te vinden voor een goede aftoetsing van de haalbaarheid van het plan;

- Gesprekken met verschillende diensten, afhankelijk van het levensdomein;
- Intakegesprekken op de locatie van de dienst die wordt geraadpleegd;
- Sollicitaties;
- Schriftelijke adviesverstrekking door PSD over het reclasseringsplan;
- Schriftelijk advies van de directie over het reclasseringsplan.

Middelen

- Communicatiemiddelen
- Financiële middelen

Timing en organisatorische richtlijnen

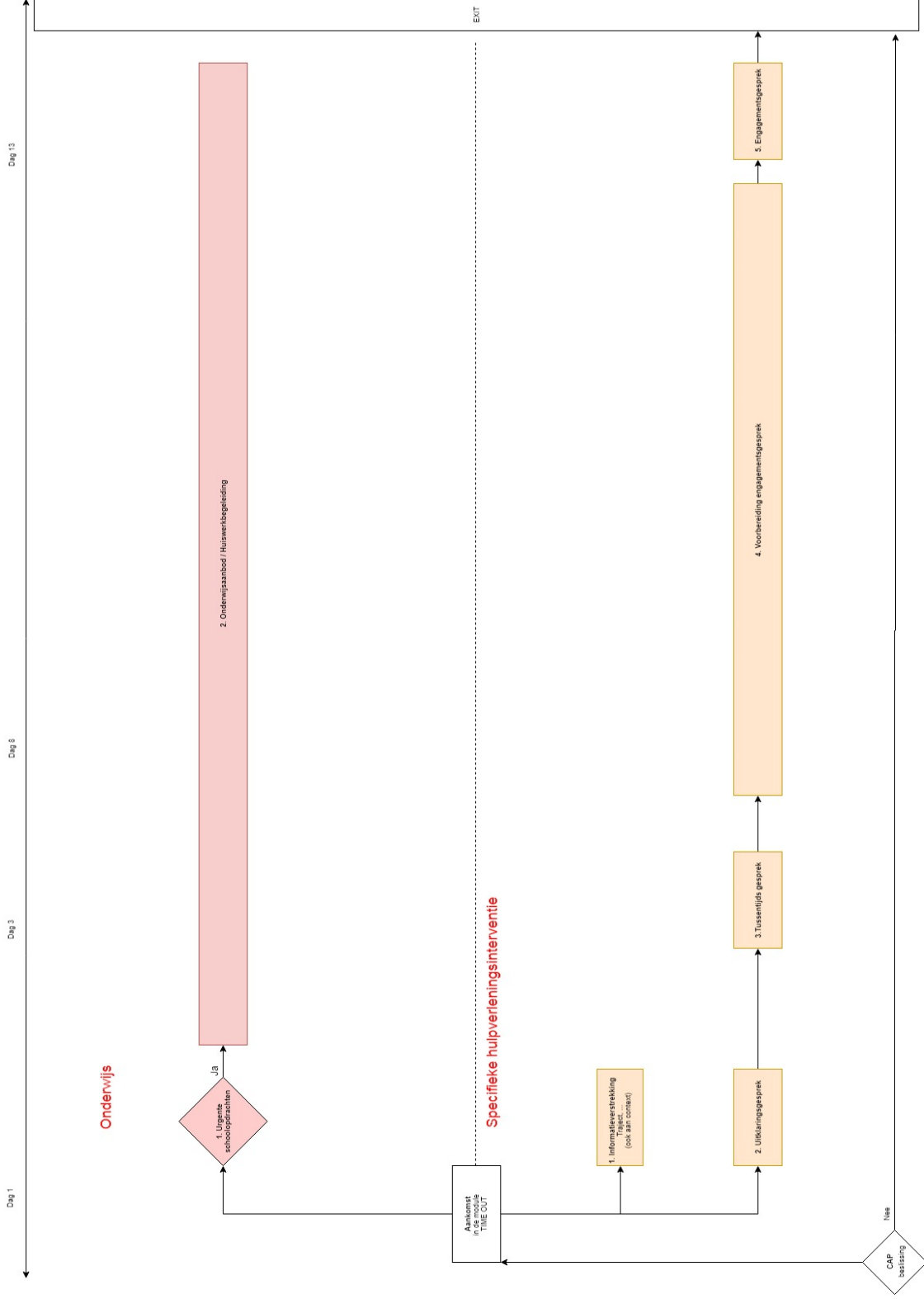
Bij de aanvraag van een strafuitvoeringsmodaliteit gelden de tijdsvoorwaarden die bepaald zijn in de wet op de externe rechtspositie van gedetineerden.

9. Module herstelgerichte time-out

Binnen de module *Herstelgerichte time-out* wordt aan jongeren bij wie de hulpverlening in een minder gestructureerde en beveiligde setting dreigt te blokkeren de kans gegeven om toe te werken naar een hervatting van de dialoog met de betrokken voorziening. De gemeenschapsinstelling stelt zich in deze dialoog op als een meerzijdig partijdige bemiddelaar en zorgt ervoor dat de engagementen van beide partijen worden uitgesproken en geconcretiseerd. Einddoel is heroriëntering van de jongere naar de voorziening of dienst van herkomst.

De module *Herstelgerichte time-out* biedt gedurende twee weken een sterk gestructureerd en gemonitord aanbod waarin de jongere op maat van zijn mogelijkheden en beperkingen intensief wordt voorbereid op een herstart van het lopend begeleidings- of behandeltraject.

9.1 Procestekening

9.2 Procesbeschrijving specifieke hulpverleningsinterventie

Elke jongere wordt aangemeld via het centraal aanmeldingspunt (CAP). Er is een beslissing tot toewijzing aan de module time-out vanuit het CAP.

9.2.1 Informatieverzameling en -verstrekking

Omschrijving op basis van de procestekening

Vanuit de doelstelling om via meerzijdige partijdigheid te komen tot een engagement wordt in eerste instantie met alle partijen afzonderlijk de situatie verkend en de dialoog rond de time-out aangegaan.

Om de meerzijdige partijdigheid te garanderen wordt gewerkt met een moderator die de regie op zich neemt van de twee schakelmomenten – *uitklaringsgesprek en engagementsgesprek* - tijdens de time-out.

De moderator gaat in gesprek met de **voorziening**. Dit kan live wanneer de voorziening de jongere overbrengt in functie van de opname. Indien de politie de jongere overbrengt, wordt er telefonisch contact opgenomen. De moderator vraagt de voorziening naar de directe aanleiding voor de time-out, alsook te bepalen wie vanuit de private voorziening mandaathouder voor het time-out proces zal zijn en de opdracht zal krijgen om binnen zijn team aan de slag te gaan, en deel te nemen aan het engagementsgesprek.

Tevens worden specifieke aandachtspunten met betrekking tot de dagdagelijkse begeleiding van de jongere in de leefgroep en inzake onderwijs (zie luik onderwijs) bevestigd. Tijdens de time-out worden de reguliere activiteiten van de jongere onderbroken in functie van het creëren van ruimte om de terugkeer en het engagement mogelijk te maken. Slechts in uitzonderlijke situaties zal hiervan afgeweken worden, zij het steeds in lijn met het proces van engagement om de lopende hulpverlening verder te zetten.

Tenslotte bevestigd de moderator de private voorziening en de consultant op welke manier zij de ouders of opvoedingsverantwoordelijken zullen betrekken bij de specifieke hulpverleningsinterventies (die moeten leiden tot het engagement om de lopende hulpverlening verder te zetten). Binnen de module time-out kan de gemeenschapsinstelling aanbieden de ouders of opvoedingsverantwoordelijken een plaats te geven binnen de twee schakelmomenten in de module. De voorziening kan echter verkiezen om de ouders of opvoedingsverantwoordelijken op een andere manier te betrekken en dit op te nemen via haar lopende contextbegeleiding. Indien er beslist wordt om de ouders niet te betrekken wordt de motivering hiervoor doorgesproken. De ruimere of reeds lopende contextbegeleiding wordt doorheen de time-out intensief verder gezet door de private voorziening.

De moderator neemt telefonisch contact op met de **ouders**. In dit gesprek wordt het programma geduid, wordt aan de ouders gevraagd hoe zij kijken naar de time-out en waar zij op kunnen inzetten om het lopende hulpverleningstraject van hun kind in de voorziening te ondersteunen.

De moderator gaat in gesprek met de **jongere**. De moderator geeft duiding omtrent het programma, schetst kort de verwachtingen binnen de module time-out ten aanzien van alle partijen en bevestigd de directe aanleiding voor een time-out in de gemeenschapsinstelling. Het afzonderlijk voeren van dit gesprek met de jongere maakt dat de jongere tijd krijgt om zijn emoties een plaats te geven en biedt de mogelijkheid de jongere te ondersteunen in het verwoorden van zijn beleving.

In bovenstaande gesprekken met alle partijen worden vier *herstelgerichte vragen* als richtvragen gehanteerd. Deze kunnen naar formulering en volgorde verschillen naargelang de gesprekspartner.

- *Wat is de aanleiding voor de time-out?*
- *Wat heeft jou en de betrokkenen daarin geraakt of gekwetst? Hoe heeft het eenieder geraakt?*
- *Wat is jouw aandeel of verantwoordelijkheid in het gebeurde? Wat kan jouw inzet in de toekomst zijn?*
- *Wat is er voor jou nodig om verder te kunnen? Wat verwacht je van de andere?*

Tot slot wordt het engagementsgesprek ingepland. Tevens wordt een individuele begeleider voor de jongere aangeduid en is er overleg tussen de individuele begeleider en de moderator.

De individuele begeleider ondersteunt de jongere en begeleidt intensief het proces van de jongere in het toewerken naar het engagement om de lopende hulpverlening verder te zetten. Hij stippelt het traject met de jongere uit en houdt hierbij rekening met de situatie van de jongere, zijn ontwikkelingsniveau, maturiteitsgraad en afhankelijkheid. De individuele begeleider sluit aan tijdens de twee schakelmomenten in functie van het garanderen van continuïteit tijdens de time-out alsook omwille van de ongelijke machtsverhouding waarin een jongere zich bevindt tijdens de time-out.

Specifieke doelen

- Informatie bieden aan alle partijen
- Verzamelen van de nodige informatie over de dagdagelijkse begeleiding, het onderwijs, het betrekken van de ouders
- Probleemdefiniëring: zicht krijgen op hoe alle betrokkenen kijken naar de time-out
- Proces van reflectie op gang brengen in functie van *commitment* (bereidheid van alle partijen om mee te denken) en engagement
- Uitstippelen traject jongere gedurende de time-out

Actoren

- Jongere
- Moderator
- Individuele begeleider
- (Administratief medewerker)
- Private voorziening /Consulent
- Ouders/opvoedingsverantwoordelijken

Activiteiten

- Gesprek (live of telefonisch) met de voorziening waarin aanleiding time-out, aandachtspunten begeleiding, onderwijs en betrekken van de ouders aan bod komt (duur = 1,5 uur);
- Telefonisch contact met de ouders (duur = 1uur);
- Individueel gesprek met de jongere (duur = 1 uur);
- De moderator ordent de informatie;
- Aanduiden individuele begeleider;

- Registratie in Domino;
- Voorbereidende administratieve taken. De beschikking checken en opladen in Domino. Het verzamelen van de nodige administratieve gegevens (eventueel uit het aanmeldingsdocument), de planning van de gesprekken opmaken en de praktische benodigdheden hiertoe (o.a. reserveren lokaal) regelen.

Middelen

- Domino
- Leidraad gesprekken
- Ouderbrochure
- Aanmeldingsdocument (pedagogisch, medisch, administratief)
- Infobrochures voor voorzieningen

Timing en organisatorische richtlijnen

Het eerste gesprek vindt plaats bij opname of de eerstvolgende werkdag.

9.2.2 Uitklaringsgesprek

Omschrijving op basis van de procestekening

In het kader van de informatieverzameling stond elke partij individueel stil bij de reden van opname in de module time-out. Bij het uitklaringsgesprek wordt de jongere, de mandaathouder van de voorziening en (indien geïndiceerd) de ouders of opvoedingsverantwoordelijke samen gezet voor een gesprek onder leiding van de moderator.

De moderator neemt de rol op van gespreksleider, stelt zich meerzijdig partijdig op en houdt zich aan de structuur van het gesprek.

De individuele begeleider sluit aan vanuit een ondersteunende rol naar de jongere toe.

De verschillende gezichtspunten en verhalen van de partijen mogen naast elkaar staan in het gesprek. Door deze elementen uit te spreken en samen te leggen, kunnen verwachtingen uitgesproken worden naar elkaar. Er wordt vervolgens stilgestaan bij wat alle partijen nog nodig hebben in het verdere proces naar een wederzijds engagement. Dit niet als doel op zich, maar als aanzet om na te gaan waar er de tijdens de time-out op ingezet moet worden om dit te bereiken. Voor de voorziening betekent dit dat haar mandaathouder binnen zijn team aan de slag gaat in functie van het engagement om de hulpverlening verder te zetten.

Specifieke doelen

- Meerzijdige partijdigheid: verhaal van alle partijen binnen brengen
- Uitspreken kwetsuren door alle partijen
- Wederzijds begrip en erkenning voor gevoelens faciliteren
- Forum creëren waarin men zich opnieuw kan openstellen voor de relatie
- Komen tot een gedeelde en realistische probleemdefiniëring waaraan alle betrokkenen tijdens de time-out kunnen werken

Actoren

- Jongere
- Moderator
- Individuele begeleider
- (Administratief medewerker)
- Private voorziening
- Ouders

Activiteiten

- Gesprek met alle partijen samen (duur = 1 uur);
- Registratie in Domino;
- Administratief medewerker plant de gesprekken en zorgt voor een vlot organisatorisch verloop (onder andere reserveren lokaal, verwittigen portier...).

Middelen

- Domino
- Leidraad gespreksleiding voor de moderator
- Opleiding moderator

Timing en organisatorische richtlijnen

Het gesprek vindt plaats op de derde werkdag na opname.

9.2.3 Voorbereiding engagementsgesprek

Omschrijving op basis van de procestekening

Via diverse methodieken wordt met de jongere aan de slag gegaan om reflectie, inzicht en dialoog te stimuleren en om te komen tot de voorbereiding van het engagement en die te presenteren in het engagementsgesprek .

De moderator zit samen met de individuele begeleider in functie van overdracht.

De individuele begeleider maakt keuzes in het bepalen van de specifieke methodieken binnen de hulpverleningsinterventie voor die jongere. Hierbij houdt hij rekening met de situatie van de jongere, zijn ontwikkelingsniveau, maturiteitsgraad en afhankelijkheid.

De methodieken kunnen zowel individuele gesprekken, individuele (herstel)opdrachten of activiteiten als gerichte activiteiten in (deel)groepen omvatten. Deze worden op maat ingezet.

De individuele begeleider ondersteunt de jongere hierbij.

Tijdens de individuele gesprekken gaat de individuele begeleider in dialoog met de jongere aan de hand van de vier herstelgerichte vragen. De individuele begeleider geeft de jongere hierbij erkenning voor zijn beleving maar gaat tevens confronteren door het verhaal van de andere(n) binnen te brengen, evenwel zonder zijn werkrelatie met de jongere daarbij uit het oog te verliezen. Hij tracht de jongere te motiveren en empoweren.

De individuele en groepsopdrachten hebben tot doel inzicht te vergroten, reflectie te stimuleren en de jongere door middel van oefeningen voor te bereiden op het engagementsgesprek.

De private voorziening gaat binnen haar reguliere werking actief aan de slag rond de terugkeer van de jongere.

De private voorziening zet de lopende contextbegeleiding verder, en gaat met de ouders aan de slag rond de terugkeer van de jongere naar de voorziening en rond het engagementsgesprek.

De individuele begeleider en moderator gaan in overleg om het engagementsgesprek en de bijhorende verslaggeving voor te bereiden.

Specifieke doelen

- Inzicht vergroten reflectie stimuleren en inoefenen via opdrachten en activiteiten
- Dialoog stimuleren

Actoren

- Jongere
- Moderator
- Individuele begeleider
- Administratief medewerker
- Private voorziening
- Ouders

Activiteiten

- Individuele gesprekken met de jongere door de individuele begeleider : minimum 4 tijdens het verblijf (2 keer per week - duur per gesprek: half uur);
- Individuele (herstel)opdrachten of activiteiten door de jongere;
- Gerichte activiteiten in (deel)groepen;
- Registratie in Domino;
- Opvolging en planning van het traject van de jongere door de individuele begeleider;
- Overleg tussen de IB en de moderator ter voorbereiding van het engagementsgesprek;
- Voorbereiden van de verslaggeving rond het verloop van het proces van komen tot engagement.

Middelen

- Domino
- Diverse methodieken, opdrachten en taken en bijhorend materiaal

Timing en organisatorische richtlijnen

- Individueel werken met de jongere in de leefgroep moet maximaal mogelijk gemaakt worden. Dit omdat de diversiteit binnen de doelgroep zeer groot kan zijn (jongeren met divers ontwikkelingsniveau, cognitieve mogelijkheden, komend vanuit verschillende sectoren). Bijgevolg moet het doel groepswerking kritisch afgewogen worden;

- Zeer veel methodieken en activiteiten staan ter beschikking. Het is van belang om bij de keuze hiervan voldoende rekening te houden met de cognitieve, verbale en reflectieve mogelijkheden of beperkingen van de jongere;
- De individuele begeleider neemt een coördinerende rol op in het kiezen welke methodieken, opdrachten en activiteiten gericht ingezet worden voor de jongere. De begeleiding hiervan is echter niet afhankelijk van de aanwezigheid van de individuele begeleider maar kan door alle leefgroepbegeleiders opgenomen worden.

9.2.4 Engagementsgesprek

Omschrijving op basis van de procestekening

Bij het engagementsgesprek worden de jongere, de mandaathouder van de voorziening en (indien geïndiceerd) de ouders of opvoedingsverantwoordelijke samen gezet voor een gesprek onder leiding van de moderator. De moderator neemt de rol op van gespreksleider, stelt zich meerzijdig partijdig op en houdt zich aan de structuur van het gesprek. Tijdens dit gesprek wordt aan elke partij gevraagd opnieuw stil te staan bij de vier herstelgerichte vragen. Er wordt teruggekeken op het gemaakte proces en vooruit gekeken naar de toekomst. Alle partijen spreken hierbij hun engagementen uit in functie van het verderzetten van de lopende hulpverlening.

Tijdens het gesprek schrijven de jongere en de voorziening hun engagement neer in een engagementsverklaring die geldt als verslaggeving. De verslaggeving beperkt zich tot het verloop van het proces van komen tot engagement en het uitgesproken engagement, en wordt samen met de jongere opgesteld.

De jongere vertrekt na het engagementsgesprek met de mandaathouder van de private voorziening.

Specifieke doelen

- Aangaan van de dialoog
- Afsluiten van de aanleiding tot time-out
- Aftoetsen van de voorgestelde oplossingen die tergrmoet komen aan de gemeenschappelijke belangen toetsen en peilen naar het engagement hiertoe
- Overlopen van het proces van komen tot engagement
- Wederzijds engagementen uitspreken en bestendigen in een verslag
- Bespreken wat ondernomen zal worden als het opnieuw misloopt

Actoren

- Jongere
- Moderator
- Individuele begeleider
- Administratief medewerker
- Private voorziening
- Consulent
- Ouders/opvoedingsverantwoordelijken

Activiteiten

- Gesprek met alle partijen samen;
- Neerschrijven van de engagementsverklaring;

- Finaliseren en versturen van de verslaggeving (verloop proces en engagementsverklaring);
- Registratie in Domino;
- Administratieve planning van de gesprekken en zorgen voor een vlot organisatorisch verloop (onder andere reserveren lokaal, verwittigen portier...);
- Campusverantwoordelijke en portier op de hoogte brengen van het vertrek van de jongere.

Middelen

- Domino
- Leidraad gespreksleiding voor de moderator
- Opleiding moderator
- Leidraad en sjabloon verslaggeving

Timing en organisatorische richtlijnen

De vervoersopdracht (en in uitzonderlijke gevallen eventuele politiebegeleiding) bij vertrek wordt opgenomen door de private voorziening.

9.3 Procesbeschrijving onderwijs

Gelet op de korte duur van het verblijf wordt er geen huisonderwijs georganiseerd.

9.3.1 Urgente schoolopdrachten

Omschrijving op basis van de procestekening

De moderator toetst in het eerste gesprek met de voorziening af of er al dan niet sprake is van urgente schoolopdrachten, wat deze omvatten en of deze haalbaar zijn binnen de module time-out.

De ruimere schoolse opvolging, begeleiding en contacten blijven tijdens het verblijf in de module time-out de verantwoordelijkheid van de private voorziening.

Indien er urgente en haalbare schoolopdrachten zijn dan wordt dit gemeld aan de verantwoordelijken van het huisonderwijs. De individuele begeleider ziet erop toe dat deze opdrachten aan bod komen binnen het traject van de jongere. De leerkracht, teamverantwoordelijke huisonderwijs of leerlingenbegeleider plant het onderwijsaanbod in.

Indien deze opdrachten er niet zijn, omvat het programma van de jongere louter verblijfsactiviteiten.

Doel

- Nagaan van urgente schoolopdrachten
- Voorbereiden en plannen van het onderwijsaanbod

Actoren

- Jongere
- Moderator
- Leerkracht, teamverantwoordelijke huisonderwijs of leerlingenbegeleider al naargelang de planning
- Individuele begeleider

- Private voorziening
- School jongere

Activiteiten

- Ingewonnen informatie rond school verkregen via het eerste gesprek doorgeven aan de individuele begeleider en de leerkracht, teamverantwoordelijke huisonderwijs of leerlingebegeleider;
- Verzamelen van de nodige info en het nodige materiaal om een antwoord te kunnen bieden op de urgente onderwijsnoden (indien nodig via contact met de school);
- Plannen van het onderwijsaanbod in het traject van de jongere.

Middelen

- Domino

Timing en organisatorische richtlijnen

- Bij de keuze voor de module time-out houdt de consulent in nauw overleg met de private voorziening en jeugdrechter rekening met het subsidiariteitsprincipe. Op het vlak van onderwijs moet men de belangen afwegen in het traject van de jongere gezien het reguliere onderwijs en werken aan de onderwijsdoelstellingen niet kan worden verder gezet tijdens de module time-out.
- Het werken aan urgente schoolnoden binnen de module time-out moet afgescheiden gebeuren van het onderwijsaanbod binnen de begeleidingsmodules in de campus.

9.3.2 Onderwijsaanbod

Omschrijving op basis van de procestekening

De leerkracht begeleidt de jongere bij de urgente schoolopdrachten. Indien nodig neemt de leerkracht hiertoe contact op met de school.

Doel

De uitvoering verzekeren van urgente schoolopdrachten.

Actoren

- Jongere
- Moderator
- Leerkracht

Activiteiten

- De jongere begeleiden bij het realiseren van urgente schoolopdrachten

Middelen

- Domino
- Schoolse middelen: tablet

9.3.3 Informatieoverdracht onderwijs

Omschrijving op basis van de procestekening

Verlaat de jongere de module time-out dan krijgt de private voorziening van de leerkracht informatie met betrekking tot de gerealiseerde urgente onderwijsnoden. Afhankelijk van wat gerealiseerd werd, kan deze informatie louter schriftelijk of tevens mondeling overgedragen worden, en dit met maximale participatie van de jongere.

Doel

Duidelijke terugkoppeling met betrekking tot de gerealiseerde urgente onderwijsnoden.

Actoren

- Jongere
- Leerkracht
- Private voorziening

Activiteiten

Schriftelijke of mondelinge overdracht tussen leerkracht en de private voorziening.

Middelen

- Domino
- Middelen verstrekt vanuit de school van herkomst

Timing en organisatorische richtlijnen

Vóór het vertrek van de jongere

10. Bronvermelding

- Agentschap Jongerenwelzijn (2017). *Draaiboek Gedeelde trajecten gemeenschapsinstelling – private partner BJB*. Gevalideerde handleiding, 30p.
- Andrews, D.A. & Bonta, J. (2006). *The psychology of criminal conduct*. 4th edition, LexisNexis.
- Busch, C. & Vandeveldde, S. (2015). De rehabilitatie van daders: naar een integratie van het Risk-Need-Responsivity-Model en het Good Lives Model? In Wittouck, C., Audenaert, K. & Vander Laenen, F. (eds), *Handboek forensische gedragswetenschappen*. Antwerpen/Apeldoorn, Maklu. pp. 213-238.
- Decoene, S. & Vandeveldde, S. (2015). *Voorstel ontwerp protocol indicatiestelling in het voorportaal van de gemeenschapsinstellingen*. Intern rapport, 11p.
- Decoene, S. (2016). Normoverschrijdend handelen: een basismodel. In Decoene, S. (red.), *Over stoute dingen doen. Een inleiding criminologische psychologie*. Leuven, Acco, pp. 23-50.
- Decoene, S. & Vandeveldde, S. (2016). Wat geleerd wordt, kan (vaak) afgeleerd worden: principes van zinvol delictgericht behandelen. In Decoene, S. (red.), *Over stoute dingen doen. Een inleiding criminologische psychologie*. Leuven, Acco, pp. 219-237.
- Foolen, N., Steege, M. van der, Lange, M. de (2011). *Beschrijven van methodisch handelen. Handreiking om te komen tot een overdraagbare interventie*, Nederlands Jeugdinstituut.
- Jongepier, N., Struijk, M. & Helm, G.H.P. van der (2010). Zes uitgangspunten voor een goed therapeutisch klimaat. *Jeugd en Co Kennis*, jaargang 4, nr. 1, Bohn Stafleu van Loghum.
- Kok, J.W.F. (1991). *Specifiek opvoeden. Orthopedagogische theorie en praktijk*. Amersfoort. Academische uitgeverij.
- Ogden, T. & Fixsen, D.L. (2014) Implementation Science: A Brief Overview and a Look Ahead. *Zeitschrift für Psychologie*, 222(1):4-11.
- Pijnenburg, H.M. (2011). Werkzame factoren in jeugdhulp: Een integratief model. In: De Koster, K, De Vos, K., Kerger, D., Roets, G., & Roose, R.(red.), *Handboek Integrale Jeugdhulp*. Aflevering 10: Effectiviteit en efficiency, Politeia, Brussel, pp. 367-395.
- Steens, R. (2018). *Zicht op ambulante methoden jeugddelinquentie*. Onderzoek in opdracht van Agentschap Jongerenwelzijn vanuit de Academische Werkplaats in Jeugdzorg Emmaüs, 62p.
- Van Damme, L., Vandeveldde, S., Vanderplasschen, W. & Decoene, S. (2017). *Synthesenota Actieonderzoek en deskundige ondersteuning bij de implementatie en praktische uitbouw van de diagnostische processen en oriëntatieprocedures in het oriëntatiecentrum van de gemeenschapsinstellingen*. Rapport in opdracht van Agentschap Jongerenwelzijn, Afdeling Gemeenschapsinstellingen, 36p.
- Ward, T. (2012). The rehabilitation of offenders: Risk management and seeking good lives. *Japanese Journal of Offender Rehabilitation*, 1, pp. 57-76. *Vertaling: Stijn Vandeveldde*